

LARA | LANDBOUWRAPPORT 2010
Vlaamse overheid | Departement Landbouw en Visserij
SECTOREN

1	Aalst	180	Mesen	229	Ronse	364	Vorselaar
2	Aalter	189	Meulebeke	230	Roosdaal	376	Waarschoot
3	Aartschot	191	Middelkerke	231	Rotselaraar	371	Waasmunster
4	Aartselaar	192	Meerbeke	232	Ruiselede	373	Wachtebeke
5	Affligem	193	Mol	233	Rumst	374	Waregem
6	Aiken	194	Moortsele	234	Schelle	375	Welleken
7	Ainbeek	195	Mortsel	235	Schilde	376	Wervelinghe
8	Antwerpen	196	Nazareth	236	Schilde	377	Westerlo
9	Anzegem	197	Neerpeil	237	Schoten	378	Wetteren
10	Ardoole	198	Nevele	238	Sint-Amandus	379	Wevegem
11	Arendonk	199	Niel	239	Sint-Genasius-Rode	380	Wazerbeek-Oppeem
12	As	200	Nieuwerkerken	240	Sint-Gillis-Waas	381	Wichelen
13	Assenede	201	Ninovepoort	241	Sint-Katelijne-Waver	382	Willebroek
14	Assesse	202	Ninove	242	Sint-Martinus-Latem	383	Wingene
15	Avelgem	203	Ninove	243	Sint-Martens-Latem	384	Willebroek
16	Baarle-Hertog	204	Onin	244	Sint-Lievens-Houtem	385	Wingene
17	Balen	205	Oostende	245	Sint-Niklaas	386	Wommelgem
18	Beernem	206	Oosterele	246	Sint-Pieters-Leeuw	387	Wommelgem
19	Beerse	207	Oostkamp	247	Sint-Fruiten	388	Wortegem-Petegem
20	Beersel	208	Oud-Hovenla	248	Sint-Jans-Overijse	389	Wortegem-Petegem
21	Begijnendijk	209	Ongelabek	249	Stabroek	390	Zandhoven
22	Bekkevoort	210	Opwijk	250	Staden	391	Zaventem
23	Berlingen	211	Oudenaarde	251	Steenokkerzeel	392	Zeelegem
24	Berlaar	212	Oudenburg	252	Stekene	393	Zele
25	Bertram	213	Oud-Hovenla	253	Temse	394	Zelzate
26	Bertrhem	214	Oud-Turnhout	254	Ternat	395	Zelzate
27	Bertrix	215	Oud-Turnhout	255	Tessenderlo	396	Zelzate
28	Beveren	216	Overpeil	256	Tessenderlo	397	Zelzate
29	Bierbeek	217	Peer	257	Tiel	398	Zonergem
30	Blizen	218	Pepingen	258	Tiel-Winge	399	Zonhoven
31	Blankenberge	219	Pittem	259	Tienen	400	Zonnebeke
32	Bochtolt	220	Poperinge	260	Tongeren	401	Zottegem
33	Bochtvelt	221	Puise	261	Tongeren	402	Zottegem
34	Boindevaart	222	Puise	262	Turnhout	403	Zottegem
35	Boon	223	Puise	263	Turnhout	404	Zottegem
36	Boortmeerbeek	224	Ravels	264	Veurne	405	Zuhalde
37	Borgloon	225	Ratie	265	Vilvoorde	406	Zuhalde
38	Bornem	226	Riemst	266	Vlaeren	407	Zuhalde
39	Boisbeek	227	Rijkswinkel	267	Voeren	408	Zuhalde
40	Borsbrom	228	Roosdaal	268	Vorselaar	409	Zuhalde
41	Brakel	229	Roosdaal	269	Vorselaar	410	Zuhalde
42	Brasschaat	230	Roosdaal	270	Vorselaar	411	Zuhalde
43	Brecht	231	Roosdaal	271	Vorselaar	412	Zuhalde
44	Bredene	232	Roosdaal	272	Vorselaar	413	Zuhalde
45	Bree	233	Roosdaal	273	Vorselaar	414	Zuhalde
46	Bredene	234	Roosdaal	274	Vorselaar	415	Zuhalde
47	Bredene	235	Roosdaal	275	Vorselaar	416	Zuhalde
48	Bredene	236	Roosdaal	276	Vorselaar	417	Zuhalde
49	De Haan	237	Roosdaal	277	Vorselaar	418	Zuhalde
50	De Panne	238	Roosdaal	278	Vorselaar	419	Zuhalde
51	De Pinte	239	Roosdaal	279	Vorselaar	420	Zuhalde
52	De Rijck	240	Roosdaal	280	Vorselaar	421	Zuhalde
53	De Rijck	241	Roosdaal	281	Vorselaar	422	Zuhalde
54	De Rijck	242	Roosdaal	282	Vorselaar	423	Zuhalde
55	Dendermonde	243	Roosdaal	283	Vorselaar	424	Zuhalde
56	Dendermonde	244	Roosdaal	284	Vorselaar	425	Zuhalde
57	Dessel	245	Roosdaal	285	Vorselaar	426	Zuhalde
58	Destelbergen	246	Roosdaal	286	Vorselaar	427	Zuhalde
59	Diest	247	Roosdaal	287	Vorselaar	428	Zuhalde
60	Diest	248	Roosdaal	288	Vorselaar	429	Zuhalde
61	Diksmuide	249	Roosdaal	289	Vorselaar	430	Zuhalde
62	Dilbeek	250	Roosdaal	290	Vorselaar	431	Zuhalde
63	Dilsen-Stokkem	251	Roosdaal	291	Vorselaar	432	Zuhalde
64	Duffel	252	Roosdaal	292	Vorselaar	433	Zuhalde
65	Edelgem	253	Roosdaal	293	Vorselaar	434	Zuhalde
66	Edelgem	254	Roosdaal	294	Vorselaar	435	Zuhalde
67	Ekeren	255	Roosdaal	295	Vorselaar	436	Zuhalde
68	Ekeren	256	Roosdaal	296	Vorselaar	437	Zuhalde
69	Evergem	257	Roosdaal	297	Vorselaar	438	Zuhalde
70	Evergem	258	Roosdaal	298	Vorselaar	439	Zuhalde
71	Gavere	259	Roosdaal	299	Vorselaar	440	Zuhalde
72	Gavere	260	Roosdaal	300	Vorselaar	441	Zuhalde
73	Gavere	261	Roosdaal	301	Vorselaar	442	Zuhalde
74	Gavere	262	Roosdaal	302	Vorselaar	443	Zuhalde

LANDBOUWRAPPORT 2010

SECTOREN

Overhandigd op 15 januari 2011 aan

Kris Peeters

Minister-president van de Vlaamse Regering

Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid

COLOFON

Redactie

Jonathan Platteau, Dirk Van Gijsegem,
Tom Van Bogaert

Vormgeving

Seppe Bernar

Druk

Peeters nv

Beeldmateriaal

© Fotografie Koen De Langhe: cover, p. 82-83,
118-119
© Vilda - Yves Adams: p. 20-21, 36-37, 162-163
© Istockphoto - Alex Nikada: p. 60-61

Depotnummer

D/2010/3241/433

Verantwoordelijke uitgever

Jules Van Liefferinge
Secretaris-generaal
Departement Landbouw en Visserij

Administratie

Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Monitoring en Studie
Koning Albert II-Laan 35, bus 40
1030 Brussel
ams@vlaanderen.be
www.vlaanderen.be/landbouw
Tel. 02 552 78 20
Fax 02 552 78 21

Stuurgroep

Voorzitter: Dirk Van Gijsegem
Projectleider: Jonathan Platteau
Verslaggever: Tom Van Bogaert

Leden op voordracht van de *Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij*

Vicky Goossens (ABS)
Leen Schrevens (Groene Kring)
Emiel Brouckaert (Rederscentrale)
Koen Carels, Dirk Van Guyze

Leden op voordracht van het *Beleidsdomein LV*

Annemie Leys
Lieve Vleurick
Sandra De Schepper
Luc Van Bellegem

Leden op voordracht van het *Beleidsdomein LNE*

Jan Kielemoes

Leden op voordracht van het *Beleidsdomein EWI*

Ferdi Soors

Experts

Stijn Overloop (VMM - MIRA)
Fleur Marchand (ILVO)
Marc Rosiers (Boerenbond)

© Vlaamse overheid, Departement Landbouw en Visserij
Alle rechten voorbehouden. Overname van gedeelten van de tekst in publicaties met een educatief of wetenschappelijk doel is toegestaan mits de bron vermeld wordt:
Platteau J., Van Gijsegem D. & Van Bogaert T. (reds.) (2010) *Landbouwrapport 2010*, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.

Het Landbouwrapport 2010 is beschikbaar op www.vlaanderen.be/landbouw/studies.

WOORD VOORAF

We hebben er ditmaal voor gekozen om het Landbouwrapport 2010 in twee delen op te stellen. Dit boekdeel geeft een beschrijving van de verschillende sectoren van de Vlaamse land- en tuinbouw: varkens, pluimvee, grondgebonden veeteelt, tuinbouw en akkerbouw. Het andere boekdeel beschrijft de Vlaamse landbouw vanuit twee perspectieven: een omgevingsperspectief en een duurzaamheidsperspectief.

Er is duidelijk nood aan objectieve, cijfermatige informatie en duiding over de Vlaamse land- en tuinbouw. De vele vragen die gesteld worden aan het Departement Landbouw en Visserij over de situatie waarin de verschillende sectoren en hun producten zich bevinden, bewijzen dat.

Daarom hebben we ervoor geopteerd deze sectorhoofdstukken in een apart boekdeel te publiceren. De verschillende sectoren worden op een identieke manier beschreven: structuur van de sector, productie, consumptie en rentabiliteit.

We gaan ervan uit dat door dit boek de kennis over en de waardering van de land- en tuinbouw in Vlaanderen gevoelig zal toenemen.

We wensen u veel kijk- en leesplezier met het LARA 2010.

Jules Van Liefveringe

Secretaris-generaal
Departement Landbouw en Visserij

Dirk Van Gijsegem

Voorzitter Stuurgroep

December 2010

INHOUD

COLOFON	5
WOORD VOORAF	7
INLEIDING	15
ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE VLAAMSE LANDBOUW	23
1 ECONOMISCH BELANG	24
2 DE BEDRIJFSSTRUCTUUR	28
3 BEDRIJFSECONOMISCHE KENGETALLEN	31
3.1 Landbouw	31
3.2 Tuinbouw	32

VARKENS	39
1 STRUCTUUR	40
1.1 Veestapel	40
1.2 Productie-eenheden	41
1.2.1 Aantal bedrijven	41
1.2.2 Bedrijfs grootte	43
1.3 Economisch belang op gemeenteniveau	45
2 PRODUCTIE	46
2.1 Productievolume	46
2.2 Productiewaarde	47
3 AANWENDING VAN DE PRODUCTIE	48
3.1 Consumptie	48
3.2 Zelfvoorzieningsgraad	48
3.3 Buitenlandse handel	49
4 RENTABILITEIT	51
4.1 Prijzen	51
4.2 Technische en financiële resultaten	53
4.2.1 Bedrijfstak vermeerdering	53
4.2.2 Bedrijfstak vetmesting	54
4.2.3 Bedrijfsresultaten	55

PLUIMVEE	63
1 STRUCTUUR	64
1.1 Veestapel	64
1.2 Productie-eenheden	66
1.2.1 Aantal bedrijven	66
1.2.2 Bedrijfs grootte	68
1.3 Economisch belang op gemeenteniveau	70
2 PRODUCTIE	71
2.1 Productievolume	71
2.2 Productiewaarde	73
3 AANWENDING VAN DE PRODUCTIE	74
3.1 Consumptie	74
3.2 Zelfvoorzieningsgraad	74
3.3 Buitenlandse handel	75
4 RENTABILITEIT	77
4.1 Prijsevolutie	77
4.2 Technische en financiële resultaten	78
4.2.1 Legkippen	78
4.2.2 Vleeskippen	79

GRONDGEBONDEN VEETEELT	85
1 STRUCTUUR	86
1.1 Veestapel	86
1.2 Productie-eenheden	88
1.2.1 Aantal bedrijven	88
1.2.2 Bedrijfs grootte	88
2 MELKPRODUCTIE	91
2.1 Productie	92
2.1.1 Productievolume	92
2.1.2 Productiewaarde	94
2.2 Aanwending van de productie	95
2.2.1 Consumptie	95
2.2.2 Zelfvoorzieningsgraad	96
2.2.3 Buitenlandse handel	96
2.3 Rentabiliteit	98
2.3.1 Prijsevolutie	98
2.3.2 Technische en financiële resultaten	100
3 RUNDVLEESPRODUCTIE	104
3.1 Productie	105
3.1.1 Productievolume	105
3.1.2 Productiewaarde	106
3.2 Aanwending van de productie	106
3.2.1 Consumptie	106
3.2.2 Zelfvoorzieningsgraad	107
3.2.3 Buitenlandse handel	107
3.3 Rentabiliteit	109
3.3.1 Prijsevolutie	109
3.3.2 Financiële resultaten	110
4 VOEDERGEWASSEN	114

TUINBOUW	121
1 STRUCTUUR	122
1.1 Areaal	122
1.2 Productie-eenheden	130
1.2.1 Aantal bedrijven	130
1.2.2 Bedrijfs grootte	131
1.3 Economisch belang op gemeenteniveau	136
2 PRODUCTIE	140
2.1 Productievolume	140
2.2 Productiewaarde	142
3 AANWENDING VAN DE PRODUCTIE	143
3.1 Consumptie	143
3.2 Zelfvoorzieningsgraad	145
3.3 Buitenlandse handel	145
4 RENTABILITEIT	150
4.1 Prijsevolutie	150
4.2 Technische en financiële resultaten	153
4.2.1 Groente- en aardbeiensector	153
4.2.2 Fruitsector	155
4.2.3 Sierteeltsector	157

AKKERBOUW	165
1 STRUCTUUR	166
1.1 Areaal	166
1.2 Productie-eenheden	173
1.2.1 Aantal bedrijven	173
1.2.2 Bedrijfs grootte	173
1.3 Economisch belang op gemeenteniveau	175
2 PRODUCTIE	176
2.1 Productievolume	176
2.2 Productiewaarde	178
3 AANWENDING VAN DE PRODUCTIE	179
3.1 Consumptie	179
3.2 Zelfvoorzieningsgraad	179
3.3 Buitenlandse handel	180
4 RENTABILITEIT	182
4.1 Prijsevolutie	182
4.2 Technische en financiële resultaten	185
4.2.1 Bedrijfstak akkerbouw	185
4.2.2 Bedrijfsresultaten	189
BEGRIPPEN EN METHODOLOGISCHE TOELICHTINGEN	193

INLEIDING

Dit is de derde editie van het Landbouwrapport (LARA). Met dit rapport proberen we de Vlaamse landbouw-, tuinbouw- en visserijsector zo accuraat mogelijk te beschrijven. Om een goed landbouwbeleid te voeren, is het noodzakelijk te beschikken over een betrouwbaar, op cijfers en onderzoek gebaseerd referentiekader. Dit rapport is daarom in de eerste plaats bedoeld voor de beleidsbetrokkenen, maar wil ook voldoende toegankelijk zijn voor de geïnteresseerde burger.

Het rapport probeert zo volledig mogelijk te zijn in de beschrijving van de Vlaamse land- en tuinbouw en visserij met inbegrip van het betreffende beleid.

In vergelijking met het vorige rapport uit 2009 (LARA 2008) valt meteen op dat het Landbouwrapport 2010 uit twee boeken bestaat. Het algemene boek blijft de hoofdmoot, maar er is een afzonderlijk sectorenboek bijgekomen. Dat boek beschrijft de toestand van alle land- en tuinbouwsectoren in Vlaanderen.

Decretale opdracht

Met het decreet van 6 juli 2007 houdende de oprichting van de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij werd de opmaak van het Landbouwrapport decretaal verankerd. Het decreet beschrijft de opmaak van het Landbouwrapport als volgt:

Het tweejaarlijks te verschijnen Landbouwrapport zal een beschrijving geven van de evolutie van de landbouw en de visserijsector in Vlaanderen. Het rapport bestaat uit:

- een beschrijving, analyse en evaluatie van de toestand van de landbouw en de visserij in Vlaanderen;
- een beschrijving, analyse en evaluatie van het door het beleidsdomein gevoerde landbouw- en visserijbeleid;
- een beschrijving van de verwachte ontwikkelingen van de Vlaamse landbouw en visserij.

Een stuurgroep zal het Departement Landbouw en Visserij bijstaan bij de opmaak. Afgevaardigden van de Strategische Adviesraad maken deel uit van deze stuurgroep.

Landbouwrapport in twee boeken

Om de landbouw in al zijn facetten op een gestructureerde wijze te beschrijven kozen we voor een tweeledige structuur.

In dit boek wordt de landbouw per subsector beschreven:

- Algemene beschrijving van de Vlaamse landbouw

In dit hoofdstuk wordt, als inleiding op de analyse van de sectoren, de land- en tuinbouw in zijn geheel geschetst. Daarbij komen de economische, structurele en de bedrijfseconomische aspecten aan bod.

- Varkens

De varkenshouderij is economisch een zeer belangrijke bedrijfstak binnen de Vlaamse land- en tuinbouw en kan opgedeeld worden in twee oriëntaties: opfok en vleesproductie. In dit hoofdstuk worden beide deelsectoren geanalyseerd.

- Pluimvee

De pluimveesector kan ingedeeld worden in drie activiteiten: vermeerdering, productie van consumptie-eieren en vleesproductie. Voor sommige kengetallen wordt de legsector (consumptie- en broedeieren) in zijn geheel beschouwd. Wat de vleesproductie betreft, wordt de analyse vooral toegespitst op de productie van kippenvlees.

- Grondgebonden veeteelt

De rundveehouderij kan ingedeeld worden in twee specialisaties: de vleesvee- en de melkveehouderij. In dit hoofdstuk worden, na een globale analyse van de sectorstructuur, beide oriëntaties meer in detail toegelicht. Aangezien de rundveesector de bedrijfstak is die in Vlaanderen het grootste gedeelte van het landbouwareaal in beslag neemt in de vorm van voederteelten, wordt op het einde van dit hoofdstuk aandacht besteed aan deze gewassen.

- Tuinbouw

De tuinbouwproducties zijn zeer divers. De grote subsectoren zijn groenteteelt, fruitteelt en sierteelt. Elk van deze oriëntaties kent zowel teelt in open grond als teelt onder glas. In dit hoofdstuk worden voor de verschillende indicatoren de drie oriëntaties apart geanalyseerd en wordt, waar mogelijk, een verdere opdeling gemaakt tussen de teelt in openlucht en onder glas.

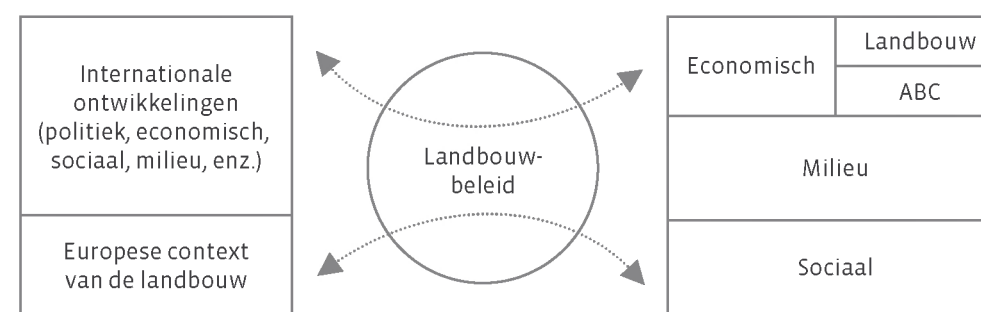
- Akkerbouw

De akkerbouw omvat een brede waaier van gewassen: granen, nijverheidsgewassen (suikerbieten, vlas, koolzaad, enz.), aardappelen en droog geoogste peulvruchten. De analyse in dit hoofdstuk wordt toegespitst op de drie belangrijkste teelten: granen, aardappelen (exclusief pootaardappelen) en suikerbieten.

In elk van deze sectorhoofdstukken komen volgende aspecten aan bod:

- De structurele beschrijving van de sector biedt een antwoord op de volgende vragen: hoe groot is die sector (areaal, aantal dieren, aantal bedrijven enz.), hoe zien de bedrijven eruit?, hoe belangrijk is de sector? en hoe zijn al deze elementen geëvolueerd in de loop der jaren?
- In het tweede deel wordt de productie van de sector besproken aan de hand van de geproduceerde hoeveelheden en de totale productiewaarde.
- Op basis van de consumptie- en handelsgegevens wordt aangegeven hoe en waarvoor deze productie wordt aangewend.
- Het laatste deel geeft een overzicht van de prijzen die de landbouwer ontvangt voor zijn producten en de rentabiliteit van zijn bedrijf, gebaseerd op de beschikbare gegevens uit het Landbouwmonitoringsnetwerk (AMS-LMN).

In het andere boek komen sectoroverkoepelende aspecten aan bod. Daarbij wordt uitgegaan van het internationale perspectief, dat via het (landbouw)beleid inspeelt op de Vlaamse landbouw zelf. Vervolgens wordt de Vlaamse landbouw weergegeven volgens de drie duurzaamheidspijlers: economisch (zowel landbouw in enge vorm als het volledige agrobusinesscomplex), milieu en sociaal.

Het boek telt acht hoofdstukken.

- Economische en politieke ontwikkelingen op internationaal vlak
- Landbouw in de Europese Unie
- Het Vlaamse landbouwbeleid
- Het agrobusinesscomplex
- Structurele en economische kenmerken van de landbouw
- Landbouw en zijn natuurlijke omgeving
- Sociale aspecten van de landbouw
- Visserij

Hoofdpijnen

Elk hoofdstuk van het Landbouwrapport wordt voorafgegaan door een bondige samenvatting in de vorm van een aantal hoofdpijnen, zodat de lezer in een oogopslag kan zien wat er in de tekst staat.

Begrippenlijst

Aangezien het niet mogelijk is om in de tekst alle begrippen en berekeningswijzen uit te leggen, is achteraan in het rapport een bijlage 'Begrippen en methodologische toelichtingen' opgenomen. Hierin vindt u bijvoorbeeld wat het bruto standaard saldo inhoudt of hoe het economische belang van een sector wordt berekend.

Bronnen

Het Landbouwrapport is het resultaat van de verwerking en analyse van beschikbaar, al dan niet gepubliceerd cijfermateriaal, afkomstig van diverse databanken, zowel beleidsinterne (verschillende afdelingen van het beleidsdomein Landbouw en Visserij, Studiedienst Vlaamse Regering, Instituut voor Landbouw en Visserijonderzoek, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Vlaamse Milieumaatschappij) als beleids-externe instellingen (Eurostat, FOD Economie - Algemene directie Statistiek en Economische Informatie). Aan het einde van elk hoofdstuk volgt een opsomming van de geraadpleegde bronnen.

Wat de opgestelde statistieken betreft, geldt dat alle cijfers betrekking hebben op Vlaanderen, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld. Het gaat om de laatst beschikbare gegevens, wat niet voor alle indicatoren hetzelfde jaar is. Voor de evoluties van de indicatoren worden, indien mogelijk, consistente reeksen opgesteld vanaf 1999.

Landbouwrapport 2010 als schakel in de ketting

Het LARA wordt geflankeerd door drie complementaire producten van de afdeling Monitoring en Studie van het Departement Landbouw en Visserij: het landbouwkboekje, de feiten en cijfers op de website en het studiewerk.

- Landbouwindicatoren in zakformaat is een handige en compacte publicatie die het actuele cijfermateriaal over de Vlaamse land- en tuinbouw bevat. Het tweejaarlijkse landbouwkboekje verscheen eind 2009 voor de vijfde keer.
- De cijferrubriek op de website van Landbouw en Visserij wordt regelmatig geactualiseerd. In de rubriek komen economische, structurele, sociale en milieu-indicatoren aan bod. Ook het landbouwbeleid krijgt de nodige aandacht. U vindt de gegevens op www.vlaanderen.be/landbouw/cijfers.
- Beleidsvoorbereidend studiewerk binnen het Departement Landbouw en Visserij en wetenschappelijk onderzoek in verschillende onderzoeksinstellingen vormen de kennisbasis van het LARA. Deze studies richten zich op een publiek dat op zoek is naar uitgebreide informatie en diepgaande analyses. De rapporten van de departementale studiedienst zijn raadpleegbaar op de webpagina www.vlaanderen.be/landbouw/studies.

HOOFDLIJNEN

De Vlaamse land- en tuinbouw is economisch een belangrijke sector. Hij stelde in 2009 58.600 personen regelmatig tewerk en genereerde de afgelopen 3 jaar gemiddeld een eindproductiewaarde van 4,8 miljard euro en een netto toegevoegde waarde van 1,1 miljard euro. Binnen de Vlaamse landbouw is de veeteelt sterk ontwikkeld. Van de totale eindproductiewaarde wordt er 60% gerealiseerd door de veeteeltsector. Tuinbouw is goed voor 31 % en akkerbouw voor 9 %.

Hoewel de landbouw steeds minder belangrijk wordt als bron van tewerkstelling, blijft de sector de hoeksteen van het platteland. 46 % van de Vlaamse oppervlakte wordt bewerkt door de land- en tuinbouw.

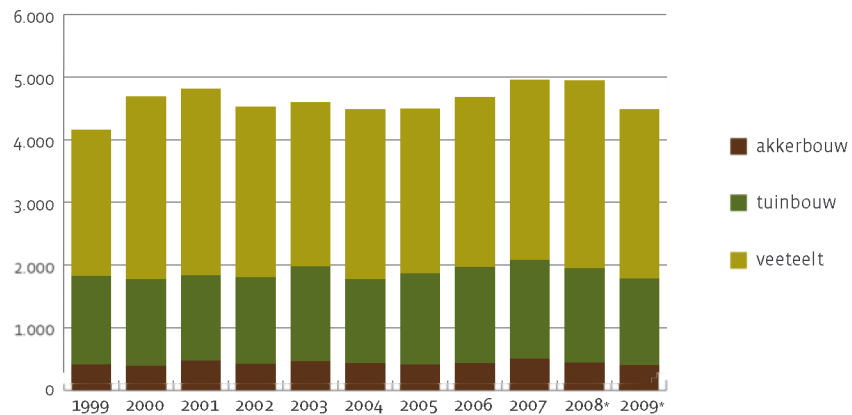
De landbouwproducten en de agrovoedingswaren nemen bovendien een aanzienlijk aandeel van de Belgische uitvoerwaarde voor hun rekening. De uitvoer overtreft de invoer met 3,4 miljard euro, zodat de landbouwsector een wezenlijke bijdrage levert tot het Belgische handelsoverschot.

In dit hoofdstuk wordt, als inleiding op de analyse van de sectoren, de land- en tuinbouw in zijn geheel geschetst. Daarbij komen de economische, structurele en de bedrijfseconomische aspecten aan bod.

1 ECONOMISCH BELANG

De land- en tuinbouwsector realiseerde in 2009 een eindproductiewaarde van 4,5 miljard euro. Hiervan is veruit het grootste deel (ongeveer 60%) afkomstig van de veeteelt (figuur 1). De productiewaarde varieert van jaar tot jaar. Het jaar 2009 werd gekenmerkt door een zeer lage waarde door de slechte prijsvorming van een groot aantal producten (o.a. glasgroenten, appels, melk en granen).

Figuur 1. Evolutie van de eindproductiewaarde, miljoen euro, 1999-2009

*voorlopige cijfers

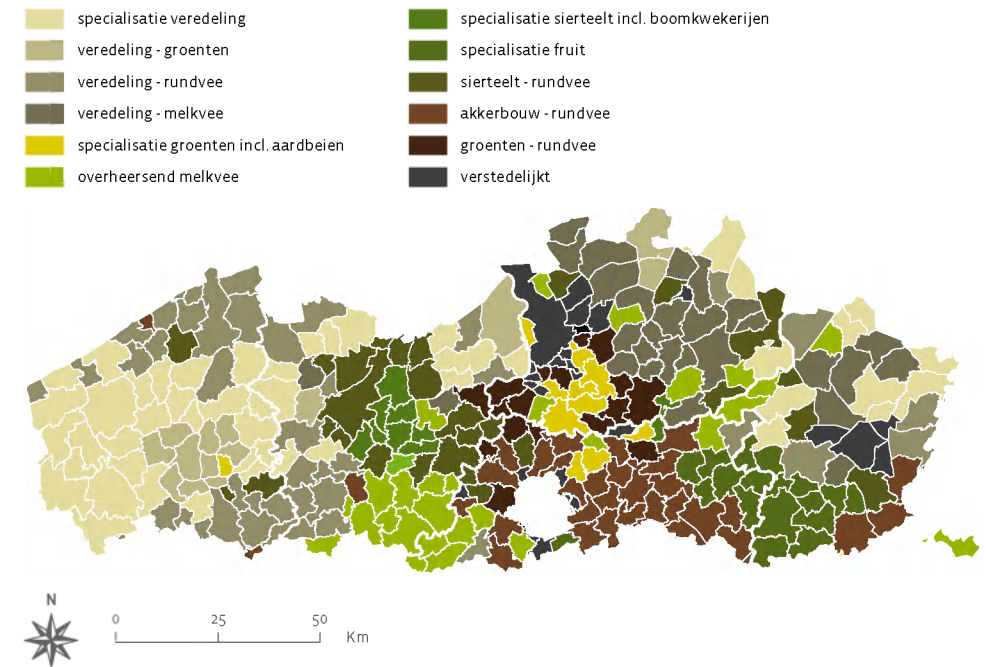
Bron: Departement Landbouw en Visserij

De vijf belangrijkste subsectoren zijn varkensvlees, melk en melkderivaten, rundvlees, groenten en niet-eetbare tuinbouwproducten. Zij vertegenwoordigen samen ongeveer drie kwart van de totale eindproductiewaarde.

Het belang van de diverse producten is regionaal gebonden, wat blijkt uit de landbouwtyperingskaart (figuur 2). De kaart geeft het resultaat weer van een classificatie van gemeenten met een gelijkaardige landbouwactiviteit.

De typische regio's zijn herkenbaar: fruit rond Sint-Truiden, groenten rond Sint-Katelijne-Waver, Roeselare en Hoogstraten, sierteelt rond Gent en veredeling in West-Vlaanderen, het Meetjesland, het Land van Waas en de Kempen. Melkvee is belangrijk in de Vlaamse Ardennen en het Pajottenland en in combinatie met de veredeling in de Kempen. Rundvee komt voor in de regio rond Brugge, het zuiden van West- en Oost-Vlaanderen en in combinatie met akkerbouw in Vlaams-Brabant en Zuid-Limburg.

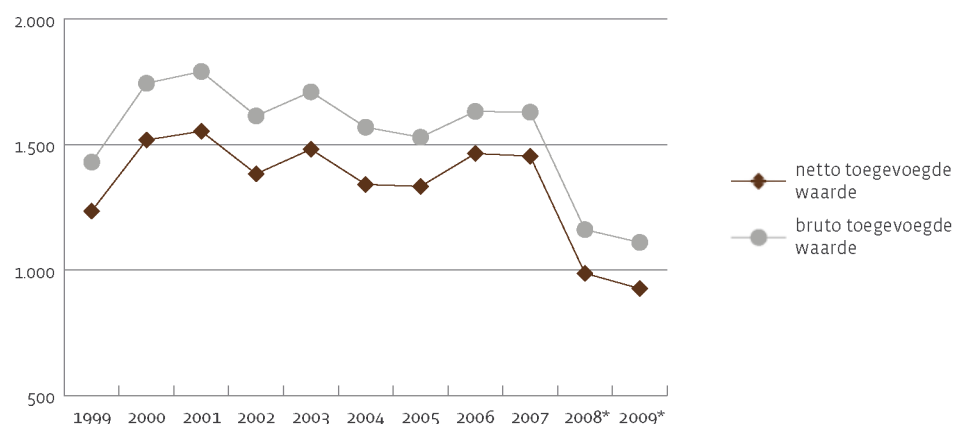
Figuur 2. Landbouwtyperingskaart, 2007

Bron: Departement Landbouw en Visserij, NGI-AGIV

De Vlaamse landbouw genereert in 2009 een bruto toegevoegde waarde van 1,1 miljard euro en een netto toegevoegde waarde van 0,9 miljard euro. De jaren 2008 en 2009 werden wel gekenmerkt door zeer lage waarden (figuur 3). In 2008 was dit te wijten aan de sterk gestegen kosten (o.a. van energie, meststoffen en veevoeders) en bleef de eindproductiewaarde nog op peil. In 2009 daalden de kosten, maar was de eindproductiewaarde benedenmaats.

Figuur 3. Evolutie van de bruto en netto toegevoegde waarde, miljoen euro, 1999-2009

*voorlopige cijfers

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Uit cijfers van de Nationale Bank van België (NBB) blijkt dat de bruto toegevoegde waarde van de sector (inclusief jacht, bosbouw en visserij) een aandeel heeft van 0,8 % in de totale Vlaamse bruto toegevoegde waarde in 2008.

Volgens de mei-enquête van ADSEI zijn er in 2009 58.635 personen regelmatig tewerkgesteld in de agrarische sector. Omgerekend naar voltijds tewerkgestelden en inclusief de seizoensarbeid betekent dit 44.590 voltijds tewerkgestelden (d.w.z. minstens 38 uur per week of 20 dagen per maand tewerkgesteld). Ongeveer 2,1 % van de actieve bevolking in 2008 is werkzaam in de agrarische sector volgens de NBB. Opvallend is het hoge aandeel zelfstandigen (62 % van het totaal aantal werkzame personen).

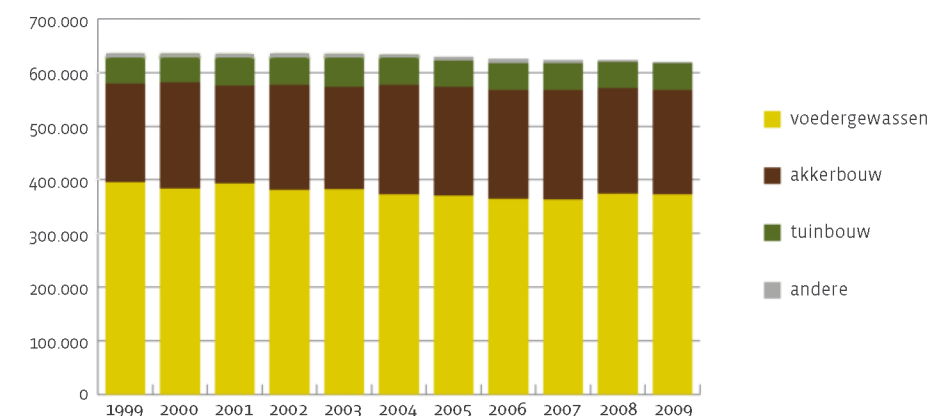
Het aandeel van de landbouwproducten en de agrovoedingswaren bedraagt in 2009 10,3 % van de Belgische uitvoerwaarde. Met een uitvoer (30,6 miljard euro) die de invoer (27,3 miljard euro) overtreft, leveren de landbouwproducten een duidelijke positieve bijdrage (+3,4 miljard euro) op de handelsbalans.

De agrarische sector wordt steeds minder belangrijk in de Vlaamse economie als bron van tewerkstelling en toegevoegde waarde. Toch blijft de sector een belangrijke activiteit voor het platteland, want uit cijfers van ADSEI blijkt dat 46% van de Vlaamse oppervlakte in 2009 bewerkt wordt door de land- en tuinbouw.

In 2009 bewerkte de land- en tuinbouw volgens gegevens van de mei-enquête een oppervlakte van 620.161 ha. Hiervan nemen de voedergewassen met 60 % het grootste aandeel voor hun rekening (figuur 4). Het grote areaal voedergewassen illustreert het belang van de rundveehouderij in Vlaanderen.

Ten opzichte van 10 jaar geleden is de oppervlakte cultuurgrond met 3 % gedaald. De daling heeft zich vooral doorgezet bij de voedergewassen.

Figuur 4. Bestemming van de oppervlakte cultuurgrond, ha, 1999-2009

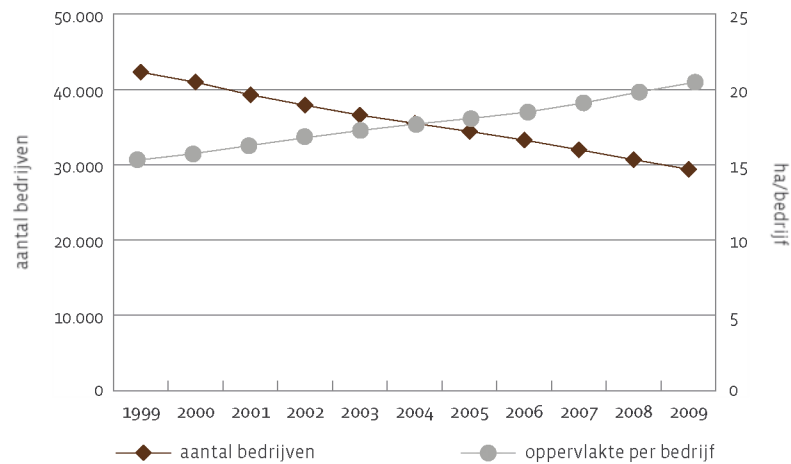

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

2 DE BEDRIJFSSTRUCTUUR

Het aantal landbouwbedrijven in Vlaanderen is ten opzichte van 1999 teruggelopen met ongeveer 30 % tot 29.394 eenheden in 2009. Dit is een daling van gemiddeld 3,6 % per jaar (figuur 5).

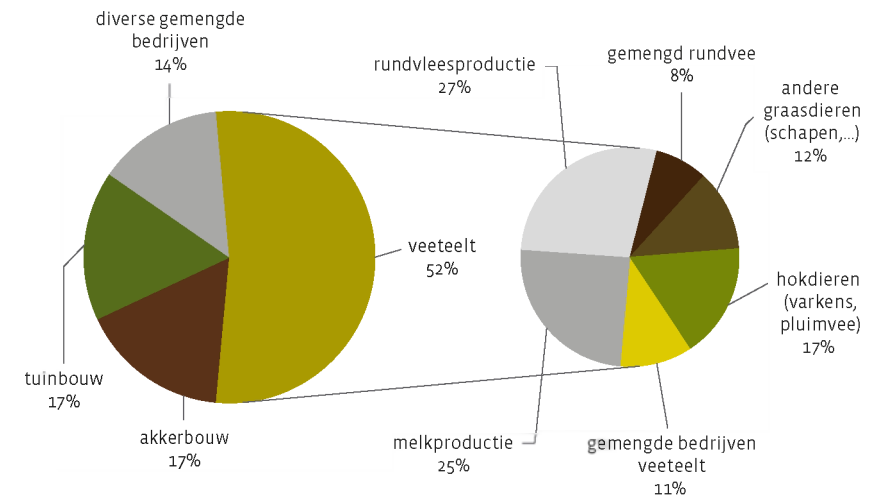
Figuur 5. Aantal landbouwbedrijven en de gemiddelde oppervlakte per bedrijf, 1999-2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

86 % van de bedrijven zijn gespecialiseerd in een bepaalde productierichting, met vee­teelt als veruit de belangrijkste specialisatie (52 %), gevolgd door de tuinbouw (17 %) en de akkerbouw (17 %). Binnen de vee­teelt is de rundveehouderij het sterkst vertegenwoordigd (figuur 6).

Figuur 6. Indeling van de bedrijven volgens specialisatie, 2009

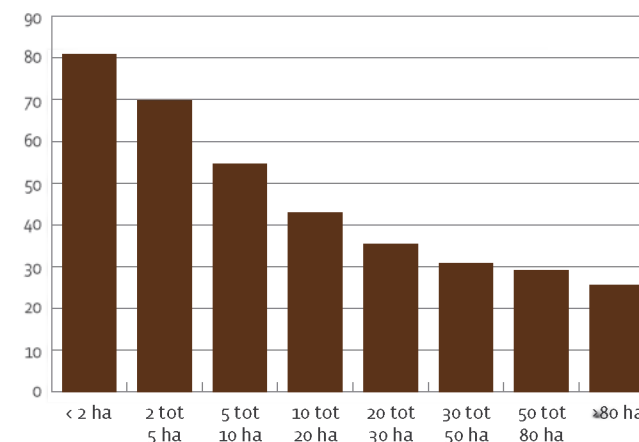

Bron: Departement Landbouw en Visserij en FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Er treedt een voortdurende schaalvergroting op. Ten opzichte van 1999 is de gemid­delde oppervlakte cultuurgrond per bedrijf gestegen met 40 % tot 21,1 ha (figuur 5).

De bewerkte oppervlakte is voor 34 % in eigendom. Dit percentage verandert weinig van jaar tot jaar. Het aandeel vermindert omgekeerd evenredig met de grootte van het bedrijf (figuur 7).

Figuur 7. Aandeel cultuurgrond in eigendom volgens grootte van het bedrijf, %, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

De schaalvergroting komt ook duidelijk naar voren uit de cijfers van de gemiddelde veebezetting per bedrijf (tabel 1). De cijfers in de tabel hebben enkel betrekking op de gespecialiseerde rundvee-, varkens- en pluimveebedrijven. De gemiddelde grootte van de veestapel per bedrijf stijgt bijna continu.

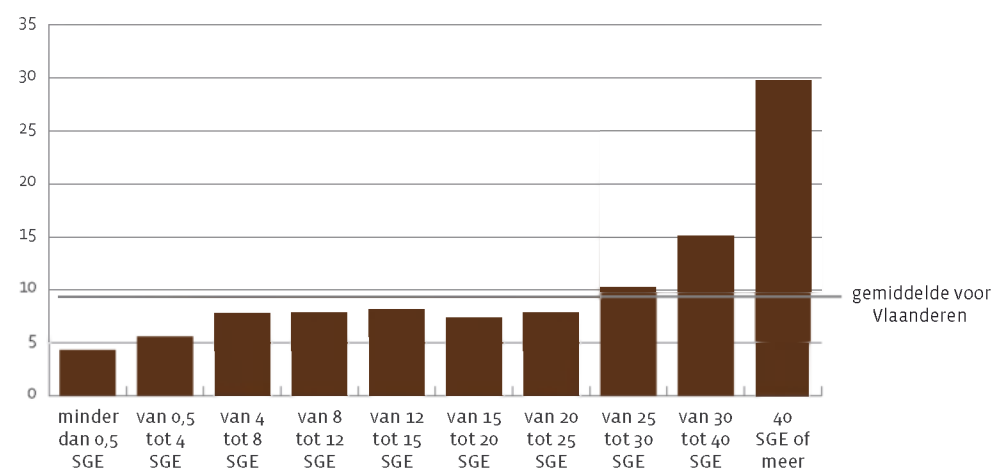
Tabel 1. Gemiddelde veebezetting per bedrijf en indeling van de bedrijven per grootteklasse, 2001-2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
aantal runderen per rundveebedrijf	85	87	87	90	91	95	97	100	105
aantal varkens per varkensbedrijf	1.298	1.360	1.381	1.404	1.424	1.457	1.517	1.576	1.670
aantal kippen per pluimveebedrijf	32.507	32.667	33.106	33.644	34.472	36.624	39.003	38.162	39.644

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Wat het juridisch statuut betreft, worden er steeds meer vennootschappen opgericht. In 2009 hebben 2.723 bedrijven of 9,3 % van alle landbouwbedrijven een vennootschap. Dit betekent een stijging met 37 % t.o.v. 2001. Het aandeel vennootschappen is het grootst bij de bedrijven met de grootste economische dimensie (uitgedrukt in standaardgrootte-eenheden (SGE)) (figuur 8).

Figuur 8. Aandeel vennootschappen volgens economische dimensie van het bedrijf, %, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

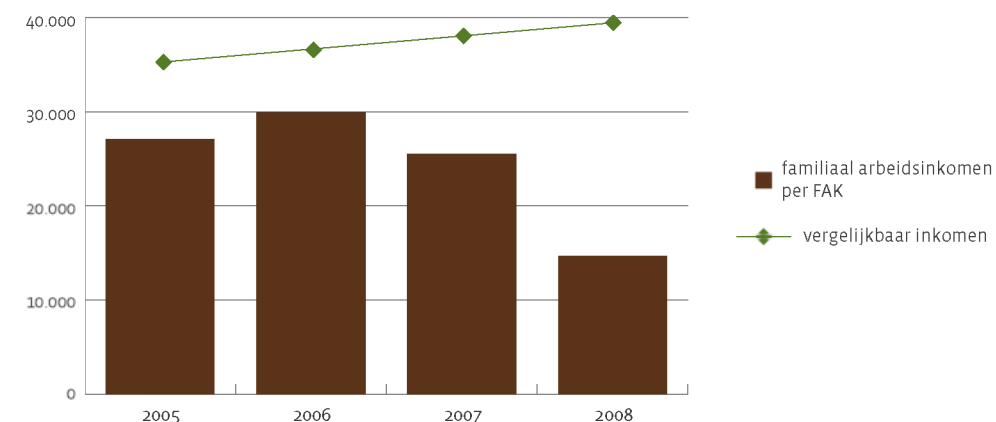
3 BEDRIJFSECONOMISCHE KENGETALLEN

De rentabiliteitsgegevens berusten op de verwerking van de boekhoudegegevens van een 700-tal Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven die deel uitmaken van het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN).

3.1 Landbouw

Gemiddeld voor alle landbouwbedrijven met beroepsmatig karakter is de rentabiliteit in 2008 gedaald ten opzichte van 2007. Het familiale arbeidsinkomen per familiale arbeidskracht (FAK) daalt met 43 % (figuur 9) en bedraagt nog slechts 37 % van het vergelijkbare inkomen.

Figuur 9. Evolutie van het familiale arbeidsinkomen voor landbouwbedrijven en het vergelijkbare inkomen in Vlaanderen, euro, 2005-2008

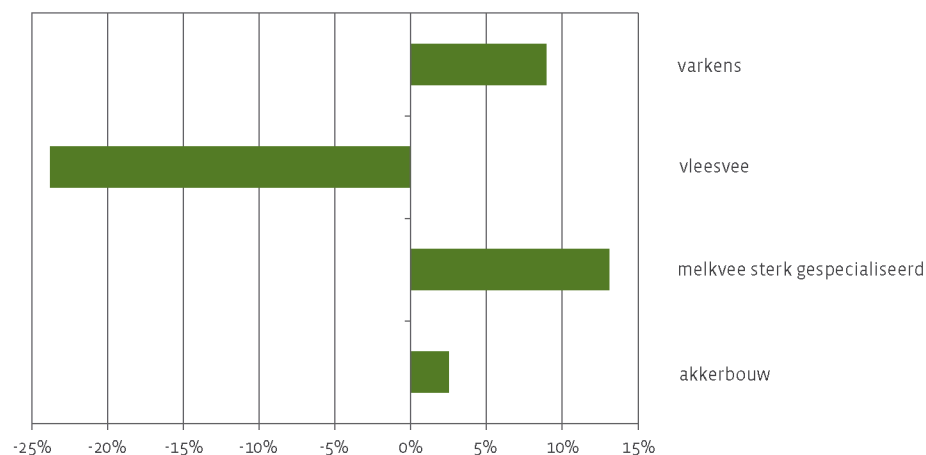
Bron: Departement Landbouw en Visserij

De opbrengsten per hectare zijn licht gestegen ten opzichte van 2007 (+ 3 %). Deze stijging is te danken aan het herstel van de opbrengsten uit varkens door stijgende varkensprijzen. De akkerbouwsector werd geconfronteerd met dalende verkoopprijzen na de zeer goede prijzen in 2007. De lichte afname bij rundvee en voedergewassen is te wijten aan de lagere gemiddelde melkprijs.

In 2008 werd een verhoging van de totale kosten per hectare (+11 %) opgetekend. De sterkste stijging in 2008 werd genoteerd voor de veevoerders (+22 %). Andere stijgers waren de energiekosten en de kosten voor meststoffen en voor grond- en gebouwenkapitaal.

Het inkomen is sterk verschillend naargelang van de sector. Figuur 10 geeft een overzicht van het bedrijfsinkomen voor alle productierichtingen ten opzichte van het gemiddelde inkomen in de Vlaamse landbouw. De vleesveesector komt in 2008 als minst rendabele bedrijfstak naar voren.

Figuur 10. Spreiding van het bedrijfsinkomen per FAK, 2008

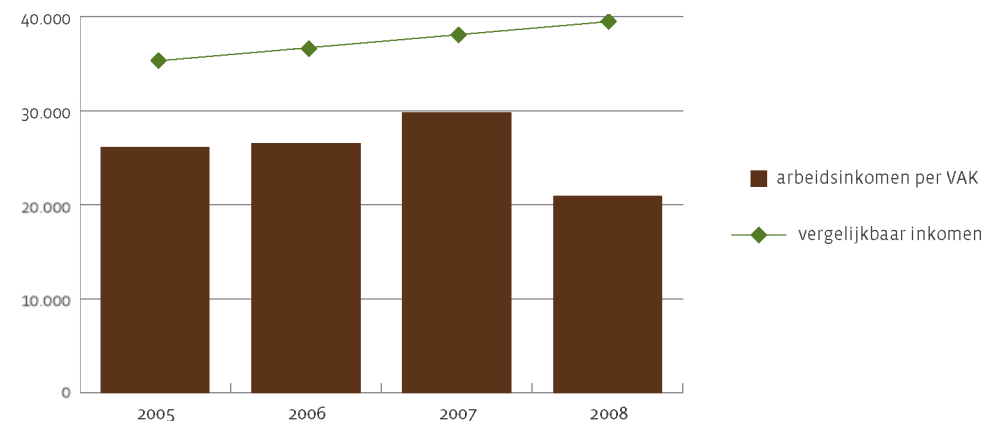

Bron: Departement Landbouw en Visserij

3.2 Tuinbouw

Gemiddeld voor alle tuinbouwbedrijven met beroepsmatig karakter is de rentabiliteit in 2008 sterk gedaald tegenover het goede jaar 2007 (figuur 11). Het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht (VAK) bedraagt in 2008 nog 20.936 euro, dit is 53 % van het vergelijkbare inkomen. De daling was algemeen. Zowel groenten, fruit als sier-teelt presteerden minder goed in 2008.

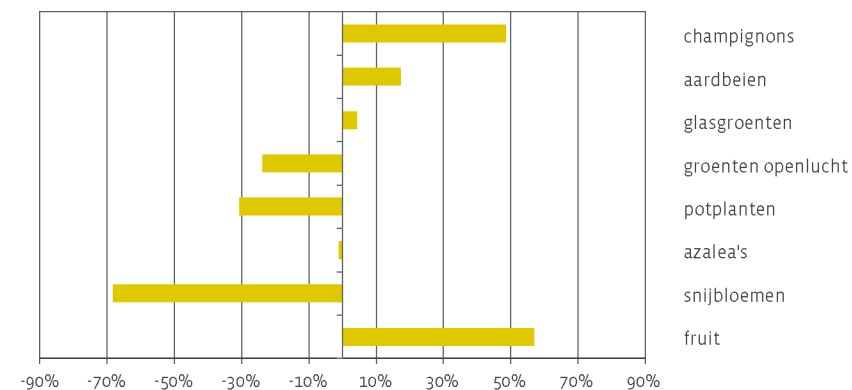
Figuur 11. Evolutie van het arbeidsinkomen voor tuinbouwbedrijven en het vergelijkbare inkomen in Vlaanderen, euro, 2005-2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Een vergelijking van de diverse sectoren ten opzichte van het gemiddelde Vlaamse bedrijfsinkomen in de tuinbouw wordt weergegeven in figuur 12. Hieruit blijkt dat de fruitsector het hoogste bedrijfsinkomen per FAK heeft in 2008, gevolgd door de champignonbedrijven. De snijbloemensector behaalt de minst goede resultaten.

Figuur 12. Spreiding van het bedrijfsinkomen per FAK, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

REFERENTIES

- Bernaerts E. & Demuyne E. (2009) *Productierekening van de Vlaamse land- en tuinbouw 2009*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Bernaerts E. & Demuyne E. (2005) *Regionale rekeningen van de landbouw*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Coulier T. (2009) *Rentabiliteitsrapport Land- en tuinbouw 2008*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Danckaert S., Lenders S. & Oeyen A. (2009) *De landbouwactiviteit in Vlaamse gemeenten, proeve van typologie*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- D'hooghe J. & Campens V. (2009) *Vlaamse standaardopbrengsten voor de gewassen en de veehouderij 2003-2005*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. *Mei-enquête*, meerdere jaargangen, Brussel.
- Instituut voor de nationale rekeningen (2010) *Regionale rekeningen 1999-2008*, Brussel.
- Raad van de Europese Unie (1985) *Bijlage 2 Classificatie van de landbouwbedrijven volgens productierichting*, Publicatieblad van de Europese Unie L220, 17/8, 10-13.
- www.statbel.fgov.be: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie.

HOOFDLIJNEN

Hoewel de varkensstapel veel kleiner is dan eind jaren negentig, blijft de varkenshouderij vanuit economisch oogpunt een heel belangrijke sector binnen de Vlaamse land- en tuinbouw. De varkenssector neemt bijna 30% van de productiewaarde van de Vlaamse agrarische sector voor zijn rekening. Verder bedraagt het saldo op de handelsbalans van varkensproducten ruim 1 miljard euro.

De varkenshouderij is met 93 % van de nationale productiewaarde en 94 % van de varkensstapel vooral een Vlaamse aangelegenheid.

Er is een sterke concentratie van de varkensteelt op de grote bedrijven. De gemiddelde varkensstapel per bedrijf groeit sinds 2007 in een versneld tempo.

Op financieel vlak werd het jaar 2009 gekenmerkt door dalende varkensvleesprijzen, bijna stabiele biggenprijzen en lagere voeder- en energieprijzen dan in 2008.

De varkenshouderij is economisch een zeer belangrijke bedrijfstak binnen de Vlaamse land- en tuinbouw en kan opgedeeld worden in twee oriëntaties: opfok en vleesproductie. In dit hoofdstuk worden beide deelsectoren geanalyseerd. Bepaalde brongegevens (o.a. gegevens van ADSEI) zijn echter niet gedetailleerd genoeg om een duidelijk onderscheid te maken tussen beide oriëntaties. Voor bepaalde kengetallen was dus enkel een globale analyse mogelijk met een aparte toelichting voor de zeugenhouderij.

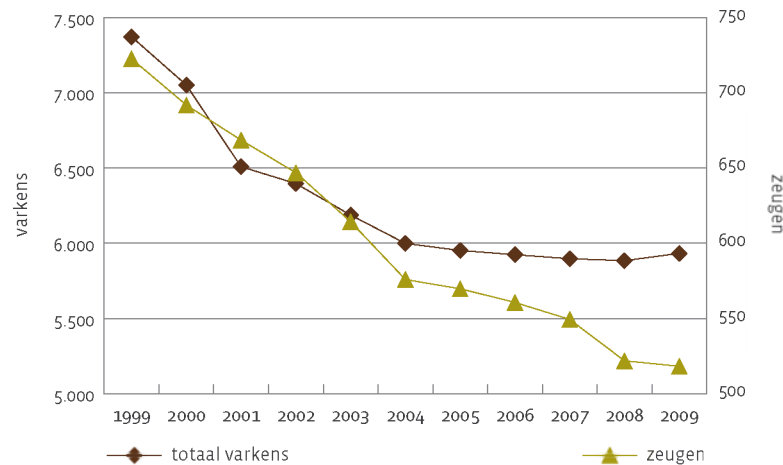
1 STRUCTUUR

1.1 Veestapel

Volgens de mei-enquête 2009 zijn er 5.933.238 varkens: 1.605.570 biggen tot 20 kg, 1.219.002 varkens van 20 tot 50 kg, 2.584.755 vleesvarkens van 50 kg en meer (inclusief reforme zeugen en beren) en 523.911 fokvarkens van 50 kg en meer.

Figuur 1 geeft de evolutie van de varkensstapel weer. Het totaal aantal varkens in Vlaanderen is van 1999 tot en met 2004 sterk neerwaarts bijgesteld om daarna min of meer te stabiliseren. Vooral in 2000 en 2001 was er een zeer sterke daling. De zeugenstapel is verder blijven dalen tot 2008.

Figuur 1. Evolutie van de varkensstapel in Vlaanderen, 1.000 stuks, 1999-2009

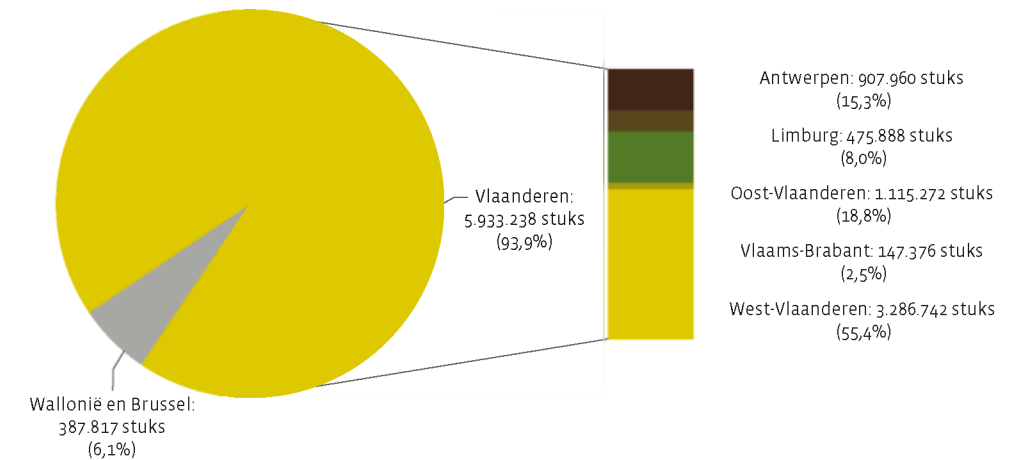

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

De afname van de varkensstapel is vooral een gevolg van het milieubeleid (mestproblematiek) en werd mee beleidsmatig gestimuleerd door de Vlaamse overheid via een opkoopregeling. In vier opkooprondes (2001, 2002, 2003 en 2004) zijn in totaal 42.161 zeugen en 344.340 vleesvarkens op 1.242 bedrijven uit productie genomen.

De varkensstapel is sterk regionaal en provinciaal geconcentreerd. Vlaanderen is goed voor 94 % van het totale aantal varkens in België (figuur 2). Binnen Vlaanderen beschikt West-Vlaanderen duidelijk over het grootste aantal varkens, namelijk 3,3 miljoen stuks.

Figuur 2. Verdeling van de varkensstapel over de gewesten en provincies, 2009

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

1.2 Productie-eenheden

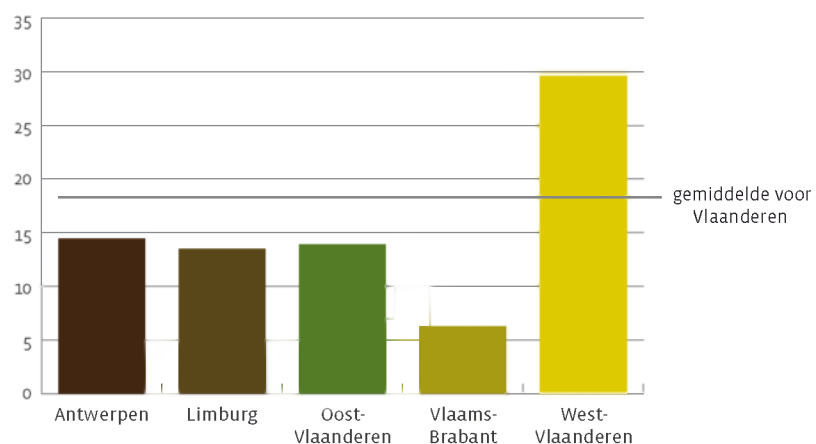
1.2.1 Aantal bedrijven

In 2009 zijn 8 % van de Vlaamse landbouwbedrijven gespecialiseerde varkensbedrijven (2.327 bedrijven). Ongeveer 50 % daarvan is gelokaliseerd in West-Vlaanderen, terwijl de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen verantwoordelijk zijn voor elk 19 %.

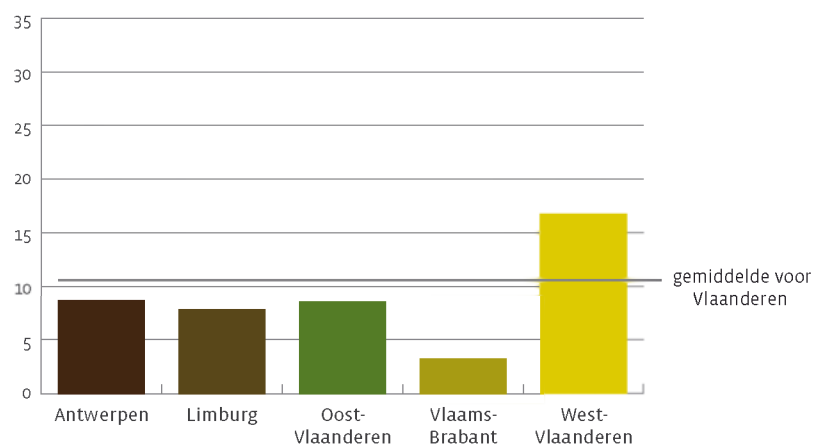
Het aantal varkenshouders is echter veel groter. Volgens de mei-enquête 2009 zijn er 5.377 bedrijven met varkens. Van het totale aantal landbouwbedrijven zijn er 18 % met varkens en 11 % met zeugen. Dit percentage is het hoogst in West-Vlaanderen en het laagst in Vlaams-Brabant (figuur 3).

Figuur 3. Aandeel bedrijven met varkens in het totaal aantal landbouwbedrijven per provincie, %, 2009

1. totaal varkens

2. zeugen

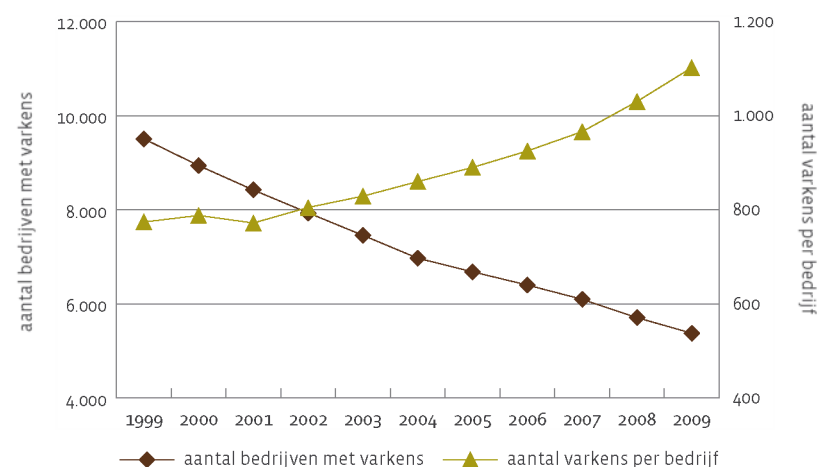

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

1.2.2 Bedrijfs grootte

Het aantal varkenshouders vertoont de laatste 10 jaar een continu dalende tendens (-43 % ten opzichte van 1999). Het aantal varkens is minder sterk gekrompen, zodat het gemiddelde aantal varkens per bedrijf steeg van 775 in 1999 tot 1.103 in 2009 (figuur 4). Ten gevolge van de zeer sterke afname van de varkensstapel was er tussen 1999 en 2001 een stabilisatie van het gemiddelde aantal varkens per bedrijf. Sinds 2007 gebeurt de groei van de bedrijven in een versneld tempo. De introductie van MAP III zorgt voor nieuwe expansiemogelijkheden, want varkensbedrijven mogen voortaan groeien als ze kunnen aantonen dat ze mest verwerken. De gemiddelde varkensstapel per bedrijf is het grootst in Antwerpen (1.395 varkens) en met slechts 655 het laagst in Vlaams-Brabant.

Figuur 4. Evolutie van het aantal bedrijven met varkens en het gemiddelde aantal varkens per bedrijf, 1999-2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Tabel 1 toont het percentage van de bedrijven en het aantal dieren per grootteklasse, zowel voor het totaal van de varkens als voor de zeugen. Er zijn nog steeds relatief veel kleine bedrijven. Ongeveer 17 % van de bedrijven heeft minder dan 250 varkens maar vertegenwoordigt daarmee slechts 1,5 % van het aantal varkens. De meeste dieren bevinden zich op de grotere bedrijven: 56 % van de varkens wordt gehouden op de bedrijven met meer dan 1.500 varkens. Wat de zeugen betreft is de situatie gelijkaardig: 41 % van de zeugenstapel wordt gehouden op bedrijven met meer dan 250 zeugen. 14 % van de bedrijven heeft minder dan 50 zeugen maar vertegenwoordigt daarmee slechts 1,7 % van het totale aantal zeugen.

Tabel 1. Indeling van de bedrijven per grootteklasse, 2009

1. totaal varkens

aantal dieren per bedrijf	% bedrijven	% dieren
1 tot 249	16,8	1,5
250 tot 499	16,0	5,5
500 tot 749	12,0	6,7
750 tot 999	12,1	9,6
1.000 tot 1.499	18,2	20,3
1.500 tot 1.999	10,3	16,2
2.000 tot 2.499	6,6	13,2
2.500 en meer	8,0	27,0
geheel van de bedrijven	100	100

2. zeugen

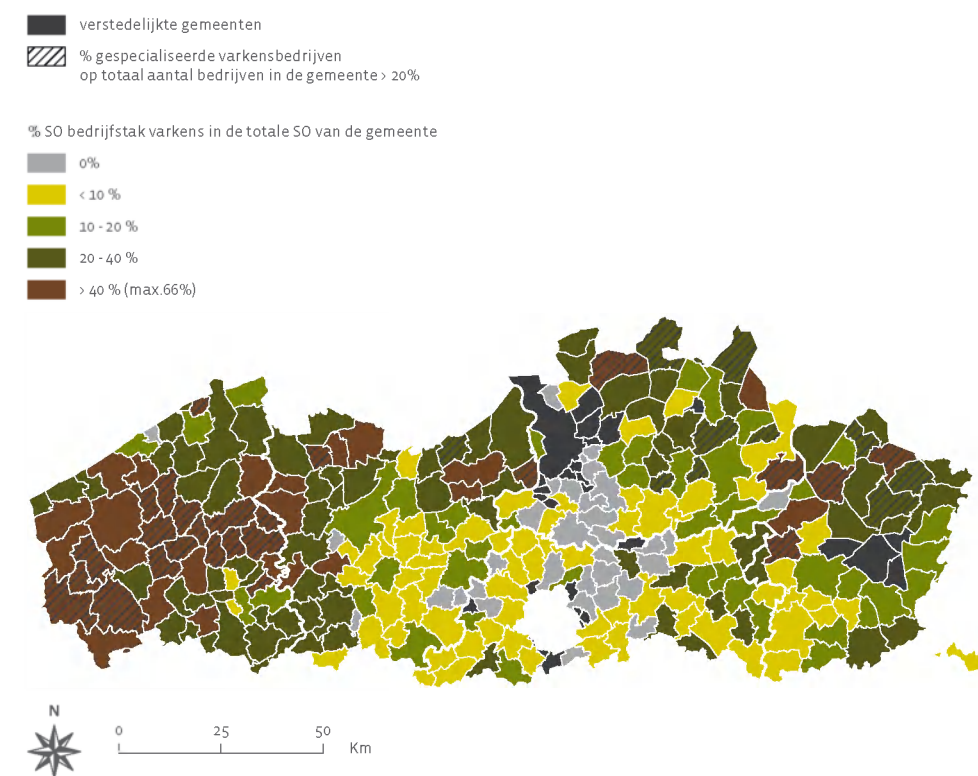
aantal dieren per bedrijf	% bedrijven	% dieren
1 tot 49	13,9	1,7
50 tot 99	21,2	9,9
100 tot 149	22,3	16,2
150 tot 199	15,5	16,1
200 tot 249	11,1	14,7
250 en meer	16,0	41,4
geheel van de bedrijven	100	100

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

1.3 Economisch belang op gemeenteniveau

Uit de verdeling van de varkensstapel over de provincies (figuur 2) en het aandeel van de bedrijven met varkens in het totale aantal landbouwbedrijven per provincie (figuur 3), bleek alvast de sterke concentratie van de varkenshouderij in West-Vlaanderen. Figuur 5 toont aanvullend het belang van de varkenssector per gemeente. De gemeenten waar de varkenshouderij een belangrijke plaats inneemt, liggen in de eerste plaats in West-Vlaanderen met een aansluitend deel in Oost-Vlaanderen en in mindere mate in het noorden van Antwerpen en Limburg.

Figuur 5. Belang van de varkenssector per gemeente, 2009

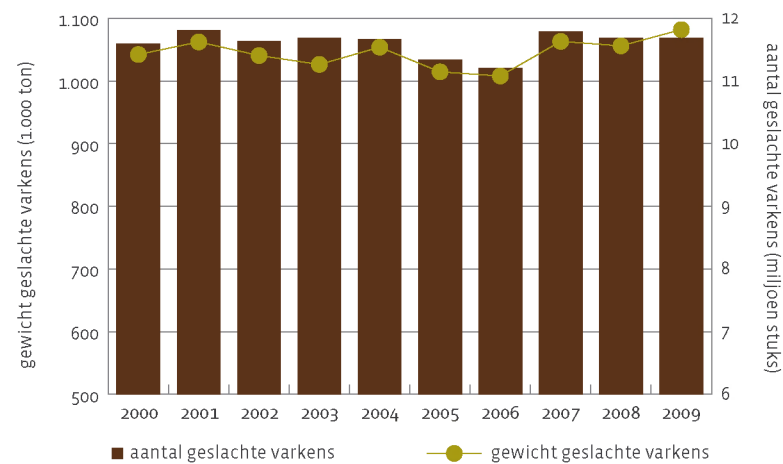
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, NGL-AGIV

2 PRODUCTIE

2.1 Productievolume

In 2009 zijn in België 11,2 miljoen varkens geslacht. Dat komt overeen met een geslacht gewicht van 1.082.036 ton. Figuur 6 geeft de evolutie weer van het geslacht gewicht en het aantal geslachte varkens. De evolutie van het geslacht gewicht en het aantal geslachte varkens volgt de sterk dalende trend van de varkensstapel niet. Een verklaring is dat de dalende binnenlandse aanvoer van varkens gecompenseerd wordt door een kleinere uitvoer en een grotere invoer van vleesvarkens.

Figuur 6. Evolutie van het geslacht gewicht en het aantal geslachte varkens, België, 2000-2009

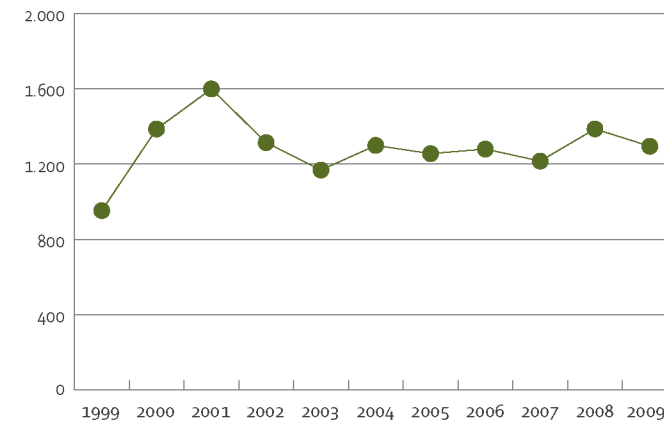
Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Om de werkelijke productie van varkensvlees te kennen, moeten deze slachtingen vermeerderd worden met de uitvoer van levende dieren en verminderd met de invoer ervan. In 2007 (laatst beschikbaar cijfer) bedroeg de bruto Belgische varkensvleesproductie 1.061.045 ton karkasgewicht. Op basis van dit nationale cijfer kan de Vlaamse bruto productie geraamd worden op 987.206 ton karkasgewicht.

2.2 Productiewaarde

De eindproductiewaarde van de varkenssector in Vlaanderen bedraagt in 2009 ongeveer 1.295 miljoen euro, wat 48 % uitmaakt van de waarde van de volledige veeteeltsector en 29 % van de waarde van de volledige land- en tuinbouw (figuur 7).

Figuur 7. Evolutie van de productiewaarde van varkens, miljoen euro, 1999-2009

*voorlopig cijfer

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Uit de evolutie blijkt dat de afgelopen 10 jaar de hoogste waarden werden genoteerd in 2001 en de laagste in 1999, de jaren waar respectievelijk zeer hoge en zeer lage prijzen werden genoteerd. Het jaar 2009 wordt gekenmerkt door een omzetsdaling ten opzichte van 2008. De grotere slachtproductie kon de slechtere prijsvorming niet compenseren. Toch blijft de productiewaarde hoger dan in 2005, 2006 en 2007.

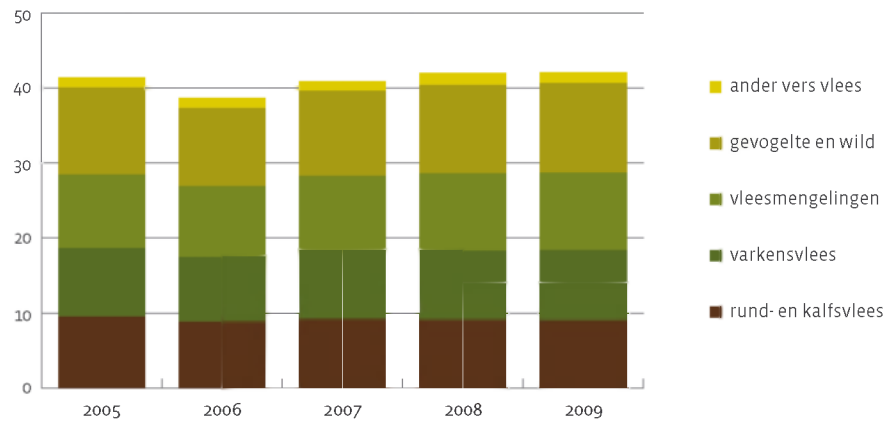
3 AANWENDING VAN DE PRODUCTIE

3.1 Consumptie

Figuur 8 toont de evolutie van de aankoop van vers vlees in kg per inwoner in Vlaanderen. De gemiddelde Vlaming kocht 42,1 kg vlees in 2009, waarvan 9,4 kg varkensvlees. Het thuisverbruik van vers varkensvlees is sinds 2006 licht toegenomen. Veel varkensvlees wordt echter ook aangekocht in de vorm van vleesmengelingen (gemengd gehakt, worst, enz.).

In geldwaarde uitgedrukt wordt 362,5 euro vers vlees per inwoner aangekocht in 2009, waarvan 70,2 euro voor varkensvlees.

Figuur 8. Thuisverbruik van vlees, kg per inwoner, 2005-2009

Bron: GfK Panel Services Benelux, VLAM

3.2 Zelfvoorzieningsgraad

De Belgische zelfvoorzieningsgraad voor varkensvlees bedraagt 242 in 2007 (laatst beschikbaar cijfer). Aangezien dit kengetal groter is dan 100, wil dit zeggen dat de nationale productie groter is dan het nationale verbruik.

3.3 Buitenlandse handel

Tabel 2 geeft de handelsbalans voor België weer voor de varkensproducten. In totaal is er een export van ongeveer 1,6 miljard euro en een positief saldo van 1 miljard euro. Dit is bijna hoofdzakelijk te danken aan de omvangrijke uitvoer van vers varkensvlees. De meeste handel gebeurt met landen van de Europese Unie. Bij de invoer bedraagt het aandeel van de intracommunautaire handel bijna 100 %, bij de uitvoer is dit 92 %.

Tabel 2. Buitenlandse handel in varkensproducten, miljoen euro, België, 2009

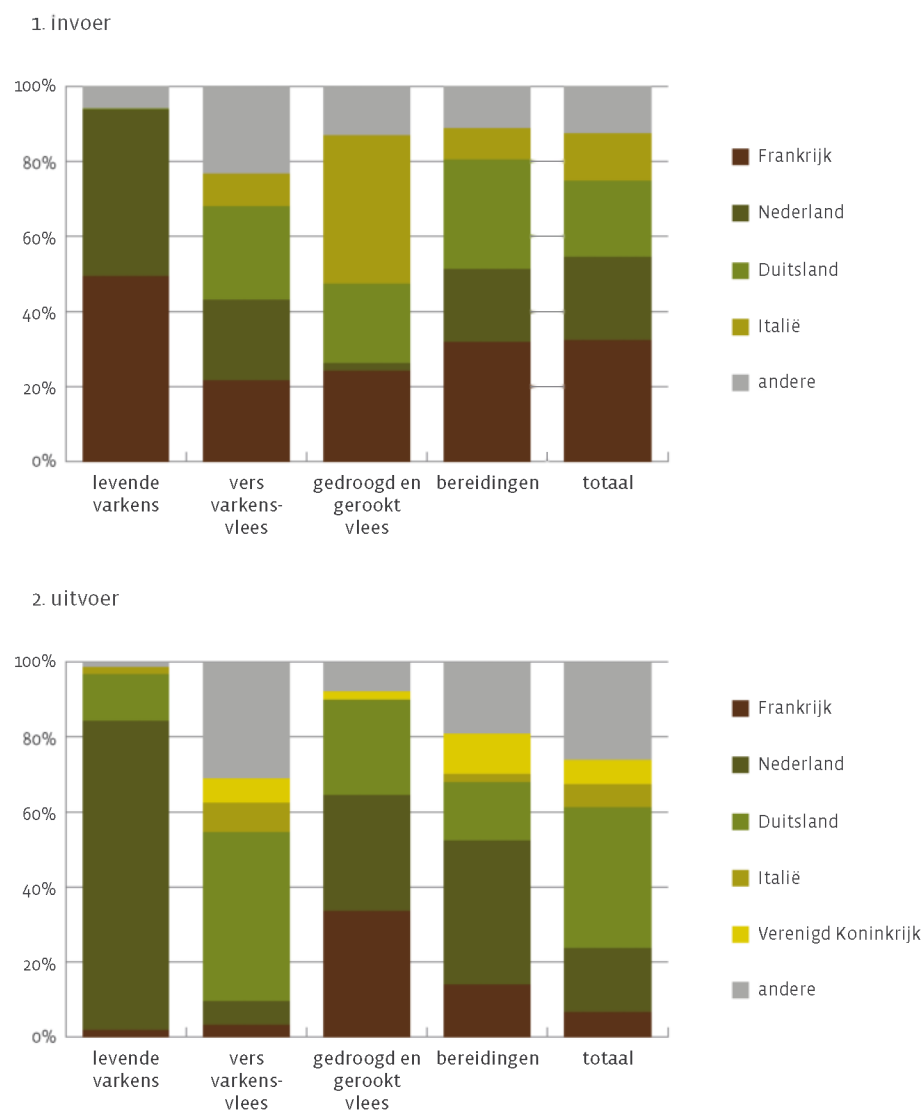
	invoer	uitvoer	saldo
levende varkens	125,4	95,2	-30,1
fokdieren	19,8	0,2	-19,7
slacht- en gebruiksdieren	105,5	95,1	-10,5
vers varkensvlees	108,2	1.164,1	1.055,9
gedroogd en gerookt vlees	106,0	97,8	-8,1
bereidingen	226,0	236,1	10,1
totaal	565,6	1.593,3	1.027,7
waarvan intra-EU-27	565,3	1.465,8	900,4

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

Figuur 9 toont procentueel per handelspartner de in- en uitvoer van de afzonderlijke varkensproducten en van het totaal. De totale invoer van varkensproducten is hoofdzakelijk afkomstig van Frankrijk (32 %), Nederland (22 %) en Duitsland (20 %). De herkomst verschilt echter per product. De invoer van levende varkens komt vooral uit Frankrijk en Nederland. De bereidingen zijn vooral afkomstig uit Duitsland en Frankrijk en die van vers varkensvlees uit Duitsland, Frankrijk en Nederland. Voor gedroogd en gerookt vlees is Italië de belangrijkste leverancier.

De Belgische uitvoer van het totaal van de varkensproducten is met een aandeel van 38 % hoofdzakelijk bestemd voor de Duitse markt. Ook hier verschilt de situatie grondig per product. Opvallend is het hoge aandeel van Nederland bij de uitvoer van levende varkens en bereidingen. Bij vers varkensvlees heeft Duitsland het overwicht. Voor gedroogd en gerookt varkensvlees is Frankrijk de belangrijkste handelspartner.

Figuur 9. Buitenlandse handel van varkensproducten per handelspartner, %, België, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

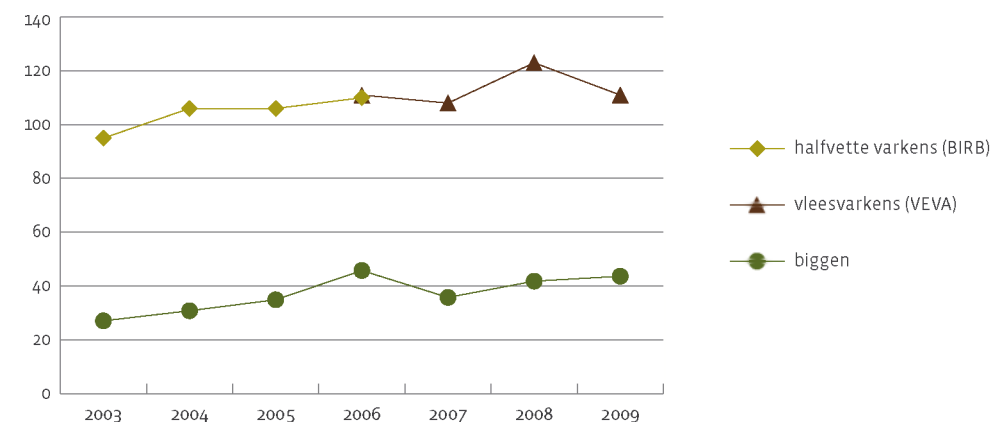
4 RENTABILITEIT

4.1 Prijzen

Figuur 10 geeft de evolutie weer van de maandelijkse prijzen voor biggen en de prijs voor vleesvarkens (levend) voor de periode 2002-2009. De noteringen van de prijs voor halfvette varkens door het Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (BIRB) zijn stopgezet in april 2007. De tijdreeks wordt vanaf dan voortgezet door de noteringen van de varkensprijs door de Vereniging voor Varkenshouders (VEVA).

De varkensprijs is in 2009 gedaald. Vooral de inkringing van de Europese exportmarkt door de relatief dure euro en de maatregelen van Rusland inzake kwaliteit hebben bijgedragen tot de slechtere prijsvorming. De biggenprijs veranderde bijna niet ten opzichte van 2008. Uit de cijfers van de eerste zes maanden van 2010 blijkt dat de prijs voor vleesvarkens en biggen gemiddeld lager is dan de eerste zes maanden van 2009 door een ruim aanbod.

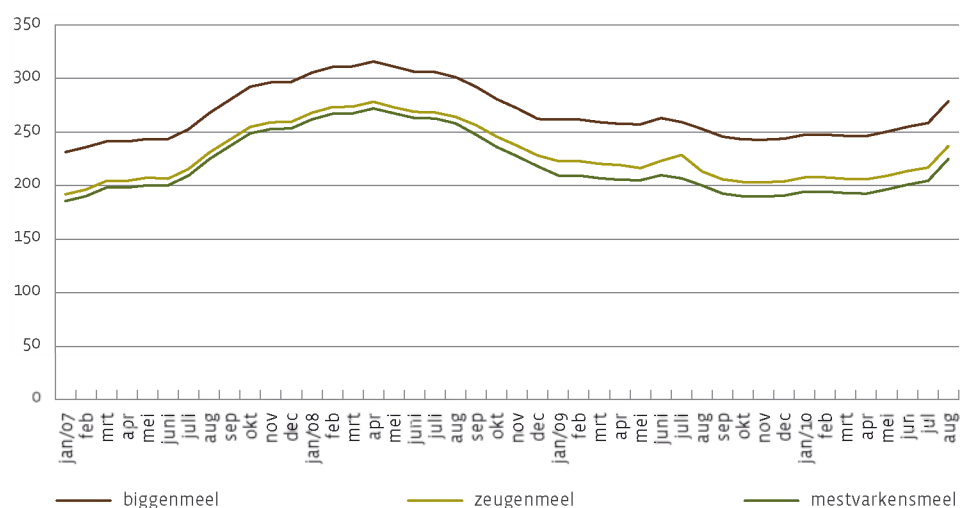
Figuur 10. Evolutie van de biggenprijs (euro/dier) en de prijs voor vleesvarkens (levend, euro/100kg), 2003-2009

Bron: BIRB, VEVA, Departement Landbouw en Visserij

Aangezien de voederkost de belangrijkste variabele kost is voor de varkenshouderij, is het nuttig om naast de verkoopprijzen ook de veevoederprijzen te analyseren. Na een sterke stijging van de mengvoederprijzen in 2008 door een krapte op de grondstoffenmarkt, zijn de veevoederprijzen in 2009 opnieuw gedaald en ze blijven begin 2010 stabiel (figuur 11). Met de stijging van de grondstoffenprijzen is de voederprijs vanaf mei 2010 opnieuw gestegen.

Figuur 11. Evolutie van de voederprijzen per jaar, euro per ton, jan/07 - aug/10

Bron: BEMEFA

4.2 Technische en financiële resultaten

De technische en financiële resultaten hebben betrekking op 61 gespecialiseerde varkensbedrijven die bij het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN) aangesloten zijn. Voor de berekening van de gegevens per bedrijfstak worden voor de vermeerdering enkel bedrijven met meer dan 75 fokzeugen geselecteerd en voor de vetmesting bedrijven met meer dan 300 mestvarkens. De meeste bedrijven in de steekproef zijn gecombineerde bedrijven, zodat deze voor beide bedrijfstakken in aanmerking genomen worden.

4.2.1 Bedrijfstak vermeerdering

De gespecialiseerde zeugenhouderij scoort technisch steeds beter: het aantal worpen en het aantal grootgebrachte biggen per zeug stijgen (tabel 3).

Tabel 3. Evolutie van de rentabiliteitscijfers zeugenhouderij, 2005-2008

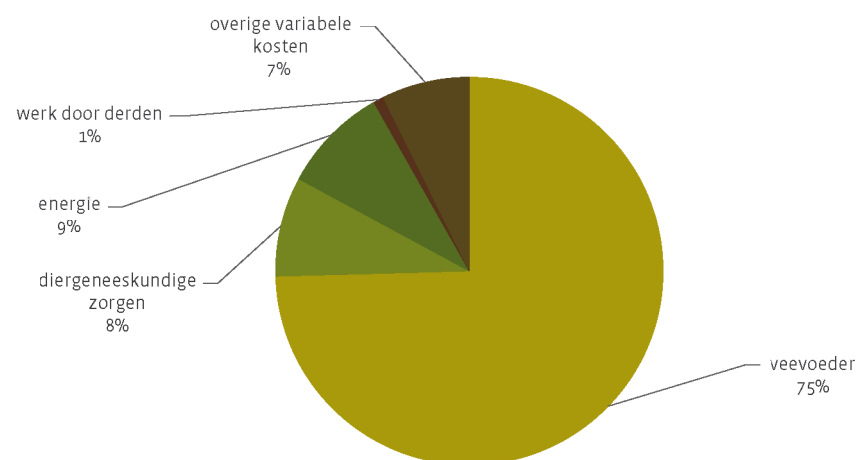
	2005	2006	2007	2008
gemiddeld aantal aanwezige zeugen	145	150	161	169
aantal worpen per zeug per jaar	2,16	2,20	2,19	2,21
aantal grootgebrachte biggen per zeug per jaar	19,9	20,2	21,2	22,2
sterftepercentage biggen	13	14	13	13
opbrengsten (euro/gem. aanwezige zeug)	697	723	660	828
variabele kosten (euro/gem. aanwezige zeug)	531	555	644	764
bruto saldo (euro/ gem. aanwezige zeug)	167	168	16	64
opbrengsten per 1.000 euro voederkosten (euro)	1.879	1.853	1.374	1.453
gemiddelde verkoopprijs per big (euro)	38,7	40,3	33,1	40,2
gemiddelde prijs krachtvoeder biggen (euro/kg)	0,26	0,28	0,32	0,36
gemiddelde prijs krachtvoeder zeugen (euro/kg)	0,16	0,18	0,22	0,26

Bron: Departement Landbouw en Visserij

De opbrengst per zeug steeg sterk in 2008, vooral door de verbeterde biggenprijs. De variabele kosten per zeug zijn echter zeer hoog in 2008, wat toe te schrijven is aan de hoge voederkosten. De voederkosten nemen drie kwart van de totale variabele kosten voor hun rekening (figuur 12).

Ten opzichte van 2007 wordt er een iets hoger bruto saldo per zeug en een iets hogere opbrengst per 1.000 euro voederkost opgetekend. Deze indicatoren blijven echter aan de lage kant.

Figuur 12. Verdeling van de variabele kosten per zeug, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

4.2.2 Bedrijfstak vetmesting

De opbrengst per gemiddeld aanwezig vleesvarken steeg sterk in 2008 dankzij een hogere verkoopprijs (tabel 4). De waarde van de inkomende biggen wordt als negatieve opbrengst geboekt, zodat de prijsstijging zich niet volledig weerspiegelt in de opbrengststijging.

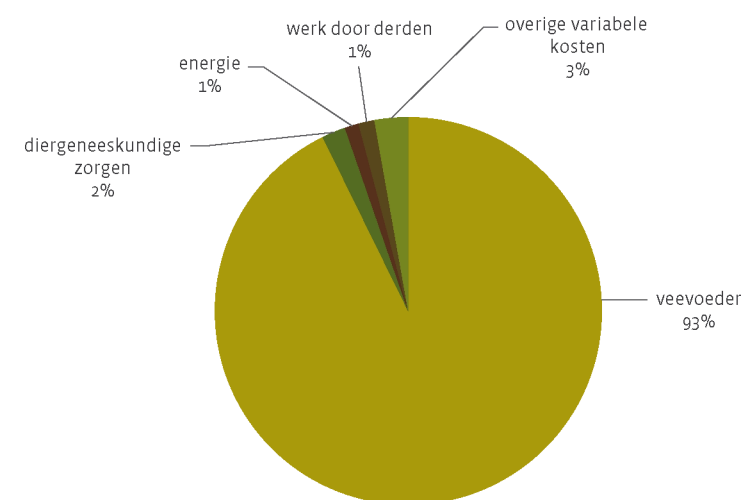
Tabel 4. Evolutie van de rentabiliteitscijfers vleesvarkenshouderij, 2001-2008

	2005	2006	2007	2008
gemiddeld aantal aanwezige vleesvarkens	862	913	952	1.071
gemiddeld gewicht verkochte vleesvarkens (kg)	109	110	110	111
sterftepercentage (%)	2,97	2,89	2,74	2,89
opbrengsten (euro/gem. aanwezig vleesvarken)	218	228	222	246
variabele kosten (euro/gem. aanwezig vleesvarken)	120	130	164	187
bruto saldo (euro/gem. aanwezig vleesvarken)	98,0	98,2	58,5	59,4
opbrengsten per 1.000 euro voederkosten (euro)	2.009	1.932	1.475	1.415
gemiddelde verkoopprijs per vleesvarken (euro)	123	128	118	133
gemiddelde prijs krachtvoeder vleesvarkens (euro)	0,170	0,176	0,221	0,255

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Aan de kostenzijde stijgen de variabele kosten per gemiddeld aanwezig vleesvarken in 2008 door de stijgende voederprijzen. De totale voederkosten nemen 93 % in van de totale variabele kosten (figuur 13).

Figuur 13. Verdeling van de variabele kosten per vleesvarken, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

De gestegen opbrengsten worden bijna volledig tenietgedaan door de gestegen voederkosten, zodat het bruto saldo slechts licht stijgt.

4.2.3 Bedrijfsresultaten

Tabel 5 toont de bedrijfsresultaten van de gespecialiseerde varkensbedrijven. De stijging in de kosten werd gecompenseerd door de gestegen opbrengsten zodat het arbeidsinkomen per familiale arbeidskracht (FAK) op de varkensbedrijven licht toenam ten opzichte van de slechte resultaten van 2007. Uitgedrukt per omgerekend varken blijft het familiale arbeidsinkomen op het niveau van 2007.

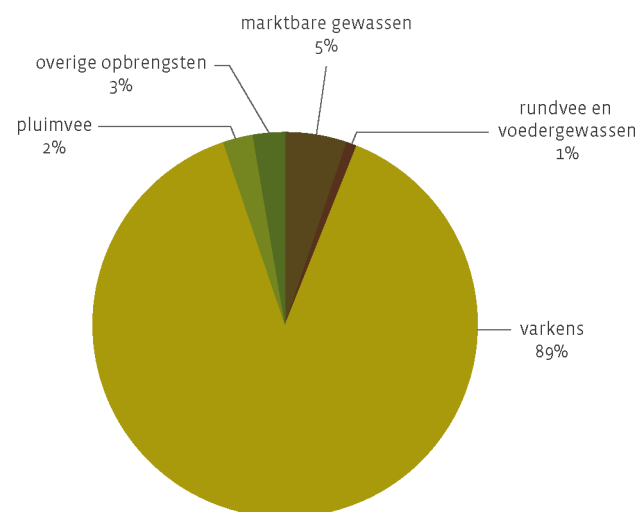
Tabel 5. Bedrijfsresultaten van de gespecialiseerde varkensbedrijven, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
aantal omgerekende varkens	1.234	1.240	1.238	1.380
aantal VAK	1,51	1,59	1,50	1,56
aantal FAK	1,5	1,54	1,46	1,49
rentabiliteit (euro)				
totale opbrengsten (euro per omgerekend varken)	283,2	296,9	295,3	315,2
totale kosten (euro per omgerekend varken)	264,0	281,2	321,5	337,1
netto bedrijfsresultaat (euro per omgerekend varken)	19,2	15,8	-26,1	-21,9
fam. arbeidsinkomen (euro per omgerekend varken)	62,9	61,7	17,1	17,0
fam. arbeidsinkomen (euro per FAK)	51.839	49.693	14.528	15.719

Departement Landbouw en Visserij

Uit de structuur van de bedrijfsopbrengsten van de gespecialiseerde bedrijven in 2008 blijkt dat 89 % afkomstig is van de varkens (figuur 14). Dat wijst op een zeer sterke specialisatie.

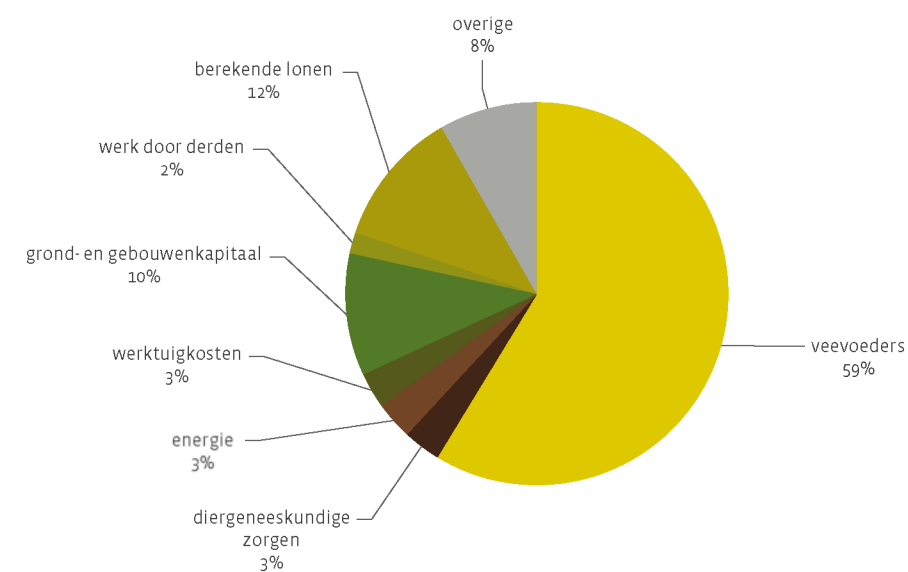
Figuur 14. Structuur van de opbrengsten voor de gespecialiseerde varkensbedrijven, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

De totale kosten per omgerekend varken zijn in 2008 gestegen met 5 % tot de hoogste waarde van de laatste jaren. Vooral de kosten van de veevoerders en, in mindere mate, van energie en grond- en gebouwenkapitaal dragen bij tot de stijging. De veevoerders, de berekende lonen en de kosten voor het grond- en gebouwenkapitaal zijn de drie voornaamste kostenrubrieken en nemen samen 81 % van de kosten voor hun rekening (figuur 15).

Figuur 15. Structuur van de kosten voor de gespecialiseerde varkensbedrijven, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

REFERENTIES

- Bernaerts E. & Demuyne E. (2009) *Productierekening van de Vlaamse land- en tuinbouw 2009*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Bernaerts E. & Demuyne E. (2005) *Regionale rekeningen van de landbouw*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Coulier T. (2009) *Rentabiliteitsrapport Land- en tuinbouw 2008*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Danckaert S., Lenders S. & Oeyen A. (2009) *De landbouwactiviteit in Vlaamse gemeenten, proeve van typologie*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- D'hooghe J. & Campens V. (2009) *Vlaamse standaardopbrengsten voor de gewassen en de veehouderij 2003-2005*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Eurostat (12/2010) *Intra- and extra-EU trade, combined nomenclature*, Luxemburg.
- FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. *Mei-enquête*, meerdere jaargangen, Brussel.
- GfK Panelservices Benelux (2008), Brussel, www.gfk.be.
- Instituut voor de nationale rekeningen (2010) *Regionale rekeningen 1999-2008*, Brussel.
- Raad van de Europese Unie (1985) *Bijlage 2 Classificatie van de landbouwbedrijven volgens productierichting*, Publicatieblad van de Europese Unie L220, 17/8, 10-13.
- www.bemefa.be: Beroepsvereniging van de mengvoederfabrikanten.
- www.statbel.fgov.be: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie.
- www.veva.be: Vereniging Varkenshouders vzw.

HOOFDLIJNEN

In vergelijking met andere agrarische sectoren is het aantal pluimveebedrijven en de productiewaarde eerder beperkt. De pluimveesector bevindt zich vooral in Vlaanderen: meer dan 80 % van de nationale pluimveestapel en de nationale productiewaarde van deze sector is voor rekening van Vlaanderen.

De pluimveestapel is beduidend kleiner dan 10 jaar geleden, maar lijkt zich de laatste jaren opnieuw te stabiliseren. Door een sterke daling van het aantal bedrijven is het aantal stuks pluimvee per bedrijf sterk de hoogte ingegaan.

In tegenstelling met andere veeteeltsectoren lagen de prijzen in 2009 in de pluimveesector op een behoorlijk niveau. De eierprijzen kenden zelfs een gevoelige stijging.

De pluimveeproducten noteren een duidelijk positief saldo op de handelsbalans, wat vooral toe te schrijven is aan de export van vers kippenvlees.

De pluimveesector staat voor belangrijke uitdagingen qua dierenwelzijn. Tegen 2012 moet de leghennenhouderij voldoen aan de Europese leghennenrichtlijn en moet ze volledig overschakelen naar verrijkte kooien of alternatieve huisvestingsystemen. Bij de vleeskippen gaat het om een maximale bezettingsdichtheid die in 2010 van toepassing werd.

De pluimveesector kan ingedeeld worden in drie activiteiten: vermeerdering, productie van consumptie-eieren en vleesproductie. Aangezien de verzamelde statistieken niet altijd een duidelijk onderscheid maken tussen de productie van consumptie- en broedeieren, wordt in dit hoofdstuk voor sommige kengetallen de legsector in zijn geheel beschouwd. Wat de vleesproductie betreft, wordt de analyse vooral toegespitst op de productie van kippenvlees.

1 STRUCTUUR

1.1 Veestapel

In mei 2009 zijn er volgens de mei-enquête in totaal 27,9 miljoen stuks pluimvee in Vlaanderen, waarvan 10,2 miljoen leghennen en poeljen en 17,0 miljoen vleeskippen. Zowat 6,3 miljoen leghennen produceren consumptie-eieren. Ruim een miljoen moederdieren staan in voor de productie van broedeieren (tabel 1).

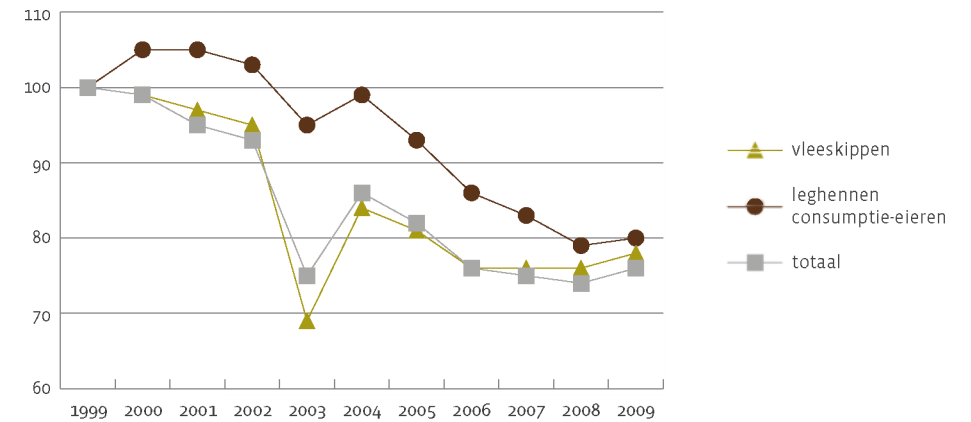
Tabel 1. Verdeling van de pluimveestapel, 1.000 stuks, 2009

leghennen en poeljen	10.244
leghennen van consumptie-eieren	6.281
leghennen van broedeieren (moederdieren)	1.242
poeljen	2.721
vleeskippen	16.980
ander pluimvee	718
totaal	27.941

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

De pluimveestapel is veel kleiner dan 10 jaar geleden, zowel bij de legkippen als de vleeskippen. De laatste jaren lijkt het aantal dieren zich opnieuw te stabiliseren (figuur 1). De uitzonderlijke lage waarde in 2003 is te wijten aan de extra leegstand door de maatregelen tegen de vogelgriep.

Figuur 1. Evolutie van de pluimveestapel in Vlaanderen, index: 1999 = 100 %, 1999-2009

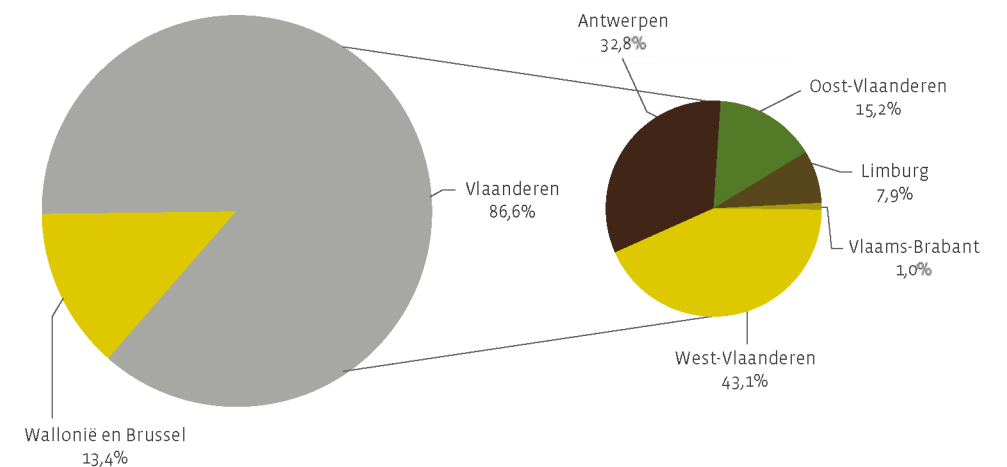

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

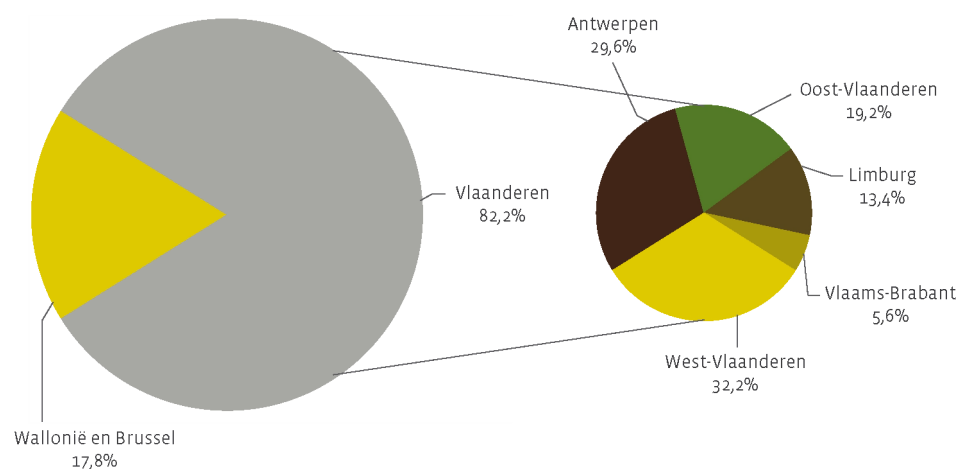
De pluimveesector is vooral een Vlaamse aangelegenheid, met West-Vlaanderen en Antwerpen als koplopers (figuur 2).

Figuur 2. Verdeling van de pluimveestapel over de gewesten en provincies, 2009

1. leghennen en poeljen

2. vleeskippen

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

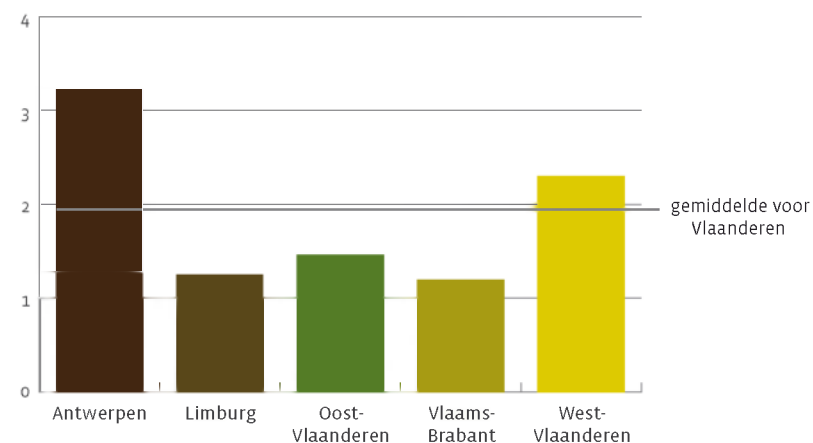
1.2 Productie-eenheden

1.2.1 Aantal bedrijven

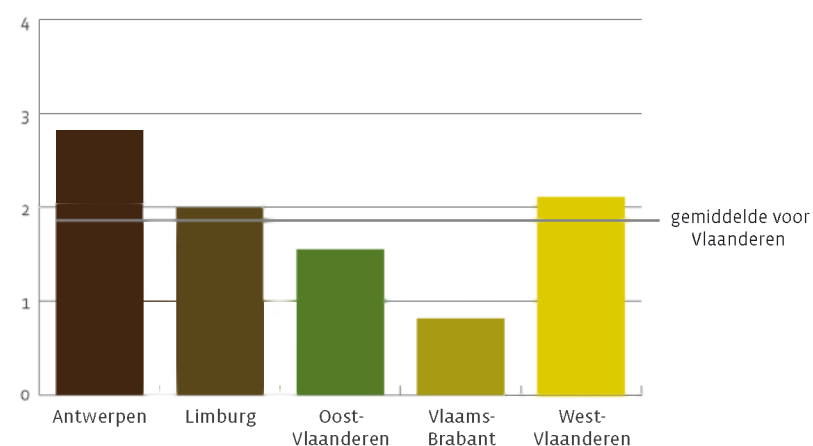
Iets minder dan 1 % van de landbouwbedrijven, namelijk 289, zijn gespecialiseerde pluimveebedrijven. Het aantal pluimveehouders is echter veel groter. Veel bedrijven huisvesten slechts een paar stuks pluimvee voor eigen gebruik. Daarom worden voor de statistieken over het aantal en de grootte, enkel de ondernemingen met minstens 20 leghennen of vleeskippen in aanmerking genomen. De pluimveesector in Vlaanderen telt in 2009 574 bedrijven met minimum 20 leghennen en poeljen, en 558 bedrijven met minimum 20 vleeskippen. Dat is respectievelijk 1,95 % en 1,90 % van het totale aantal landbouwbedrijven. Dit percentage is het hoogst in Antwerpen en in West-Vlaanderen (figuur 3).

Figuur 3. Aandeel pluimveehouders in het totale aantal landbouwbedrijven per provincie, %, 2009

1. bedrijven met leghennen en poeljen

2. bedrijven met vleeskippen

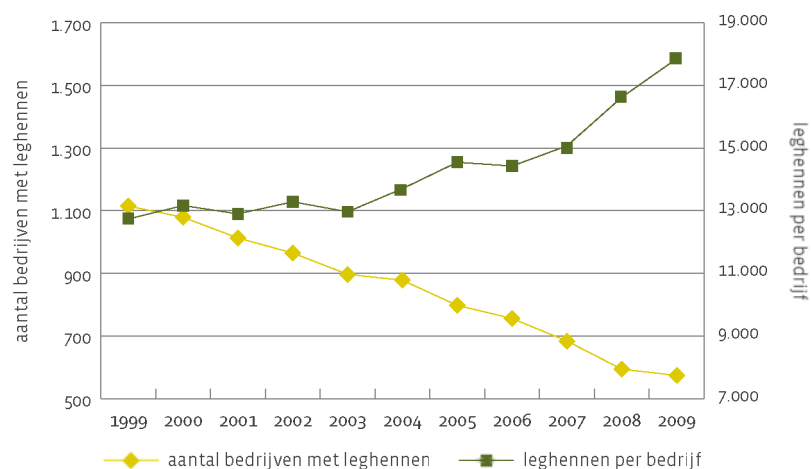
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

1.2.2 Bedrijfs grootte

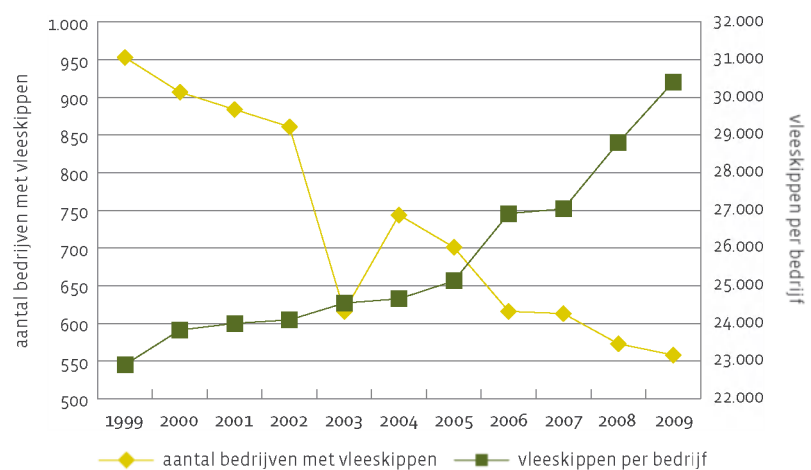
Het aantal bedrijven met meer dan 20 leghennen en poeljen en 20 vleeskippen is over de periode 1999-2009 met respectievelijk 49 % en 41 % gedaald (figuur 4). Als gevolg van de grote afslanking van het aantal bedrijven, neemt het gemiddelde aantal dieren per bedrijf toe in de beschouwde periode tot 17.835 leghennen en 30.430 vleeskippen per bedrijf.

Figuur 4. Evolutie van het aantal pluimveebedrijven en het gemiddelde aantal dieren per bedrijf, 1999-2009

1. leghennen en poeljen

2. vleeskippen

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Uit de indeling van de bedrijven per grootteklasse (tabel 2) blijkt dat de meeste dieren gehuisvest zijn op bedrijven van middelmatige grootte. Bij de leghennen zijn er nog veel bedrijven met weinig leghennen: bijna 28 % van de bedrijven heeft minder dan 100 leghennen, maar ze vertegenwoordigen een verwaarloosbaar klein percentage in de leghennenstapel.

Tabel 2. Indeling van de pluimveebedrijven per grootteklasse, %, 2009

1. leghennen en poeljen

aantal leghennen per bedrijf	bedrijven	legghennen
20 tot 99	27,7	0,0
100 tot 9.999	24,6	6,8
10.000 tot 29.999	25,1	25,1
30.000 tot 49.999	12,7	27,1
50.000 tot 69.999	6,6	21,0
70.000 en meer	3,3	20,0
geheel van de bedrijven met leghennen	100	100

2. vleeskippen

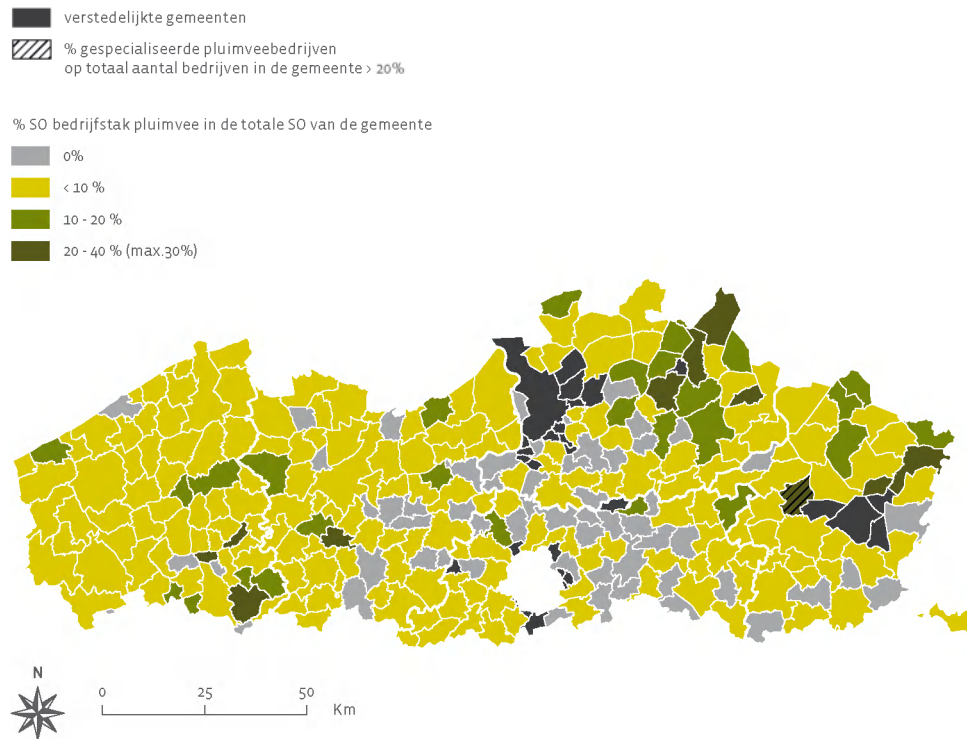
aantal vleeskippen per bedrijf	bedrijven	vleeskippen
20 tot 99	5,2	0,0
100 tot 9.999	13,6	2,0
10.000 tot 29.999	38,7	24,5
30.000 tot 49.999	26,0	33,0
50.000 tot 69.999	10,0	19,0
70.000 en meer	6,5	21,5
geheel van de bedrijven met vleeskippen	100	100

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

1.3 Economisch belang op gemeenteniveau

Het aandeel van pluimvee in de totale waarde van de land- en tuinbouw van de gemeentes is eerder beperkt. De gemeentes waar pluimvee minstens 20% uitmaakt van de totale standaardoutput zijn beperkt in aantal en vooral gelegen in Antwerpen, Limburg en West-Vlaanderen (figuur 5).

Figuur 5. Belang van de pluimveesector per gemeente, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, NGI-AGIV

2 PRODUCTIE

2.1 Productievolume

Figuur 6 geeft de evolutie van het aantal geslachte dieren weer. In 2009 werden in België 290,5 miljoen stuks pluimvee geslacht of 469.295 ton karkasgewicht. Hiervan is respectievelijk 99,6 % en 98,1 % afkomstig van kippen. Het aantal geslachte dieren is duidelijk gestegen in 2009. Het lage cijfer van 2003 is te wijten aan de vogelgriep.

Figuur 6. Evolutie van het aantal geslachte stuks pluimvee, miljoen stuks, België, 2002-2009

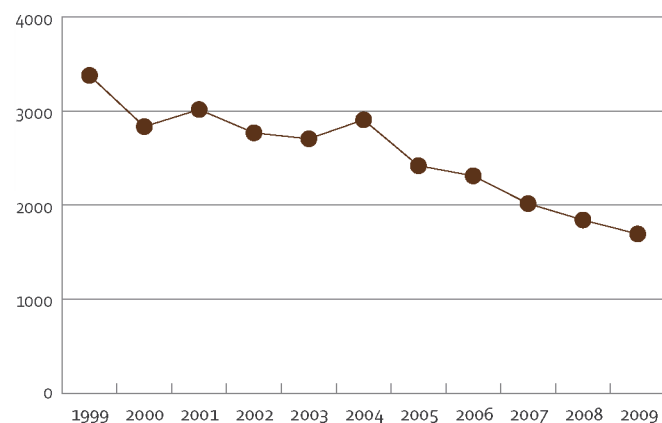

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Om de werkelijke productie van pluimveevlees te kennen, moeten deze slachtingen vermeerderd worden met de uitvoer van levende dieren en verminderd met de invoer ervan. In 2007 (laatst beschikbaar cijfer bij ADSEI) bedroeg de bruto Belgische pluimveevleesproductie 277.449 ton karkasgewicht. Op basis van deze cijfers kan de Vlaamse bruto pluimveevleesproductie geraamd worden op 229.179 ton karkasgewicht.

Aan de hand van de nationale productiecijfers van ADSEI, wordt de Vlaamse productie van consumptie-eieren in 2009 geraamd op 1.693 miljoen eieren of 82% van de nationale productie. Door een inkrimping van de pluimveestapel is de productie de afgelopen 10 jaar sterk gedaald.

Figuur 7. Evolutie van de productie van consumptie-eieren, miljoen stuks, 1999-2009

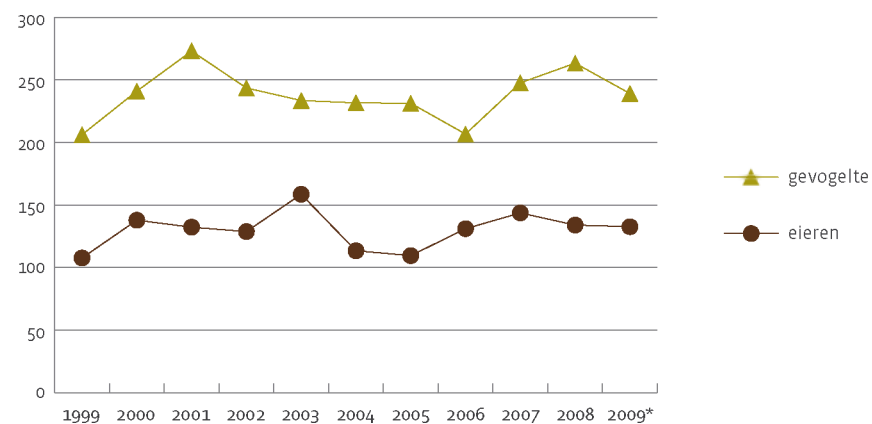
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

2.2 Productiewaarde

In 2009 bedraagt de eindproductiewaarde in Vlaanderen voor pluimvee 239 miljoen euro, wat overeenkomt met 5 % van de eindproductiewaarde van de totale Vlaamse land- en tuinbouwsector in dat jaar. Pluimveevlees noteert in 2009 een waardedaling ten opzichte van 2008 als gevolg van dalende prijzen (figuur 8). De productiewaarde blijft echter op een behoorlijk niveau.

De eiersector is in 2009 goed voor 133 miljoen euro (voorlopig cijfer) of 3 % van de totale productiewaarde van land- en tuinbouw. De status quo in de eiersector (-1 % ten opzichte van 2008) resulteert uit een stijging van de prijzen en een inkrimping van de productie.

Figuur 8. Evolutie van de eindproductiewaarde van gevogelte en eieren, miljoen euro, 1999-2009

*voorlopig cijfer

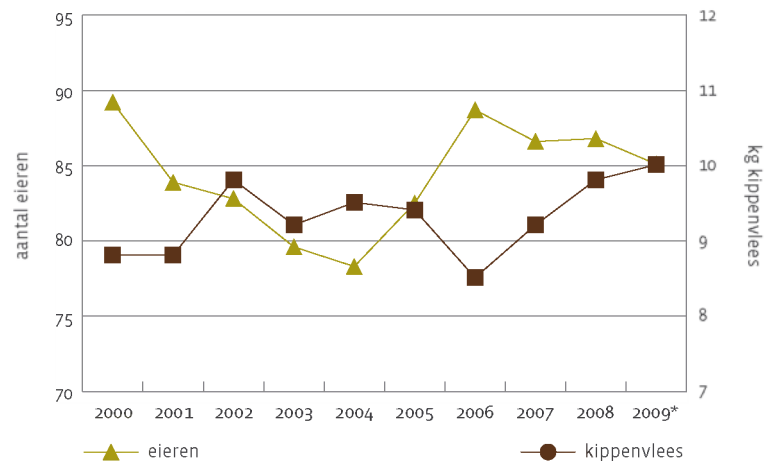
Bron: Departement Landbouw en Visserij

3 AANWENDING VAN DE PRODUCTIE

3.1 Consumptie

Figuur 9 toont de evolutie van het thuisverbruik van kippenvlees en eieren. Het verbruik kent een schommelend patroon. In 2009 consumeert de Vlaming gemiddeld 10,0 kg vers kippenvlees en 85,1 eieren per persoon. Dit stemt overeen met respectievelijk 74,3 en 14,8 euro per hoofd van de bevolking.

Figuur 9. Thuisverbruik van kippenvlees (in kg per capita) en eieren (in eenheden per capita), 2000-2009

Bron: GfK Panel Services Benelux, VLAM

3.2 Zelfvoorzieningsgraad

De Belgische zelfvoorzieningsgraad voor eieren in 2008 bedraagt 104. Dit betekent dat de nationale productie iets groter is dan de nationale behoefte. Tussen 2004 en 2008 is er een continue daling van de zelfvoorzieningsgraad voor eieren. Voor kippenvlees bedraagt de Belgische zelfvoorzieningsgraad in 2007 (laatst beschikbaar cijfer) 111. Voor vlees van ander gevogelte dan kip is dit cijfer slechts 15.

3.3 Buitenlandse handel

De buitenlandse handel in pluimveeproducten wordt weergegeven in tabel 3. De handelsbalans voor levende dieren en met name voor slacht- en gebruiksdieren is negatief. Dit wordt echter ruimschoots gecompenseerd door het positieve saldo voor vers vlees en bereidingen. Binnen de productcategorie eieren is het saldo positief voor verbruikseieren en broedeieren, maar negatief voor eiproducten. De totale uitvoer van de pluimveeproducten bedraagt 974,6 miljoen euro en de totale invoer 611,0 miljoen euro. Dit levert een positief saldo op van 363,5 miljoen euro in 2009. De meeste handel gebeurt met landen van de EU (95,5 % van de invoer en 94,5 % van de uitvoer).

Tabel 3. Buitenlandse handel per productcategorie, miljoen euro, België, 2009

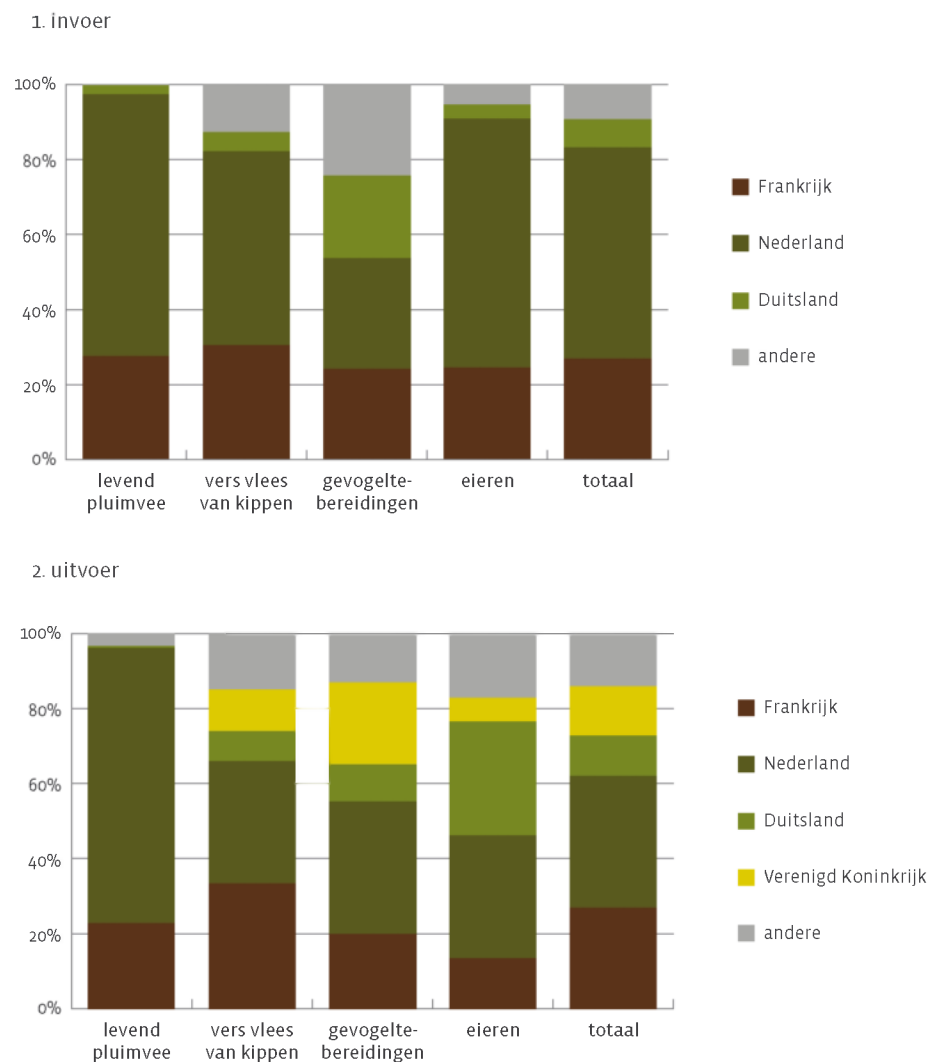
	invoer	uitvoer	saldo
levend pluimvee (kippen):	226,8	43,9	-182,9
fokdieren	10,3	22,7	12,4
slacht- en gebruiksdieren	216,5	21,2	-195,3
vers vlees van kippen	148,2	542,5	394,3
gevogelbereidingen	134,5	274,7	140,2
eieren:	101,6	113,5	11,9
broedeieren	11,4	18,0	6,6
verbruikseieren	54,4	71,8	17,4
eiproducten	35,8	23,7	-12,1
totaal	611,0	974,6	363,5
waarvan intra-EU-27	583,5	921,4	337,9

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

Figuur 10 toont de in- en uitvoer van de productcategorieën per handelspartner. In zijn totaliteit is de invoer vooral afkomstig uit Nederland (56 %) gevolgd door Frankrijk (27 %) en Duitsland (8 %). Nederland is voor alle productcategorieën de belangrijkste leverancier. Voor levend pluimvee en eieren is dit het meest uitgesproken. Voor de gevogelbereidingen is dit minder uitgesproken en wordt Nederland op de voet gevolgd door Frankrijk en Duitsland.

De uitvoer is vooral bestemd voor de Nederlandse (35 %) en de Franse (27 %) markt, gevolgd door het Verenigd Koninkrijk (13 %) en Duitsland (11 %). Levend pluimvee wordt vooral geëxporteerd naar Nederland. Daarnaast gaat in 2009 ten opzichte van het totaal een relatief groter deel van de eieren naar Duitsland, en is een relatief groter deel van de gevogelbereidingen bestemd voor het Verenigd Koninkrijk.

Figuur 10. Aandeel buitenlandse handel per productcategorie en per handelspartner, België, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

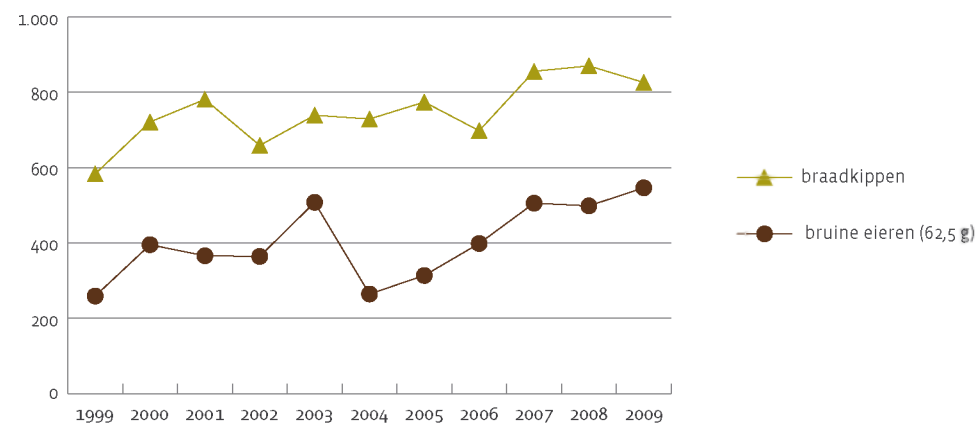
4 RENTABILITEIT

4.1 Prijsevolutie

De prijzen voor bruine eieren worden wekelijks bepaald door de eierprijzencommissie in Kruishoutem. In 2009 was de prijsvorming zeer goed (figuur 11). De eiermarkt werd gekenmerkt door een sterke vraag vanuit Duitsland. In 2009 zijn veel Duitse leghennenbedrijven overgeschakeld naar alternatieve huisvestingssystemen. Doordat de bedrijven die hun stallen ombouwen tijdelijk leeg kwamen te staan, daalde de leghennenpopulatie fors. Duitsland kampte met een tekort op de eiermarkt, wat de vraag naar Belgische en Nederlandse eieren deed stijgen. Daardoor stegen de eiernoteringen. De prijs van de scharreleieren kreeg nog een extra stimulans. Heel wat Duitse supermarkten gingen alleen nog scharreleieren verkopen, wat de prijs van de scharreleieren extra de hoogte induwde. Ook begin 2010 kon de sector nog profiteren van deze gunstige situatie. Daarna gingen de noteringen echter bergafwaarts door een toegenomen Europees aanbod aan eieren.

Wekelijks bepaalt de nationale prijzencommissie voor het levend pluimvee in Deinze de kippenprijs. De braadkippenprijs lag de laatste jaren op een behoorlijk niveau. In 2009 lag de braadkippenprijs lager dan 2008 omdat de exportmarkt te lijden had onder de relatief dure euro.

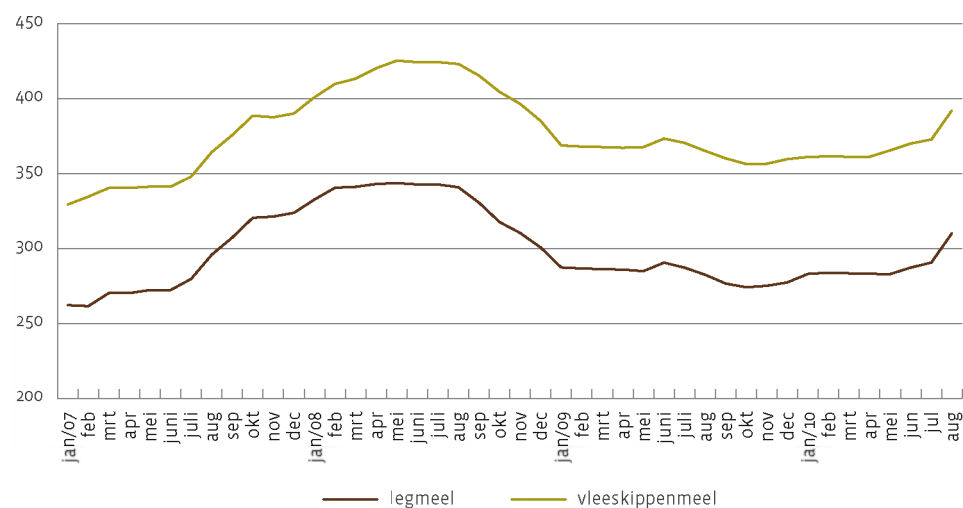
Figuur 11. Evolutie van de prijs aan producent voor de vleeskippen (euro per ton) en bruine eieren (euro per 10.000 eieren), 1999-2009

Bron: Nationale prijzencommissie voor het levend pluimvee Deinze, eierprijzencommissie Kruishoutem

In 2008 stond de rendabiliteit sterk onder druk door de hoge energie- en veevoederkosten. (figuur 12). De veevoederprijzen zijn sinds september 2008 opnieuw gedaald en stabiliseerden zich op een lager niveau in 2009 en begin 2010. Vanaf mei 2010 zitten de prijzen opnieuw in de lift door een stijging van de grondstofprijzen.

Figuur 12. Evolutie van de voederprijs voor legkippen en vleeskippen per maand, euro per ton, 01/2007 – 08/2010

Bron: BEMEFA

4.2 Technische en financiële resultaten

De resultaten zijn afkomstig van gegevens die via de bedrijfsbegeleiding zijn ingezameld door VEPEK (Vereniging voor Eieren, Pluimvee en Konijnen).

4.2.1 Legkippen

Tabel 4 geeft de bedrijfsresultaten weer van legkippen voor 2005 tot 2008. Het arbeidsinkomen in 2008 bedraagt -2,80 euro per 1.000 eieren. Dit lage cijfer was te wijten aan de hoge voeder- en energiekosten.

Tabel 4. Bedrijfsresultaten legkippen, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
arbeidsinkomen (euro per 1.000 eieren)	-0,65	5,98	6,98	-2,80
prijs aanvangspoelje (euro per hen)	2,97	3,00	3,00	3,21
eieren per aanvangshen (stuks per hen)	297,40	333,35	321,50	322,09
ei gewicht (gram per ei)	62,62	62,56	63,13	62,83
prijs ei (euro per 100 stuks)	3,30	4,26	4,30	5,58
prijs voeder (euro per kg)	0,18	0,16	0,17	0,23
voederconversie (gram per ei)	139,74	140,42	133,65	135,79
uitval (%)	14,19	10,78	5,31	9,80
legperiode (aantal dagen)	394	425	398	402

Bron: VEPEK

4.2.2 Vleeskippen

Tabel 5 toont de bedrijfsresultaten van vleeskippen. Het arbeidsinkomen bedraagt 0,22 euro per vleeskip in 2008. Dat lage cijfer is te wijten aan de hogere voederprijzen die niet konden worden doorgerekend in de verkoopprijzen.

Tabel 5. Bedrijfsresultaten vleeskippen, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
arbeidsinkomen (euro per kip)	0,29	0,34	0,40	0,22
prijs kuiken (euro per kuiken)	0,26	0,26	0,27	0,31
gewicht vleeskip (kg per kip)	2,31	2,38	2,42	2,41
prijs vleeskip (euro per kg)	0,75	0,75	0,84	0,88
prijs voeder (euro per kg)	0,24	0,25	0,28	0,32
voederconversie (kg per kg)	1,78	1,72	1,71	1,76
uitval (%)	3,24	2,43	3,48	4,27
duur ronde (aantal dagen)	54	54	55	55

Bron: VEPEK

REFERENTIES

- Bernaerts E. & Demuyne E. (2009) *Productierekening van de Vlaamse land- en tuinbouw 2009*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Bernaerts E. & Demuyne E. (2005) *Regionale rekeningen van de landbouw*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Coulier T. (2009) *Rentabiliteitsrapport Land- en tuinbouw 2008*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Danckaert S., Lenders S. & Oeyen A. (2009) *De landbouwactiviteit in Vlaamse gemeenten, proeve van typologie*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- D'hooghe J. & Campens V. (2009) *Vlaamse standaardopbrengsten voor de gewassen en de veehouderij 2003-2005*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Eurostat (12/2010) *Intra- and extra-EU trade, combined nomenclature*, Luxemburg.
- FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. *Mei-enquête*, meerdere jaargangen, Brussel.
- GfK Panelservices Benelux (2008), Brussel, www.gfk.be.
- Instituut voor de nationale rekeningen (2010) *Regionale rekeningen 1999-2008*, Brussel.
- Raad van de Europese Unie (1985) *Bijlage 2 Classificatie van de landbouwbedrijven volgens productierichting*, Publicatieblad van de Europese Unie L220, 17/8, 10-13.
- Viaene J. & Verheecke W. (2010) *Bedrijfsresultaten braadkippen 2009 in vergelijking met 2008*, Verbond voor Pluimvee, Eieren en Konijnen, Gent.
- Viaene J. & Verheecke W. (2010) *Bedrijfsresultaten legkippen 2009 in vergelijking met 2008*, Verbond voor Pluimvee, Eieren en Konijnen, Gent.
- www.statbel.fgov.be: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie.
- www.bemefa.be: Beroepsvereniging van de mengvoederfabrikanten.
- www.deinze.be: Nationale Prijzencommissie voor het Levend Pluimvee te Deinze.
- www.kruishoutem.be: eierprijzencommissie te Kruishoutem.

HOOFDLIJNEN

De rundveehouderij is sterk ontwikkeld binnen de Vlaamse landbouw. Ongeveer een derde van alle bedrijven is gespecialiseerd in de rundveehouderij. Ook qua buitenlandse handel is de rundvee een belangrijke sector, met een duidelijk positief saldo.

De herstructurering in de rundveesector zet zich in een versneld tempo voort, vooral in de melkveesector. Het aantal melkveeveraars is de laatste jaren sterk gedaald, terwijl de totale melkproductie juist groter is, zodat het gemiddeld aantal liters melk dat geleverd wordt per producent enorm is gestegen.

Een belangrijk actueel thema in de rundveehouderij heeft betrekking op het veranderende Europese landbouwbeleid (afbouw prijsondersteuning, ontkoppeling slachtpremies kalveren, zachte landing van de melkquota, toekomstig premie- en quotabeleid in het kader van GLB na 2013).

Door de afbouw van de prijsondersteuning heeft de rundveehouderij te kampen met toenemende prijs- en inkomensschommelingen. Zo bereikte de melkprijs in 2009 een historisch laag niveau, met als gevolg een zeer lage productiewaarde. Verder wordt het melkquotum hoe langer hoe minder de bepalende factor voor de melkproductie. De quotumplafonds werden geleidelijk verhoogd met het oog op een afschaffing van het melkquotastelsel na 2015.

De rundveehouderij kan ingedeeld worden in twee specialisaties: de vleesvee- en de melkveehouderij. In dit hoofdstuk worden, na een globale analyse van de sectorstructuur, beide oriëntaties meer in detail toegelicht. Aangezien de rundveesector de bedrijfstak is die in Vlaanderen het grootste gedeelte van het landbouwareaal in beslag neemt in de vorm van voederteelten, wordt op het einde van dit hoofdstuk aandacht besteed aan deze gewassen.

1 STRUCTUUR

1.1 Veebestand

Het aantal runderen in Vlaanderen is de laatste 10 jaar gevoelig gedaald (-18,2 % ten opzichte van 1999). De daling doet zich vooral voor bij de melkkoeien (-15 %) (tabel 1). De instelling van de melkquota (in 1984) en de toename van de melkgift per koe hebben tot deze evolutie bijgedragen. Door een verruiming van het quotum is het aantal melkkoeien de laatste jaren gestabiliseerd en in 2009 gestegen.

De zoogkoeienstapel is 1 % groter dan in 1999. Tussen 2003 en 2007 is de zoogkoeienstapel continu uitgebreid. De laatste 2 jaar is er een daling merkbaar. Het houden van zoogkoeien wordt vanuit het beleid gestimuleerd door een premiestelsel. De rundvleessector kampte de laatste jaren echter met lage rentabiliteitscijfers.

Tabel 1. Evolutie van de rundveestapel, 1999-2009

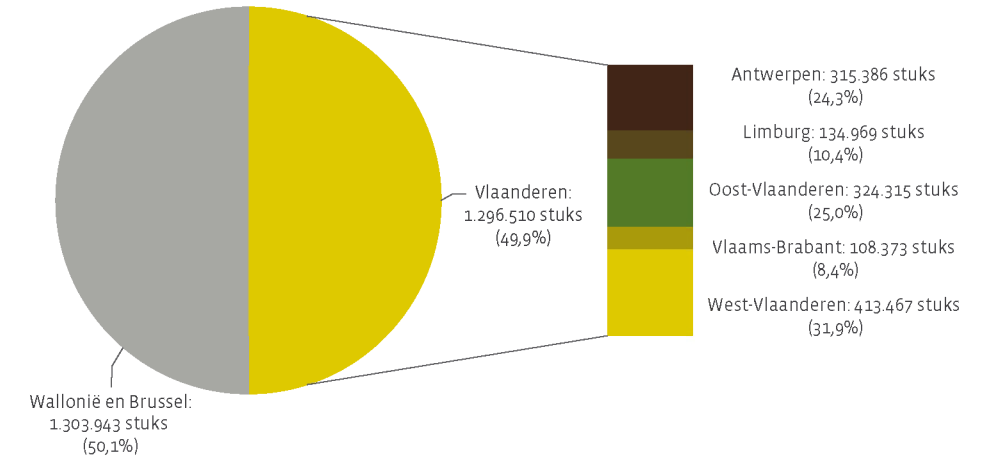
	Vlaanderen		Wallonië en Brussel	
	1999	2009	1999	2009
zoogkoeien	201.629	203.463	334.595	329.069
melkkoeien	349.039	296.951	281.908	227.629
vleeskalveren	167.986	142.541	2.521	4.648
totaal runderen	1.584.548	1.296.510	1.500.622	1.303.943

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Vlaanderen telt in 2009 minder runderen dan Wallonië. Er is een duidelijk verschil in de samenstelling. De Waalse rundveehouderij is meer gericht op zoogkoeien, terwijl in Vlaanderen de melkveestapel omvangrijker is dan de zoogkoeienstapel. Verder is de Belgische kalverhouderij een bijna zuiver Vlaamse aangelegenheid.

Per provincie beschouwd, beschikt West-Vlaanderen over het grootste aantal runderen (figuur 1).

Figuur 1. Verdeling van de rundveestapel over de gewesten en provincies, 2009

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

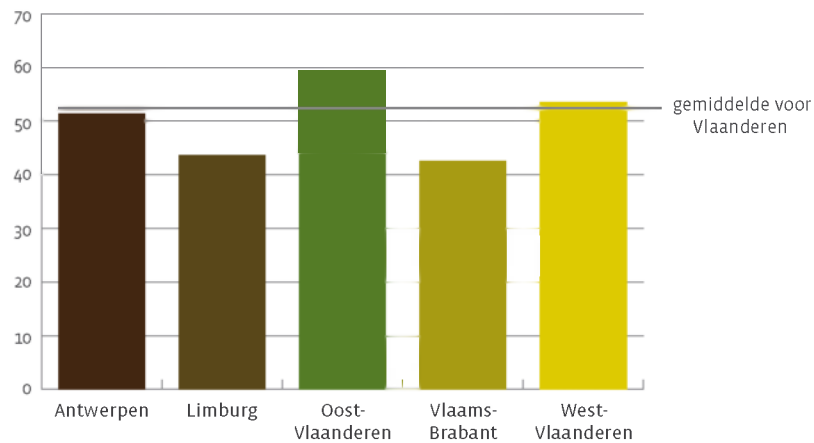
1.2 Productie-eenheden

1.2.1 Aantal bedrijven

Bijna 32 % van de Vlaamse bedrijven (9.379 in 2009) zijn gespecialiseerd in rundveehouderij: 3.835 in de productierichting melkvee, 4.334 in vleesvee en 1.210 in een combinatie van beide.

Het aantal bedrijven dat runderen houdt, is echter groter (15.349 in 2009). Dat is iets meer dan de helft van alle landbouwexploitaties (figuur 2). Dit percentage is het hoogst in Oost-Vlaanderen en het laagst in Vlaams-Brabant.

Figuur 2. Aandeel van bedrijven met runderen in het totale aantal landbouwbedrijven per provincie, %, 2009

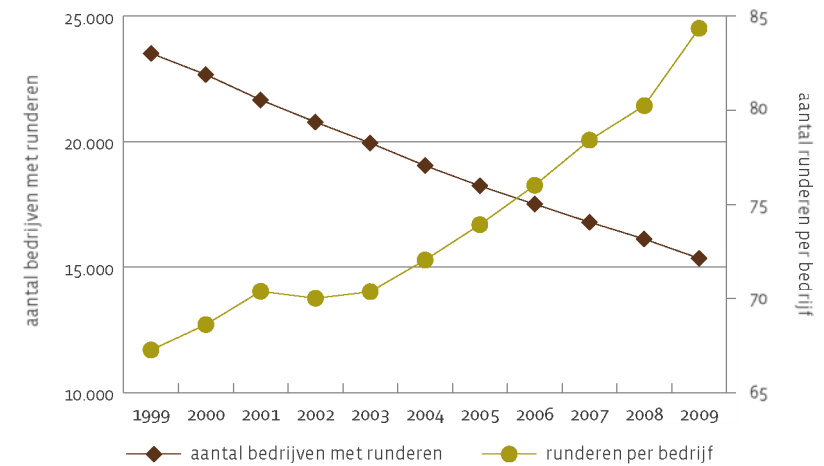
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

De bedrijven met runderen kennen een dalende tendens (-35 % t.o.v. 1999) (figuur 3).

1.2.2 Bedrijfsgrootte

Het gemiddelde aantal runderen per bedrijf steeg ten opzichte van 1999 met 25 % tot 84 dieren in 2009. Het aantal melkkoeien per bedrijf noteerde de grootste stijging.

Figuur 3. Evolutie van het aantal bedrijven met runderen en het gemiddelde aantal runderen per bedrijf, 1999-2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Uit een indeling per grootteklasse (tabel 2) blijkt dat 68 % van de runderen gehouden wordt op bedrijven met minstens 100 dieren. De bedrijfs grootte is echter afhankelijk van het type bedrijf. Zo is de kalverhouderij een aparte bedrijfstak, die een hoge veebezetting heeft: 44 % van de vleeskalveren wordt gehouden op bedrijven met 700 dieren en meer.

Tabel 2. Indeling van de rundveebedrijven per grootteklasse, 2009

1. totaal runderen

aantal runderen per bedrijf	% bedrijven	% runderen
1 tot 9	14,5	0,9
10 tot 24	15,1	2,8
25 tot 49	15,5	6,7
50 tot 74	13,5	9,9
75 tot 99	11,7	12,0
100 tot 149	15,0	21,4
150 en meer	14,7	46,3
geheel van de bedrijven	100	100

2. melkkoeien

aantal melkkoeien per bedrijf	% bedrijven	% melkkoeien
1 tot 14	15,1	2,1
15 tot 29	22,2	11,7
30 tot 44	22,9	19,5
45 tot 59	16,7	19,9
60 en meer	23,1	46,8
geheel van de bedrijven	100	100

3. zoogkoeien

aantal zoogkoeien per bedrijf	% bedrijven	% zoogkoeien
1 tot 4	20,1	2,5
5 tot 9	19,6	6,4
10 tot 19	23,9	15,7
20 tot 39	21,8	28,6
40 en meer	14,6	46,8
geheel van de bedrijven	100	100

4. vleeskalveren

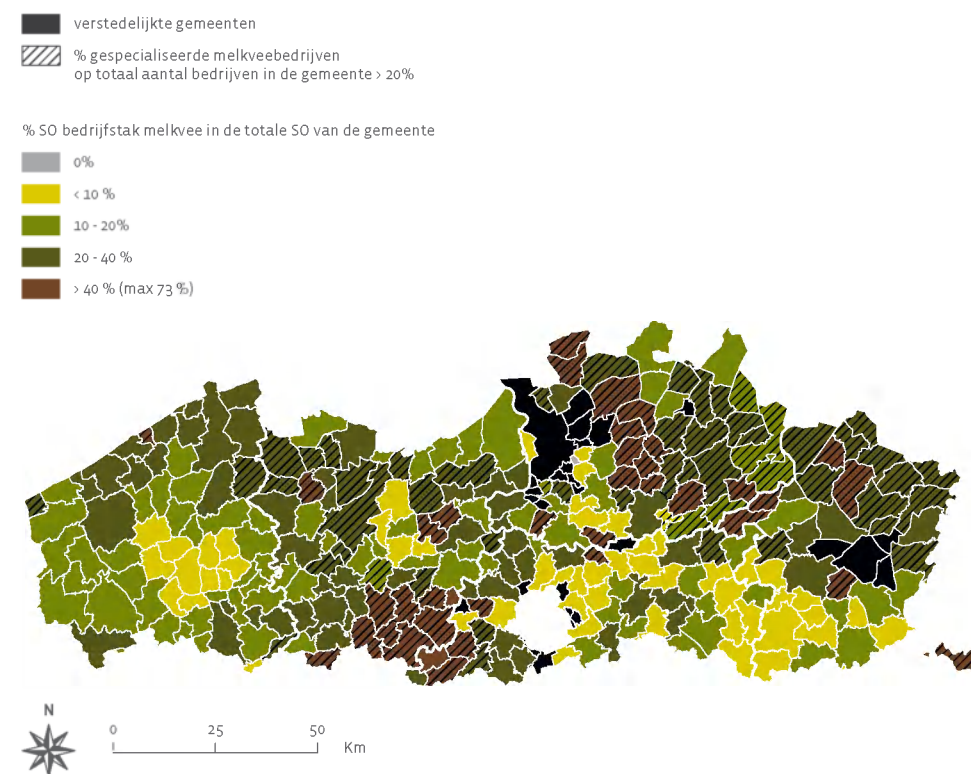
aantal vleeskalveren per bedrijf	% bedrijven	% vleeskalveren
1 tot 99	67,1	2,3
100 tot 299	2,9	2,6
300 tot 500	7,9	15,2
500 tot 700	13,4	35,7
700 en meer	8,7	44,2
geheel van de bedrijven	100	100

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

2 MELKPRODUCTIE

De melkveehouderij is sterk ontwikkeld binnen de Vlaamse landbouw. In alle gemeenten wordt melkvee gehouden en het aantal gemeenten waar de melkveehouderij meer dan 20% van de totale standaardoutput (SO) uitmaakt, is talrijk. De gemeenten die behoren tot de hoogste klasse zijn vooral gelegen in de Kempen, de Vlaamse Ardennen, Noord-Limburg en de Voerstreek (figuur 4).

Figuur 4. Economisch belang van de melkveesector per gemeente, 2009

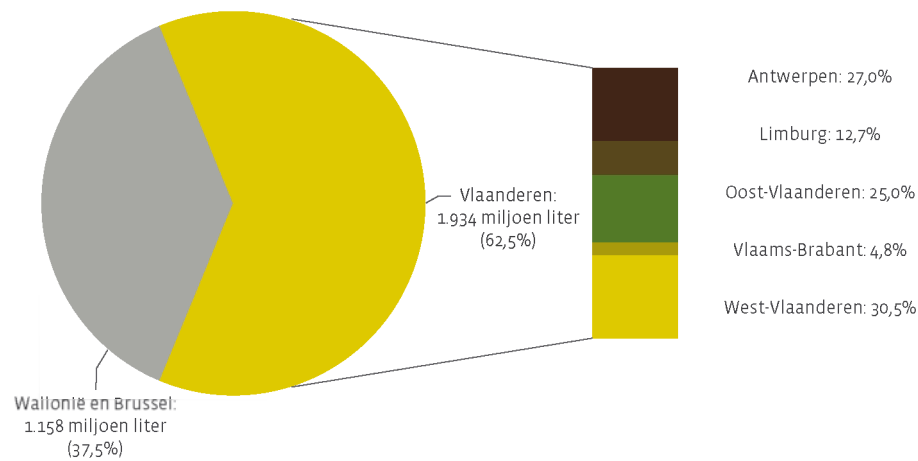
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, NGL-AGIV

2.1 Productie

2.1.1 Productievolume

Uit de statistieken van het beleidsdomein Landbouw en Visserij, opgesteld in het kader van de melkquotaregeling, blijkt dat er in Vlaanderen in de melkcampagne 2009/10 (lopend van 1 april 2009 tot en met 31 maart 2010) 1.934 miljoen liter geleverd werd. Dat maakt 62,5 % uit van de nationale verkopen in deze categorie. Deze melkaanvoer is voor het grootste deel afkomstig van bedrijven uit West- en Oost-Vlaanderen en Antwerpen (figuur 5). De melkleveringen hebben betrekking op 6.215 producenten of een gemiddelde van 311.155 liter per producent.

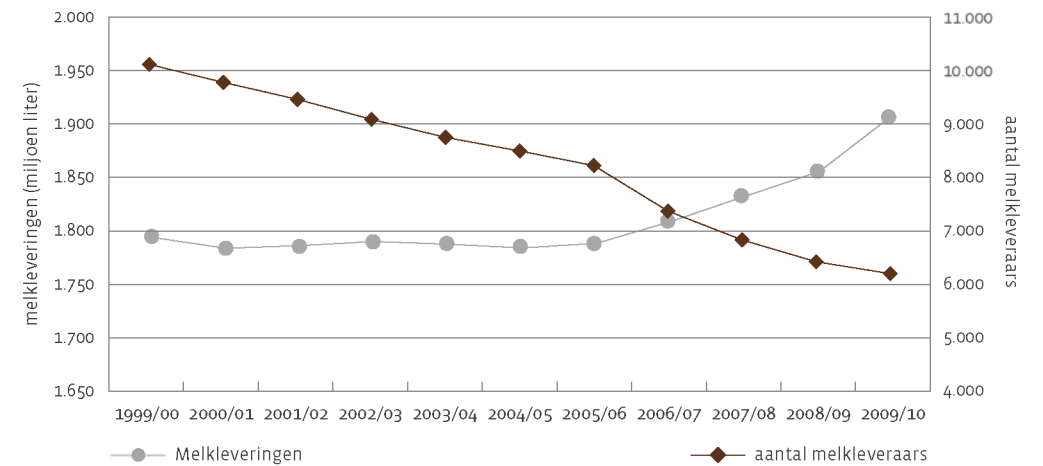
Figuur 5. Verdeling van melkleveringen over de gewesten en provincies, melkjaar 2009/2010

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens Agentschap Landbouw en Visserij

Ten opzichte van 1999/00 wordt er 8 % meer melk geleverd (figuur 6). Tot 2006 varieerden de melkleveringen relatief weinig door een gelijkblijvend quotum. Vanaf 2006 werd het quotum in verschillende stappen verruimd met als gevolg een toename in de melkleveringen.

Figuur 6. Evolutie van de melkleveringen en het aantal melkveeraars, 1999/00-2009/10

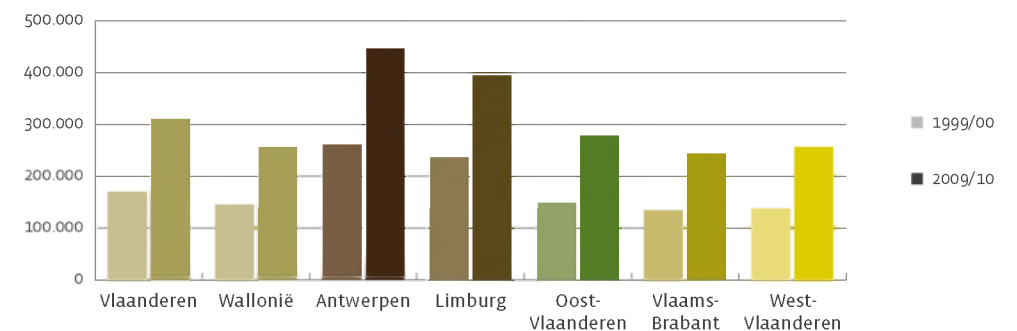
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens Agentschap Landbouw en Visserij

Het aantal producenten is fors gedaald. Sinds 2006/07 gebeurt dat in een versneld tempo o.a. als gevolg van een versoepeling van het beleid (versoepeling van de quotummobiliteit).

Als gevolg van een dalend aantal producenten (-41 % ten opzichte van 1999/00) en een stijging van de melkleveringen is de gemiddeld geleverde hoeveelheid per producent en per melkjaar sterk gestegen (+83 %).

De gemiddelde geleverde melkhoeveelheid per producent is beduidend groter in Vlaanderen dan in Wallonië. De provincie met het grootste aantal geleverde liters per producent is Antwerpen, gevolgd door Limburg (figuur 7).

Figuur 7. Evolutie van de gemiddelde melkleveringen per producent, liter, 1999/00-2009/10

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens Agentschap Landbouw en Visserij

Er is een groot structuurverschil tussen de provincies, maar ook tussen de bedrijven onderling, wat blijkt uit de verdeling van de toegekende melkquota voor leveringen.

Ongeveer 13 % van de melkaanvoer is afkomstig van bedrijven met meer dan 800.000 liter (tabel 3). Het betreft 4 % van de bedrijven. De meeste producenten (25 %) hebben een quotum tussen 100.000 en 200.000 liter. De meeste melk wordt geleverd door bedrijven met een quotum tussen de 300.000 en 400.000 liter.

Tabel 3. Verdeling van de producenten en de melkleveringen per quotumklasse, 2009/10

quotumklasse (1.000 liter)	producenten		melkleveringen	
	aantal	%	1.000 liter	%
< 50	277	4,5	9.877	0,5
50-100	465	7,5	32.114	1,7
100-200	1.534	24,6	211.200	10,9
200-300	1.153	18,6	265.831	13,7
300-400	969	15,6	324.543	16,8
400-500	677	10,9	291.246	15,1
500-600	436	7,0	236.669	12,2
600-700	306	4,9	195.346	10,1
700-800	145	2,3	109.993	5,7
≥ 800	253	4,1	257.006	13,3
totaal	6.215	100	1.933.827	100

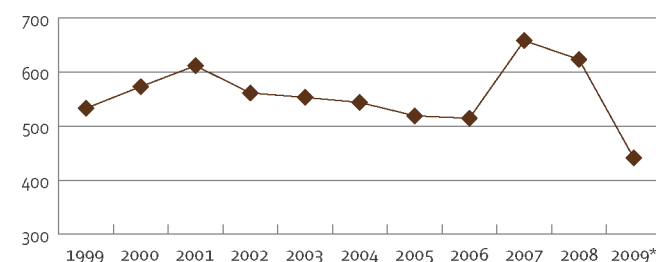
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens Agentschap Landbouw en Visserij

2.1.2 Productiewaarde

Met een productiewaarde van 441 miljoen euro in 2009 is de zuivelsector goed voor 9,8 % van de waarde van de Vlaamse land- en tuinbouwproductie. De zuivelproducten vormen in dat jaar het derde belangrijkste product binnen de veeteeltsector na varkensvlees en rundvlees.

Figuur 8 geeft de evolutie weer van de productiewaarde. Zoals blijkt uit de figuur was 2007 een uitstekend jaar qua omzetcijfer en dit door een tekort aan zuivelproducten op de wereldmarkt. Daarna werd de zuivelsector geconfronteerd met een sterke prijsdaling, vooral in 2009, met uitzonderlijk lage productiewaarden tot gevolg.

Figuur 8. Evolutie van de productiewaarde van melk en melkderivaten, miljoen euro, 1999-2009

*voorlopig cijfer

Bron: Departement Landbouw en Visserij

2.2 Aanwending van de productie

2.2.1 Consumptie

Uit de gegevens inzake gezins aankopen van zuivelproducten per jaar (als indicator voor het zuivelverbruik) blijkt dat de totale aankopen van zuivelproducten in de beschouwde periode gedaald zijn (tabel 4). Dit is toe te schrijven aan de verminderde aankopen per inwoner van melk, boter en andere zuivelproducten.

Tabel 4. Evolutie van de aankopen van enkele zuivelproducten, kg per inwoner per jaar, 2000-2009

	2000	2005	2007	2008	2009
consumptiemelk	nb	54,5	53,7	53,5	52,7
boter en margarine	10,8	9,3	9,0	8,9	8,8
yoghurt	10,4	11,3	11,5	11,4	11,5
kaas	9,8	10,7	10,8	10,8	10,8
andere zuivelproducten	nb	17,6	17,6	17,4	16,6
totaal zuivelproducten	110,4	103,3	102,5	102,0	100,4

Bron: Bron: GfK Panel Services Benelux, VLAM

In geldwaarde uitgedrukt wordt er 259,73 euro per jaar en per inwoner besteed aan zuivelproducten, waarvan 38 % aan kaas en 18 % aan consumptiemelk.

2.2.2 Zelfvoorzieningsgraad

De zelfvoorzieningsgraad is voor de belangrijkste zuivelproducten, met uitzondering voor kaas en condensmelk, groter dan 100 (tabel 5). Dit wil zeggen dat de nationale productie groter is dan het nationale verbruik.

Tabel 5. Zelfvoorzieningsgraad voor enkele belangrijke zuivelproducten, België, %, 2008

	zelfvoorzieningsgraad
verse vloeibare melkproducten	149
verbruikersroom	134
condensmelk	97
poeder van volle melk/room	251
poeder van afgeroomde melk	177
boter	106
kaas (exclusief smeltkaas)	33
smeltkaas	249

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

2.2.3 Buitenlandse handel

De handelsbalans voor enkele belangrijke zuivelproducten wordt weergegeven in tabel 6. Met uitzondering van kaas en room, hebben alle zuivelproducten een positieve handelsbalans. Globaal beschouwd resulteert dit in een positieve handelsbalans voor de zuivelproducten van 265,3 miljoen euro. Wat de handel met landen binnen de Europese Unie betreft, is de invoer van zuivelproducten wel iets groter dan de uitvoer.

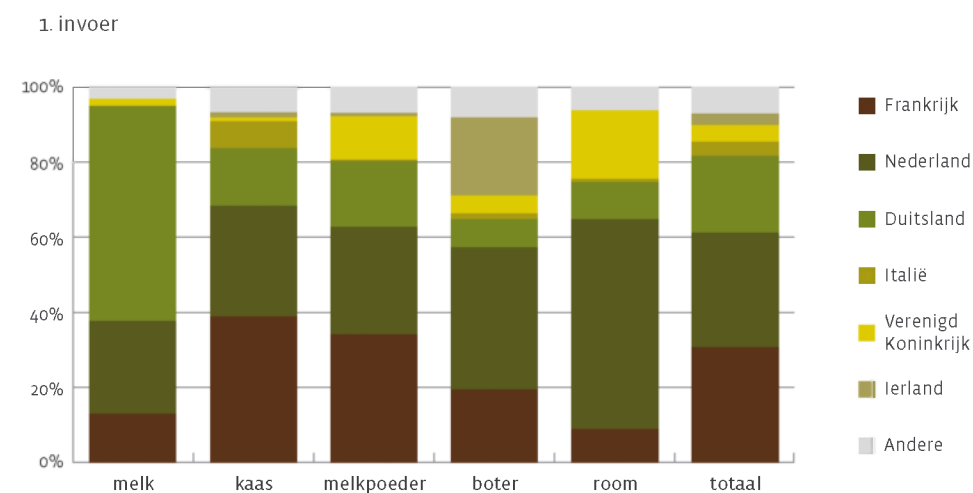
Tabel 6. Buitenlandse handel in zuivelproducten per productcategorie, België, miljoen euro, 2009

	invoer	uitvoer	saldo
volle en magere melk	202,9	256,9	54,0
kaas	931,1	515,9	-415,2
melkpoeder	264,6	343,5	78,9
boter	265,6	379,5	113,9
room	173,7	111,2	-62,5
yoghurt en melkdranken	121,8	142,9	21,2
andere zuivelproducten	230,3	705,5	475,1
totaal	2 190,1	2 455,4	265,3
waarvan: intra-EU-27	2 176,3	2 079,7	-96,5

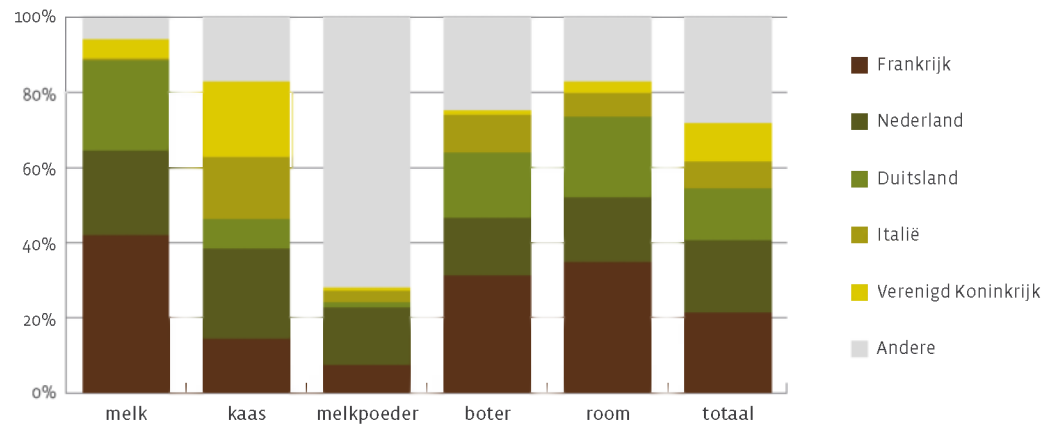
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

De meeste handel gebeurt met landen binnen de Europese Unie. Onze belangrijkste handelspartners zijn Nederland, Frankrijk en Duitsland, wat blijkt uit figuur 9. Opvallend voor de invoer is het grotere aandeel van Duitsland bij melk, van Nederland bij room en boter en van Ierland bij boter. Bij de uitvoer van zuivelproducten is het vooral het enorme aandeel van andere landen bij melkpoeder dat opvalt. Van de uitvoer van melkpoeder is namelijk 66 % bestemd voor derde landen.

Figuur 9. Buitenlandse handel in zuivelproducten per handelspartner, België, 2009

2. uitvoer

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

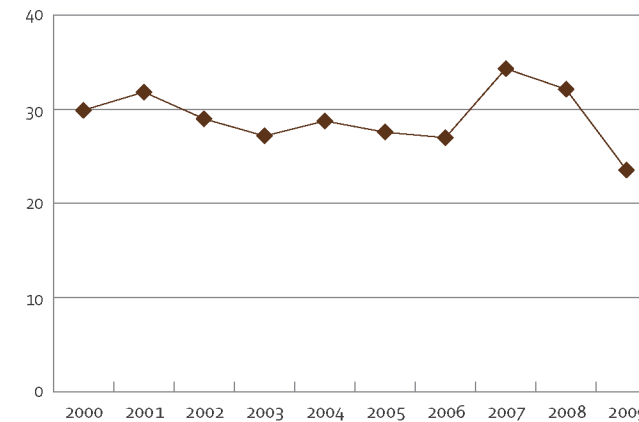
2.3 Rentabiliteit

2.3.1 Prijsevolutie

De prijzen betaald aan de melkproducenten variëren van jaar tot jaar (figuur 10). Volgens gegevens van de Belgische Confederatie van de Zuivelindustrie (BCZ) werd, na een aantal jaren van dalende prijzen, een sterk positieve prijsevolutie opgetekend in 2007. Aan de basis lag de uitzonderlijk sterke stijging van de wereldmarktprijzen op de zuivelmarkt. De krappe bevoorrading vanuit de EU en Oceanië en de gestegen internationale vraag onder meer uit Azië, beïnvloedden de prijs van zuivelproducten positief en de prijs aan landbouwer volgde. In 2008 en vooral in 2009 heeft de zuivelmarkt te kampen met een toenemende prijsdruk door een ruimer aanbod en een achterblijvende vraag. Een remmende factor op de afzet voor de Europese zuivel in 2009 is o.a. de wereldwijde economische groeivertraging en de ongunstige concurrentiepositie als gevolg van de relatief hoge eurokoers ten opzichte van de dollar.

Uit de eerste cijfers van 2010 blijkt dat de zuivelmarkt positiever gestemd is. De zuivelprijzen herstellen door een kleinere melkaanvoer zowel binnen als buiten Europa. Het economisch herstel verloopt vlotter dan gedacht en de concurrentiepositie van de Europese zuivelproducten op de wereldmarkt is verbeterd door een lagere eurokoers.

Figuur 10. Evolutie van de melkprijs, werkelijk gehalte eiwit en vet, maandelijkse premies inbegrepen, euro per 100 kg, 2000-2009

Bron: BCZ

Voor de analyse van de rentabiliteit is het nuttig om de verkoopprijzen van de melk te vergelijken met de veevoederprijzen. De voederkosten zijn immers de belangrijkste variabele kosten op de melkveebedrijven. Na een sterke stijging van de mengvoederprijzen in 2008 door een krapte op de grondstoffenmarkt, zijn de veevoederprijzen in 2009 opnieuw gedaald en blijven begin 2010 stabiel. Vanaf mei zitten de prijzen opnieuw in de lift door een stijging van de grondstoffenprijzen (figuur 11).

Figuur 11. Evolutie van de maandelijkse prijzen voor melkveevoerders, euro per ton, januari 2007 - augustus 2010

Bron: BEMEFA

2.3.2 Technische en financiële resultaten

Voor de analyse worden enkel de sterk gespecialiseerde melkveebedrijven uit het Landbouwmonitoringsnetwerk in beschouwing genomen om de invloed van andere bedrijfstakken zoveel mogelijk uit te schakelen. Het betreft de resultaten van 97 bedrijven, met een gemiddelde melkproductie van 399.626 liter melk, 84 grootvee-eenheden rundvee (GVER) en 38,1 hectare cultuurgrond.

Bedrijfstak rundvee en voedergrassen

Het bruto saldo van de bedrijfstak rundvee en voedergrassen bereikt in 2008 het laagste niveau van de 4 beschouwde jaren (tabel 7). Dit is vooral toe te schrijven aan de gestegen kosten. De financiële opbrengst was weliswaar lager dan in het uitzonderlijk goede zuiveljaar 2007, maar nog altijd hoger dan in 2005 en 2006. De opbrengsten bestaan voor 86 % uit de opbrengsten van melkproducten. De melkproductie per bedrijf is gestegen, maar de prijs is lager. Technisch scoren de bedrijven ook beter: de gemiddelde melkgift per koe neemt voortdurend toe.

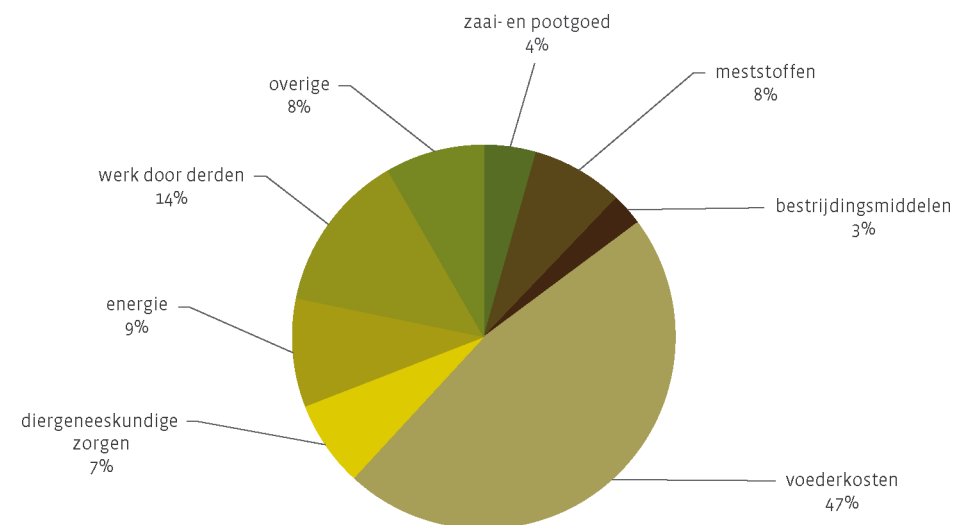
Tabel 7. Evolutie van de rentabiliteitscijfers melk, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
melkgift per koe (liter per koe)	6.612	6.744	6.993	7.034
vetgehalte (gram per liter)	43,4	43,5	43,5	42,9
eiwitgehalte (gram per liter)	34,7	34,7	35,0	34,8
melkproductie (liter per bedrijf)	318.872	343.016	383.558	399.626
waarvan:				
bestemd voor de melkerij (%)	94,3	96,0	95,0	95,7
gevoederd aan vee (%)	2,9	2,5	2,7	2,7
prijs per liter aan melkerij (euro per 100 liter)	29,02	28,45	35,68	33,08
opbrengst rundvee en voedergrassen per ha (euro)	3.209	3.266	4.336	3.676
opbrengst rundvee en voedergrassen per GVER (euro)	1.491	1.508	1.953	1.697
waarvan:				
opbrengst melkproducten	1.223	1.264	1.676	1.466
overige opbrengst rundvee en voedergrassen	268	244	277	230
variabele kosten rundvee en voedergrassen per GVER (euro)	568	593	680	796
bruto saldo rundvee en voedergrassen per GVER (euro)	923	914	1273	902
opbrengst per 1.000 euro bijkomende voederkosten (euro)	6.539	6.211	6.247	4.522
gemiddelde krachtvoederkost voor melkvee (euro per kg)	0,188	0,187	0,229	0,270

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Aan de kostenzijde bereikten de variabele kosten 796 euro per GVER of 0,18 euro per geproduceerde liter. De voederkosten maken daarvan al 48 % uit (figuur 12).

Figuur 12. Verdeling van de variabele kosten per GVER, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Bedrijfsresultaten

Tabel 8 toont de bedrijfsresultaten van de sterk gespecialiseerde melkveebedrijven. Het inkomen is in 2008 geëvolueerd van het beste naar het minst goede resultaat. De totale opbrengsten waren behoorlijk, maar de totale kosten stegen zeer sterk. De kosten voor veevoerders, meststoffen en energie gingen fors de hoogte in.

De totale opbrengsten zijn ontoereikend om de totale kosten (inclusief de vergoeding voor eigen arbeid) te dekken, zodat het netto bedrijfsresultaat negatief is en de opbrengsten per 1.000 euro kosten kleiner zijn dan 1.000.

Het familiale arbeidsinkomen, uitgedrukt per familiale arbeidseenheid, bereikt 19.044 euro, het laagste cijfer van de 4 beschouwde jaren.

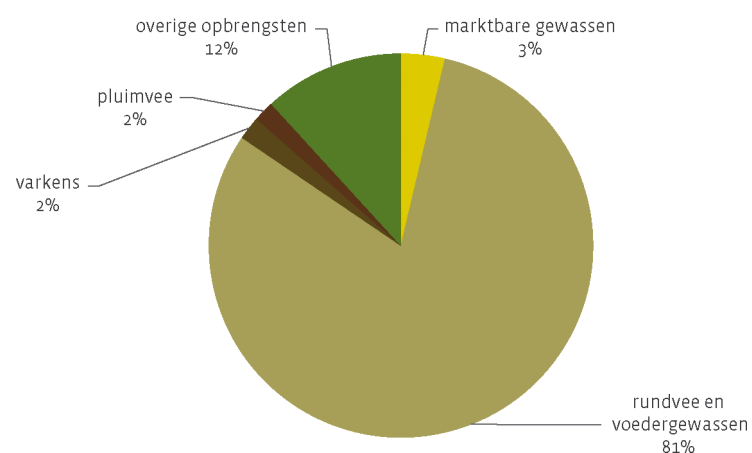
Tabel 8. Bedrijfsresultaten van de sterk gespecialiseerde melkveebedrijven, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
oppervlakte cultuurgrond (ha)	35,3	36,0	37,2	38,1
aantal ha grasland en voedergewassen	30,5	31,8	32,9	34,4
aantal melkkoeien	48,2	50,9	54,8	53,9
aantal VAK	1,51	1,48	1,54	1,66
aantal FAK	1,50	1,48	1,54	1,65
rentabiliteit (euro)				
totale opbrengsten per ha cultuurgrond	3.920	4.096	5.313	4.549
kosten per ha cultuurgrond	4.484	4.604	5.142	5.359
netto bedrijfsresultaat per ha cultuurgrond	-564	-508	170	-810
opbrengst per 1.000 euro kosten	874	890	1033	849
familiaal arbeidsinkomen per ha cultuurgrond	1.047	1.083	1.836	826
familiaal arbeidsinkomen per FAK	24.551	26.366	44.388	19.044

Bron: Departement Landbouw en Visserij

In figuur 13 wordt de structuur van de opbrengsten weergegeven. De opbrengsten uit rundvee en voedergewassen nemen 81 % voor hun rekening.

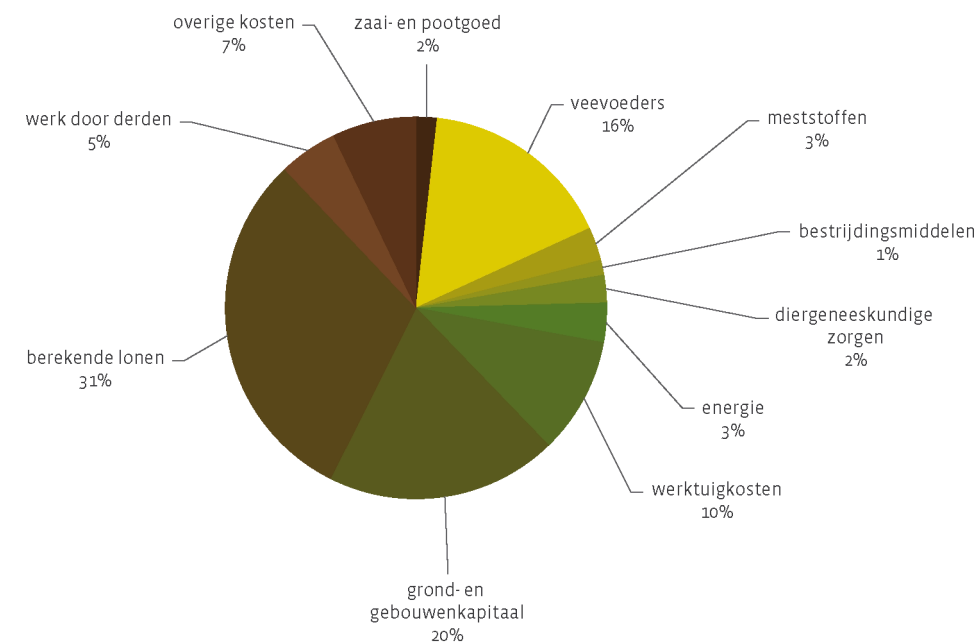
Figuur 13. Structuur van de opbrengsten voor de gespecialiseerde melkveebedrijven, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Een verdeling van de kosten leert dat de uitgaven voor de berekende lonen, grond- en gebouwenkapitaal en de veevoerders de drie voornaamste kostenrubrieken zijn. Zij nemen samen ongeveer twee derde van de kosten voor hun rekening (figuur 14).

Figuur 14. Structuur van de kosten voor de gespecialiseerde melkveebedrijven, 2008

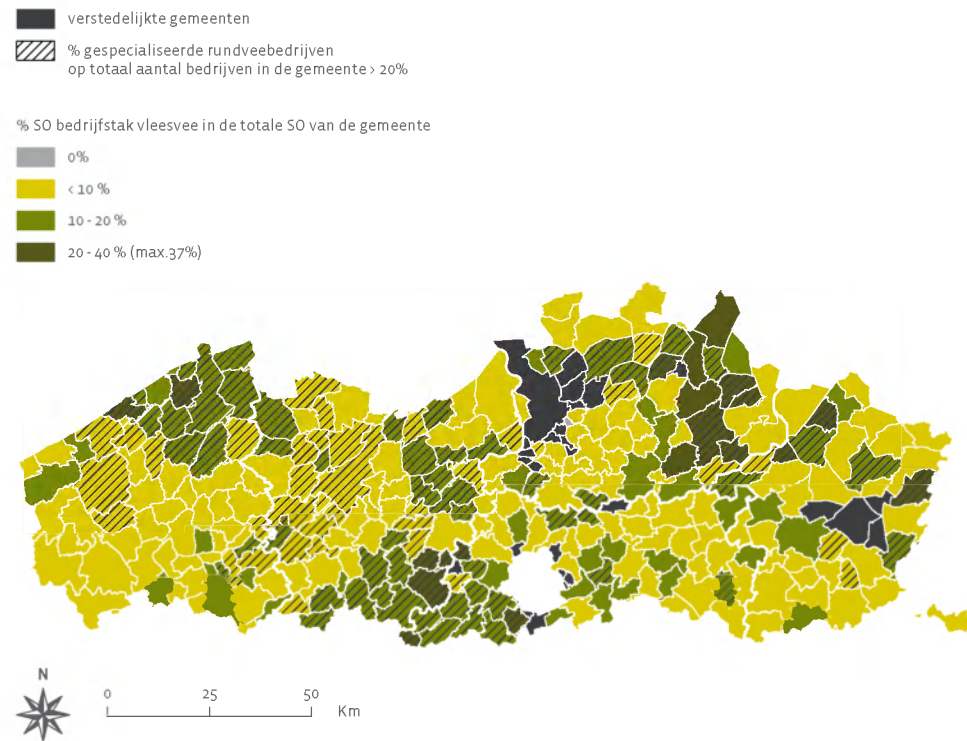

Bron: Departement Landbouw en Visserij

3 RUNDVLEESPRODUCTIE

In alle gemeentes wordt rundvee gekweekt, maar de gemeentes waar de rundveesector een belangrijke economische plaats inneemt, zijn eerder beperkt en vooral gelegen in de Kempen, in het noorden van West-Vlaanderen, het Pajottenland en de Vlaamse Ardennen (figuur 15). De vleeskalverhouderij bevindt zich rond Kasterlee.

Figuur 15. Belang van de rundvleessector per gemeente, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, NGI-AGIV

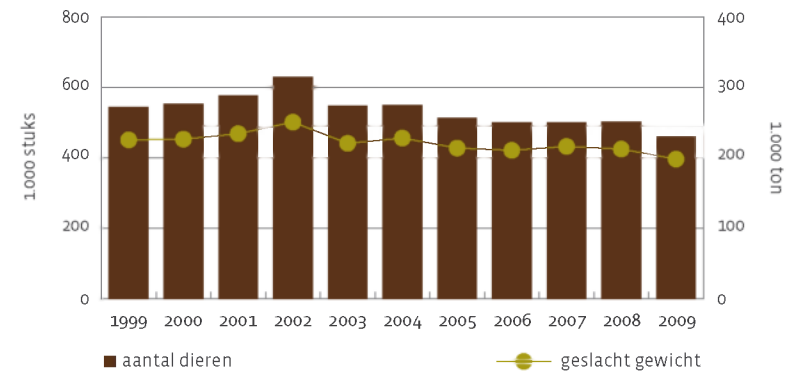
3.1 Productie

3.1.1 Productievolume

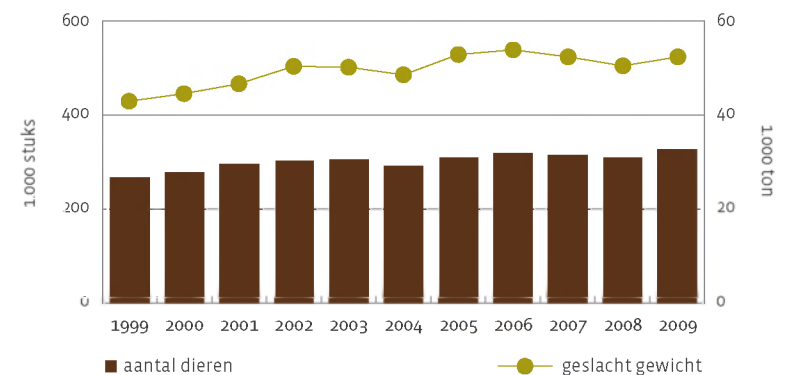
In 2009 werden er in België 461.672 volwassen runderen en 328.314 kalveren geslacht. Dit komt overeen met een geslacht gewicht van respectievelijk 202.349 en 52.568 ton (figuur 16). Om de werkelijke productie van rundvlees te kennen, moeten deze slachtingen vermeerderd worden met de uitvoer van levende dieren en verminderd met de invoer ervan. In 2007 (laatst beschikbaar cijfer bij ADSEI) bedroeg de bruto Belgische rundvleesproductie 287.977 ton karkasgewicht. Op basis van deze cijfers kan de Vlaamse rundvleesproductie geraamd worden op 176.613 ton.

Figuur 16. Evolutie van het geslacht gewicht (1.000 ton) en het aantal geslachte runderen (1.000 stuks), België, 1999-2009

1. volwassen dieren

2. kalveren

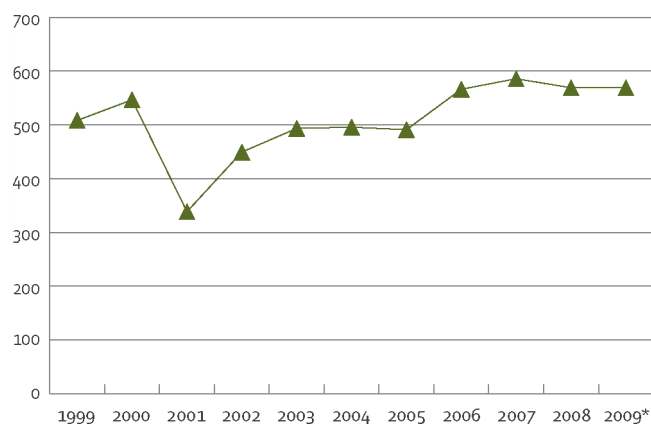
Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

3.1.2 Productiewaarde

De productiewaarde van rundvee bedraagt in 2009 569 miljoen euro, wat 13 % van de totale Vlaamse eindproductie uitmaakt en ongeveer 56 % van de nationale waarde voor rundvlees. Na varkensvlees is rundvlees het tweede belangrijkste veeteeltproduct in 2009 en komt op nummer drie op de ranglijst van alle land- en tuinbouwproducten.

Na het crisisjaar 2001 (als gevolg van BSE) is de productiewaarde hersteld en stabiliseert zich de laatste jaren op een hoger niveau (figuur 17).

Figuur 17. Evolutie van de productiewaarde van rundvlees, miljoen euro, 1999-2009

*voorlopige cijfers

Bron: Departement Landbouw en Visserij

3.2 Aanwending van de productie

3.2.1 Consumptie

Uit de gegevens inzake gezins aankopen van rundvleesproducten blijkt dat de Vlaming in 2009 gemiddeld 9,0 kg vers rund- en kalfsvlees (excl. mengsels) per persoon aankoopt, wat overeenkomt met een besteding van 100,2 euro (tabel 9). In aankoopvolume is 86 % rundvlees en 14 % kalfsvlees. Uitgedrukt in euro per inwoner is de verdeling 84 % rundvlees en 16 % kalfsvlees.

Tabel 9. Thuisverbruik van rund- en kalfsvlees per inwoner, 2000-2009

	kg per inwoner			euro per inwoner		
	2000	2005	2009	2000	2005	2009
rundvlees	nb	8,1	7,7	nb	82,2	84,4
kalfsvlees	1,7	1,4	1,3	14,3	14,4	15,8

Bron: GfK Panel Services Benelux, VLAM

3.2.2 Zelfvoorzieningsgraad

De Belgische zelfvoorzieningsgraad voor rund- en kalfsvlees bedraagt 139 in 2007 (laatst beschikbaar cijfer). Aangezien dit kengetal groter is dan 100, wil dit zeggen dat de nationale productie groter is dan het nationale verbruik.

3.2.3 Buitenlandse handel

De handelsbalans voor de belangrijkste producten wordt weergegeven in tabel 10. De uitvoer overschrijdt de invoer voor alle productcategorieën. De meeste handel gebeurt met landen binnen de EU.

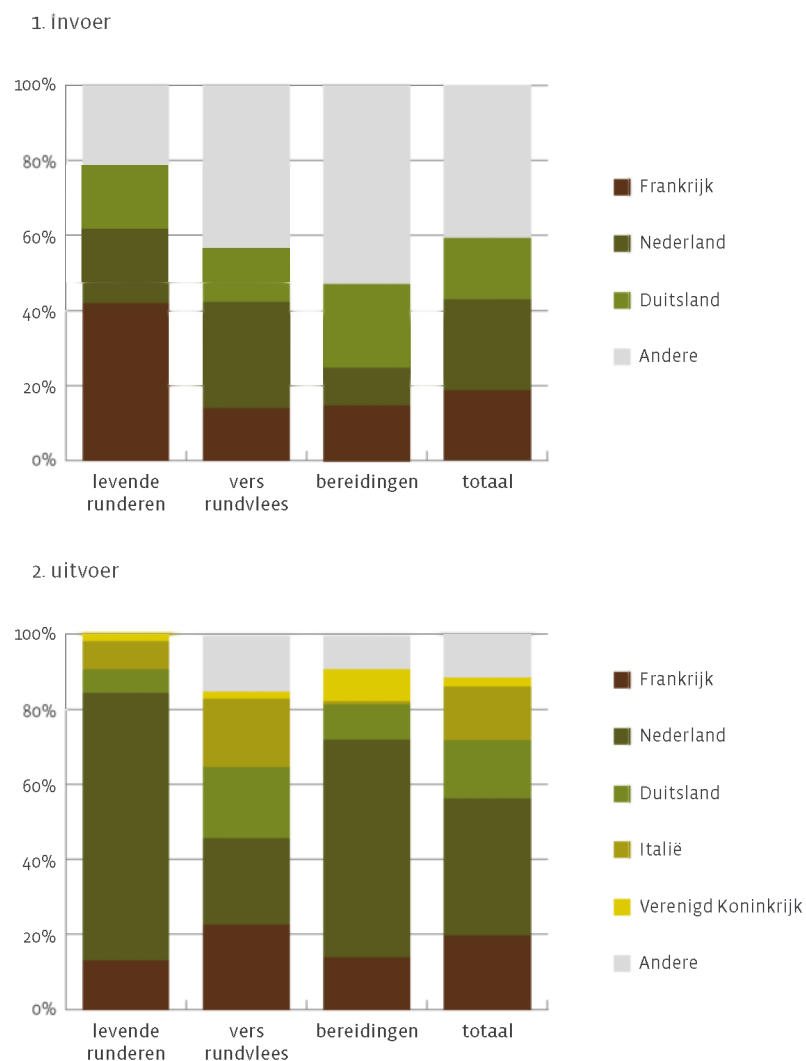
Tabel 10. Buitenlandse handel per productcategorie, miljoen euro, België, 2009

	invoer	uitvoer	saldo
levende runderen	48,0	135,3	87,3
vers rundvlees	206,7	493,0	286,2
gedroogd en gerookt vlees	3,8	6,7	2,9
bereidingen	39,5	68,4	28,8
totaal:	298,1	703,4	405,3
waarvan intra-EU-27	268,9	702,2	433,4

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

Onze belangrijkste handelspartners zijn Frankrijk, Nederland en Duitsland (figuur 18). Opvallend bij de invoer zijn het grotere aandeel van Frankrijk voor de levende runderen en van Nederland bij vers rundvlees. Bij de uitvoer komt het grote aandeel van Nederland bij de levende runderen en de bereidingen naar voren.

Figuur 18. Buitenlandse handel per handelspartner, België, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

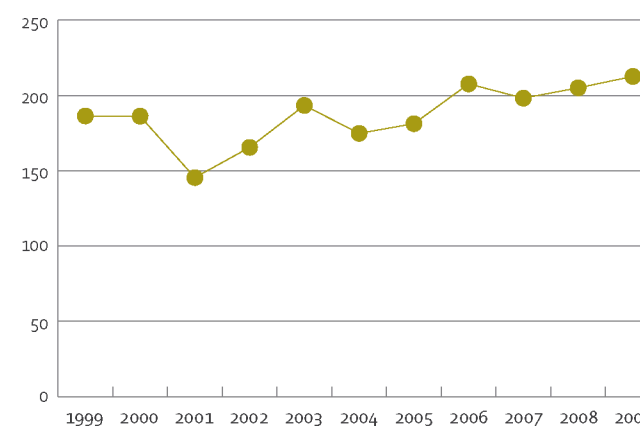
3.3 Rentabiliteit

3.3.1 Prijsevolutie

De vleeskalverhouderij is zeer geïntegreerd. Meer dan 90 % van de kalverproductie gebeurt onder contract. Bij het volwassen rundvee speelt overwegend het vrijemarktmechanisme.

Figuur 19 geeft de evolutie van de gewogen gemiddelde prijs weer van de volwassen runderen (prijs levend gewicht). Gemiddeld zijn de prijzen in 2009 gestegen met 3,7 %. De prijsevolutie is echter afhankelijk van de kwaliteitsklasse. In 2009 noteerden vooral de hogere kwaliteitsklassen een merkbare stijging. In het eerste halfjaar 2010 liggen de gemiddelde prijzen onder het niveau van 2009.

Figuur 19. Prijsevolutie van de levende volwassen runderen, euro per 100 kg, 1999-2009

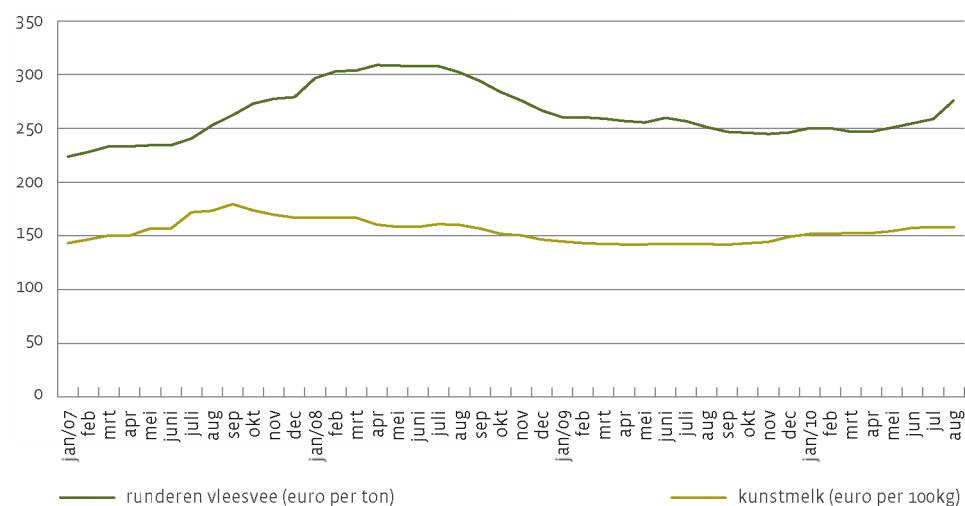
Bron: Departement Landbouw en Visserij

Voor de rentabiliteitsanalyse is het nuttig om de verkoopprijzen van de runderen te vergelijken met de veevoederprijzen. De kosten voor veevoerders vormen immers een belangrijke uitgavenpost.

In 2008 waren de veevoederprijzen voor vleesvee zeer hoog als gevolg van de krapte op de graanmarkt. De veevoederprijzen zijn gedaald in 2009 en stabiliseren gedurende de eerste maanden van 2010. Vanaf mei 2010 zitten de voederprijzen voor rundvee opnieuw in de lift door stijgende grondstoffenprijzen (figuur 20).

De melkpoedermarkt kende een prijspiëk in 2007 door een tekort op de wereldmarkt. Daarna daalden de prijzen. Vanaf december 2009 stijgen de prijzen opnieuw door een verbeterde zuivelmarkt.

Figuur 20. Evolutie van de veevoederprijzen, euro, januari 2007 - augustus 2010

Bron: BEMEFA

3.3.2 Financiële resultaten

De analyse is gebaseerd op de resultaten van 36 gespecialiseerde vleesveebedrijven uit het LMN, met gemiddeld 119 GVER, 52 zoogkoeien en 42,3 hectare cultuurgrond. Het betreft voornamelijk gesloten zoogkoeienbedrijven, waarbij de stieren van eigen bedrijf afgemest worden.

Bedrijfstak rundvee en voedergewassen

Het jaar 2008 wordt gekenmerkt door betere financiële opbrengsten voor rundvee en voedergewassen door een betere prijsvorming van de verkochte voedergewassen en, in mindere mate, van de runderen (tabel 11).

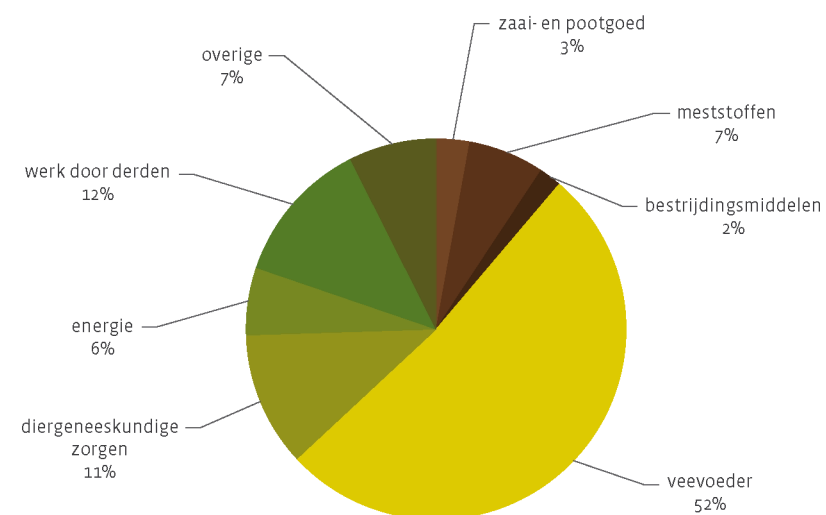
Tabel 11. Evolutie van de opbrengstcijfers vlees, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
opbrengst rundvee en voedergewassen (euro per ha)	1.648	1.869	1.890	2.230
opbrengst rundvee en voedergewassen (euro per GVER)	711	738	759	828
variabele kosten rundveehouderij en voedergewassen (euro per GVER)	423	449	504	608
bruto saldo rundveehouderij en voedergewassen (euro per GVER)	289	289	255	221
opbrengst per 1.000 euro bijkomende voederkosten	3.555	3.214	2.651	2.320
gemiddelde krachtvoederkosten voor vleesvee (euro per kg)	0,192	0,218	0,251	0,292

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Aan de kostenzijde bedroegen de variabele kosten 608 euro per GVER. De voederkosten maken daarvan reeds 56 % uit (figuur 21). Ten opzichte van 2007 is de stijging van de kosten voor veevoerders het meest markant. Gezien het grote aandeel van de voederkosten in de totale kosten is deze stijging nefast voor het bruto saldo en de opbrengst per 1.000 euro voederkosten.

Figuur 21. Structuur van de variabele kosten per GVER, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Bedrijfsresultaten

Het inkomen blijft jaar na jaar een heikel punt in de rundvleessector. In 2008 stegen de totale kosten sterk en de opbrengsten volgden deze stijging onvoldoende. Daardoor daalde het netto bedrijfsresultaat en het familiale arbeidsinkomen tot het laagste niveau van de bestudeerde periode (tabel 12).

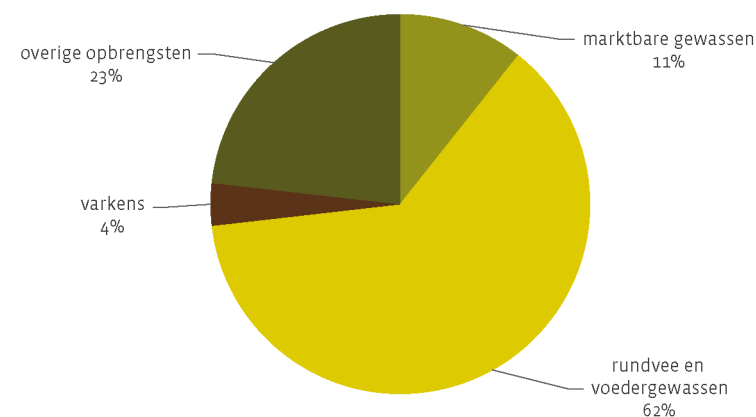
Tabel 12. Bedrijfsresultaten van de gespecialiseerde rundvleesbedrijven, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
beteelde oppervlakte	43,9	45,6	45,3	42,3
aantal ha grasland en voedergewassen	34,0	34,6	34,4	37,3
aantal dieren in GVER	102,0	115,0	116,2	119,4
aantal VAK	1,41	1,34	1,40	1,47
aantal FAK	1,41	1,34	1,40	1,47
rentabiliteit (euro)				
totale opbrengsten per ha cultuurgrond	2.596	2.936	3.179	3.567
totale kosten per ha cultuurgrond	3.313	3.561	3.919	4.557
netto bedrijfsresultaat per ha cultuurgrond	-717	-625	-740	-989
opbrengst per 1.000 euro kosten	783	825	811	783
familiaal arbeidsinkomen per ha cultuurgrond	442	501	435	257
familiaal arbeidsinkomen per FAK	13.737	17.038	14.016	7.396

Bron: Departement Landbouw en Visserij

In figuur 22 wordt de structuur van de opbrengsten weergegeven. De opbrengsten uit rundvee en voedergewassen nemen 62 % voor hun rekening. Er dient wel opgemerkt te worden dat de premies (zoogkoeienpremies, enz.) in de overige opbrengsten opgenomen zijn. De bedrijven hebben vaak een gemengd karakter. In de steekproef zijn dit vooral bedrijven die de rundvleesproductie combineren met akkerbouw.

Figuur 22. Structuur van de opbrengsten voor de gespecialiseerde rundvleesbedrijven, 2008

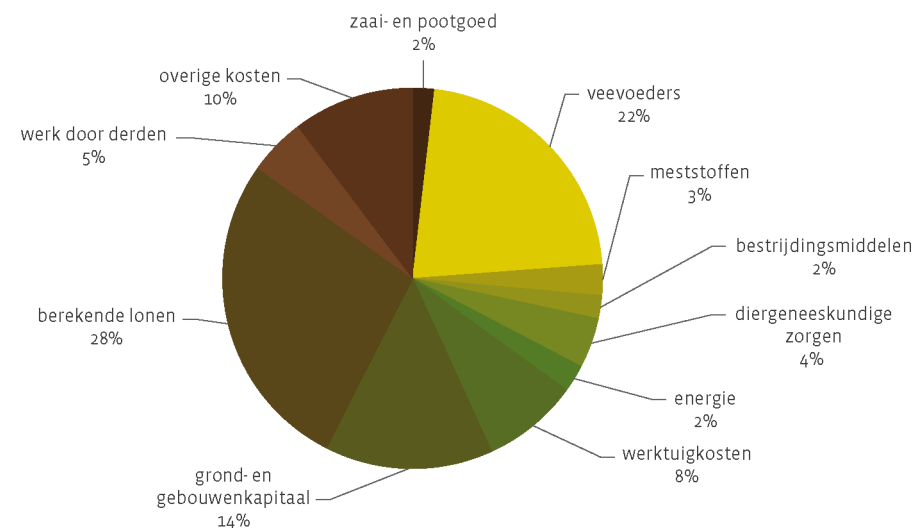

Bron: Departement Landbouw en Visserij

De totale kosten per ha liggen in 2008 op een hoog niveau. Vooral de veevoederkosten waren bijzonder hoog in 2008.

De berekende lonen, de veevoerders en de kosten voor het grond- en gebouwenkapitaal zijn de drie voornaamste kostenrubrieken en nemen samen 64 % van de kosten voor hun rekening (figuur 23).

Figuur 23. Structuur van de kosten voor de gespecialiseerde rundvleesbedrijven, 2008

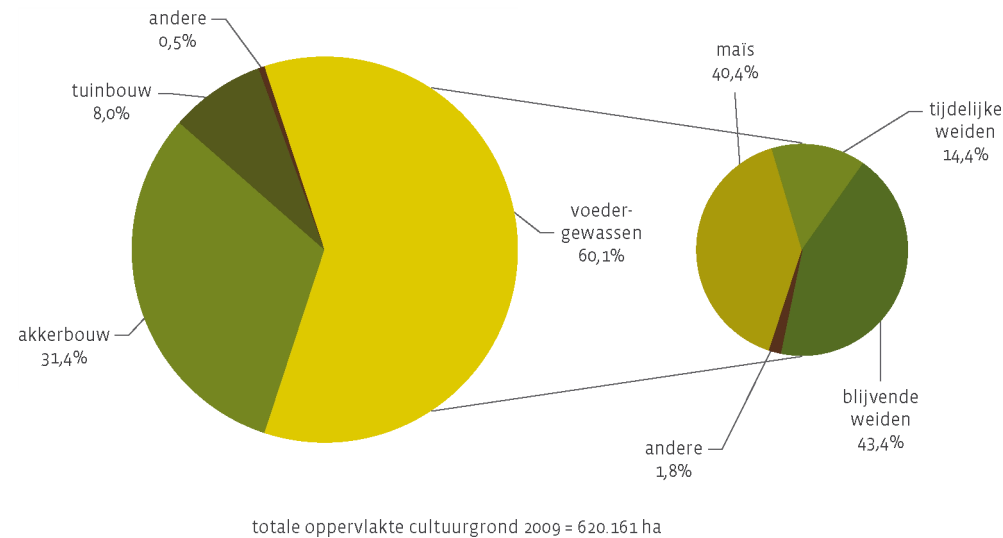

Bron: Departement Landbouw en Visserij

4 VOEDERGEWASSEN

De voedergewassen nemen 60 % in van de totale oppervlakte cultuurgrond in Vlaanderen (figuur 24) en hebben hoofdzakelijk betrekking op weiden en maïs.

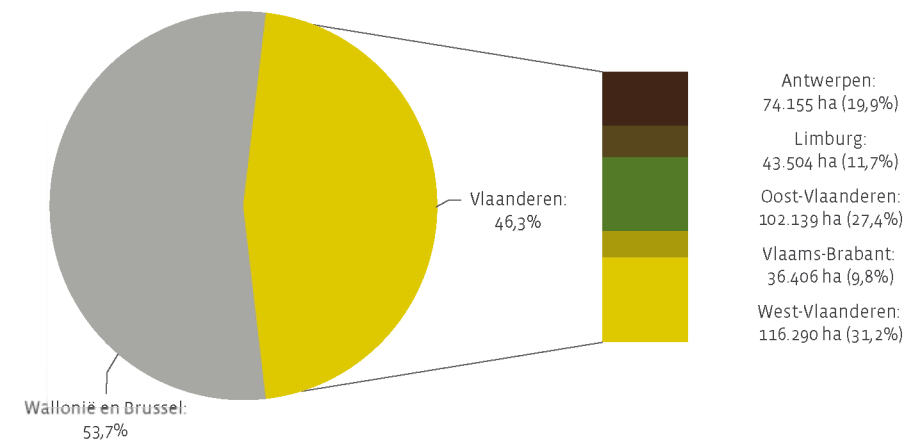
Figuur 24. Indeling van de oppervlakte cultuurgrond, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

De voederteelten zijn vooral terug te vinden op de rundveebedrijven, zodat de verdeling per provincie te vergelijken is met die van de runderen (figuur 25).

Figuur 25. Verdeling van het areaal voedergewassen over de gewesten en provincies, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Als gevolg van de inkrimping van de veestapel is ook het Vlaamse areaal voedergewassen gedaald ten opzichte van 1999 (tabel 13). Dit is volledig toe te schrijven aan de areaalinkrimping bij het grasland. Het areaal voedermaïs is immers nog licht uitgebreid.

Tabel 13. Evolutie van het areaal voedergewassen, ha, 1999-2009

	1999	2009	% verandering
voedermaïs (excl. droog geoogste korrelmaïs)	144.746	150.306	4
grasland	244.014	215.622	-12
- tijdelijk grasland	58.520	53.692	-8
- blijvend grasland	185.494	161.930	-13
totaal voedergewassen	395.462	372.494	-6

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

De voedermaïs wordt voor 83 % gehakseld, bestemd als ruwvoer voor het vee. De resterende 17 % wordt gedorst (vochtig geoogste korrelmaïs, enz.) om als krachtvoederbron te dienen. Vooral deze laatste vorm zit in de lift.

REFERENTIES

- Belgische Confederatie van de Zuivelindustrie (2010) *Jaarverslag 2010*, Leuven.
- Bernaerts E. & Demuynck E. (2009) *Productierekening van de Vlaamse land- en tuinbouw 2009*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Bernaerts E. & Demuynck E. (2005) *Regionale rekeningen van de landbouw*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Coulier T. (2009) *Rentabiliteitsrapport Land- en tuinbouw 2008*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Danckaert S., Lenders S. & Oeyen A. (2009) *De landbouwactiviteit in Vlaamse gemeenten, proeve van typologie*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- D'hooghe J. & Campens V. (2009) *Vlaamse standaardopbrengsten voor de gewassen en de veehouderij 2003-2005*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Eurostat (12/2010) *Intra- and extra-EU trade, combined nomenclature*, Luxemburg.
- FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. *Mei-enquête*, meerdere jaargangen, Brussel.
- GfK Panelservices Benelux (2008), Brussel, www.gfk.be.
- Instituut voor de nationale rekeningen (2010) *Regionale rekeningen 1999-2008*, Brussel.
- Raad van de Europese Unie (1985) *Bijlage 2 Classificatie van de landbouwbedrijven volgens productierichting*, Publicatieblad van de Europese Unie L220, 17/8, 10-13.
- www.statbel.fgov.be: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie.
- www.bemefa.be: Beroepsvereniging van de mengvoederfabrikanten.

HOOFDLIJNEN

De tuinbouwsector is qua oppervlakte misschien een kleinere landbouwsector, met slechts 8 % van de totale Vlaamse cultuurgrond, maar hij is wel verantwoordelijk voor bijna een derde van de totale landbouwproductiewaarde.

De Belgische tuinbouwactiviteiten bevinden zich vooral in Vlaanderen. Vlaanderen is verantwoordelijk voor 90 % van de nationale productiewaarde van de tuinbouw. Bij de beschutte teelten loopt dit aandeel zelfs op tot 99 %.

Qua buitenlandse handel levert de tuinbouw een grote bijdrage in de totale in- en uitvoerwaarde van de landbouwproducten en noteert hij een licht positieve handelsbalans. De groentesector vertoont het grootste positieve saldo, wat vooral te danken is aan het sterke exportcijfer van de diepvriesgroenten.

Het jaar 2009 werd gekenmerkt door een zeer lage productiewaarde als gevolg van een slechte prijsvorming. De daling was merkbaar in alle deelsectoren: groenten, fruit en sierteelt. Vooral de omzet van de glasgroenten en het hardfruit noteerden een sterke procentuele vermindering. De omzetsdaling werd niet gecompenseerd aan de kostzijde zodat de rentabiliteit van de bedrijven zwaar onder druk kwam te staan.

De tuinbouwproducties zijn zeer divers en sterk streekgebonden. Zo is de groenteteelt in openlucht vooral terug te vinden in West-Vlaanderen, de groenteteelt onder glas in de provincie Antwerpen, de fruitteelt vooral in Limburg en de sierteelt vooral in Oost-Vlaanderen.

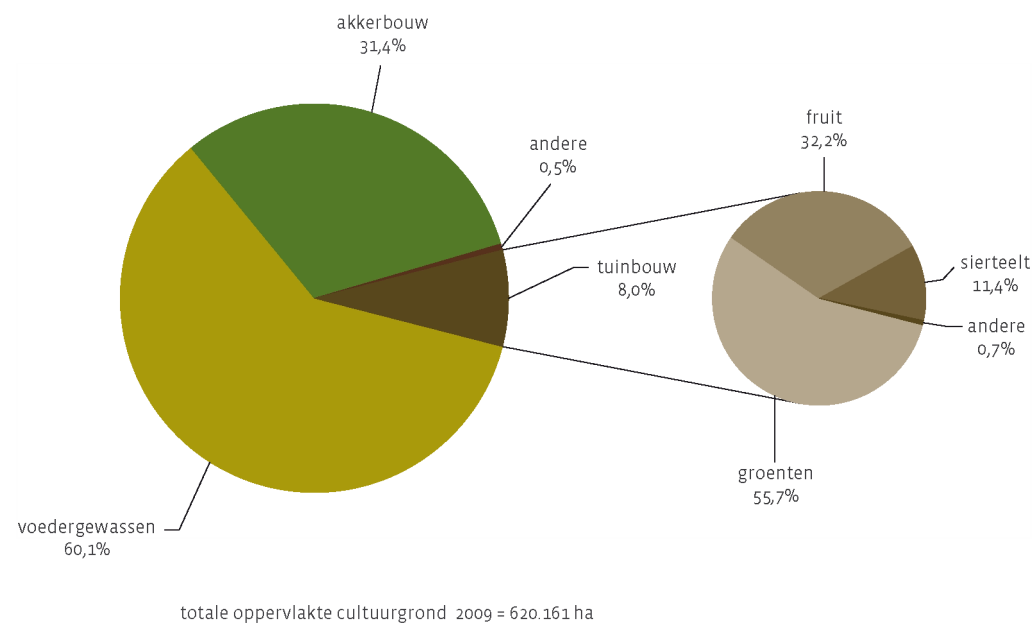
De tuinbouwproducties zijn zeer divers. De grote subsectoren zijn groenteteelt, fruitteelt en sierteelt. Elk van deze oriëntaties kent zowel teelt in open grond als teelt onder glas. In dit hoofdstuk worden voor de verschillende indicatoren de drie oriëntaties apart geanalyseerd en wordt, waar mogelijk, een verdere opdeling gemaakt tussen de teelt in openlucht en onder glas.

1 STRUCTUUR

1.1 Areaal

Van de totale oppervlakte cultuurgrond wordt 8 % gebruikt voor tuinbouwteelten (49.657 ha in 2009). De groenteteelt vertegenwoordigt het grootste aandeel (56 %) in het tuinbouwareaal (figuur 1).

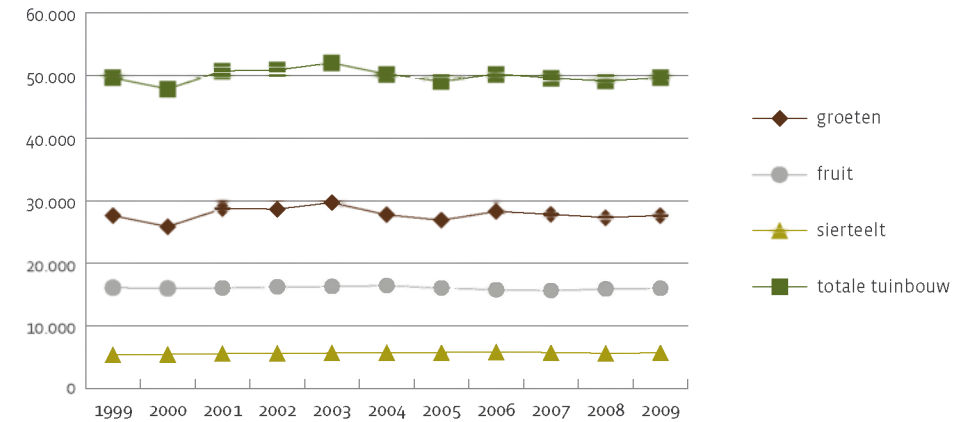
Figuur 1. Bestemming van de cultuurgrond, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Het areaal blijft de laatste jaren vrij constant voor de drie deelsectoren (figuur 2). Elk van deze deelsectoren kent zowel teelt in open grond als teelt onder glas. Van het totale tuinbouwareaal is 4,2 % bestemd voor teelten in serres (2.062 ha).

Figuur 2. Evolutie van het tuinbouwareaal, ha, 1999-2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

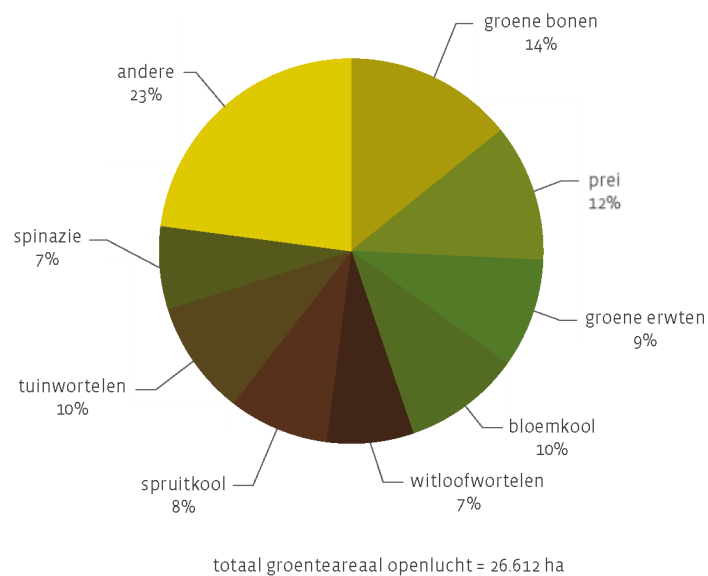
Groenteteelt

De groenteteelt beslaat een oppervlakte van 27.637 ha. Ruim 96 % hiervan, nl. 26.612 ha, is bestemd voor het telen van groenten in openlucht. De voornaamste teelten zijn groene bonen, prei, bloemkool, wortelen en groene erwten, samen goed voor 55 % van het areaal voor vollegrondsgroenten (figuur 3). Volgens de mei-enquête is 71,6 % van de oppervlakte groenten in openlucht bestemd voor industriegroenten.

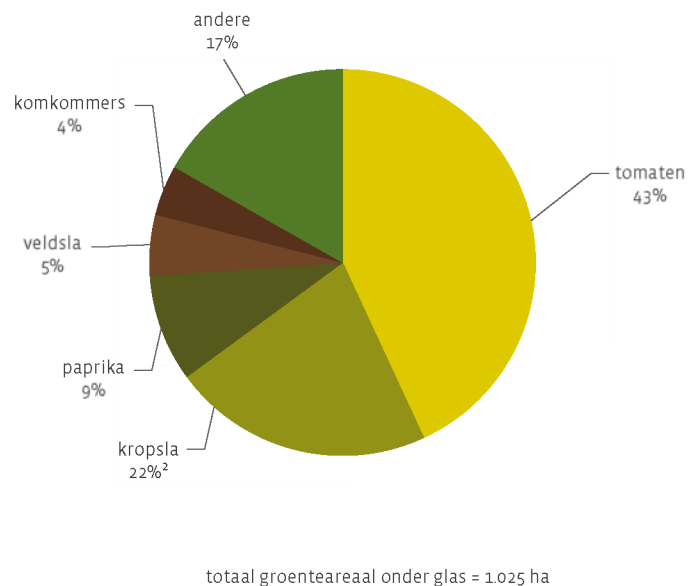
Slechts 4 % van het areaal voor groenten is bestemd voor glasgroenten (1.025 ha). Tomaten en kropsla, met respectievelijk 43 % en 22 % van het areaal glasgroenten, nemen de grootste oppervlakte voor hun rekening.

Figuur 3. Verdeling van het groentearaal in openlucht en onder glas over de diverse gewassen, 2009

1. openlucht

2. onder glas

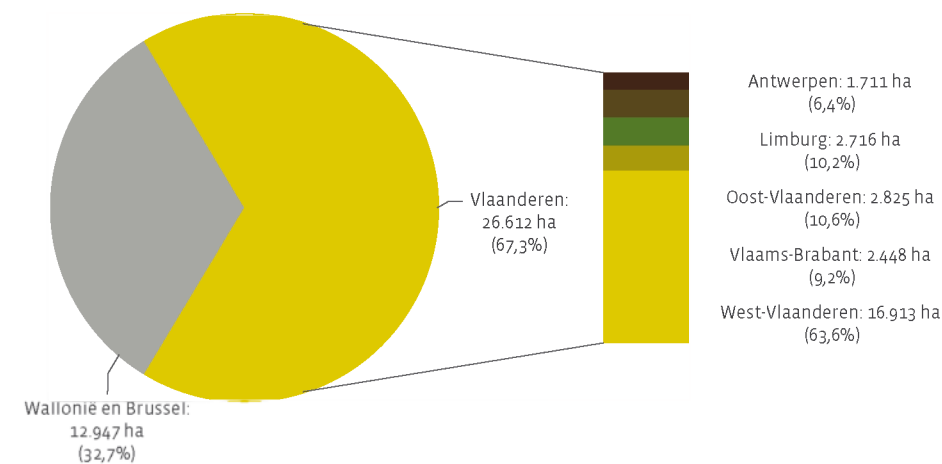
Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Vlaanderen neemt 67 % van het nationale groentearaal in openlucht voor zijn rekening. In Vlaanderen heeft West-Vlaanderen duidelijk het grootste groentearaal in openlucht met bijna 64 % (figuur 4).

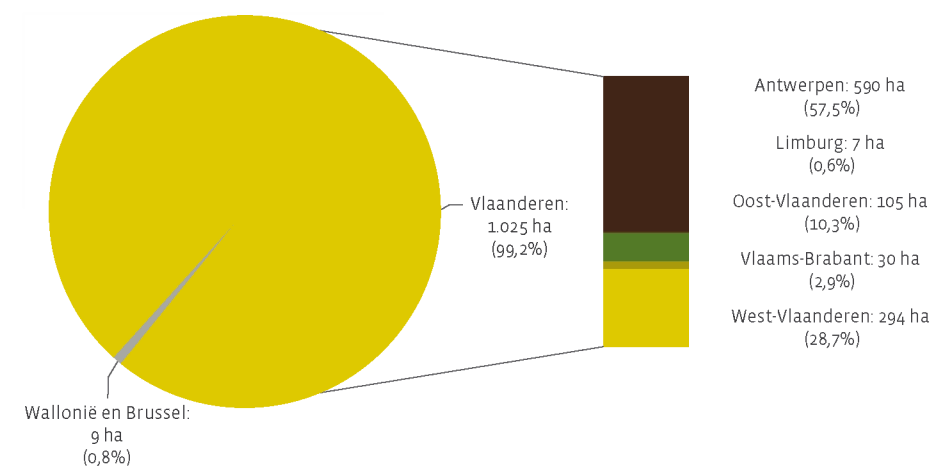
De glasgroenteteelt is een typische Vlaamse aangelegenheid. Ruim 99 % van het nationale groentearaal onder glas is in Vlaanderen gesitueerd. Bijna 60 % hiervan is terug te vinden in de provincie Antwerpen.

Figuur 4. Verdeling van het groentearaal over de gewesten en provincies, 2009

1. openlucht

2. onder glas

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Fruitteelt

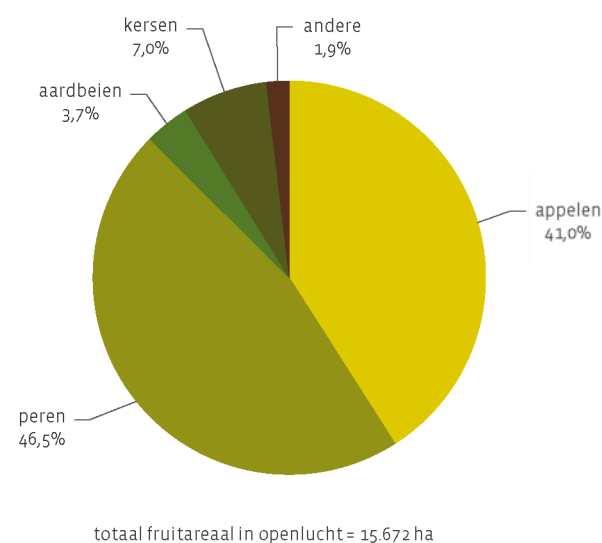
Iets meer dan 16.000 ha wordt gebruikt voor de fruitteelt. 98 % van dit areaal is bestemd voor de openluchteelt. De voornaamste fruitsoorten zijn peren en appels met een oppervlakte van respectievelijk 7.285 en 6.418 ha, goed voor 47 % en 41 % van de totale fruitoppervlakte in openlucht (figuur 5).

Het areaal appels neemt de afgelopen tien jaar geleidelijk af met gemiddeld 3 % per jaar. Deze daling wordt gecompenseerd door de toename van het perenareaal. Sinds 2007 is het areaal peren groter dan het areaal appels.

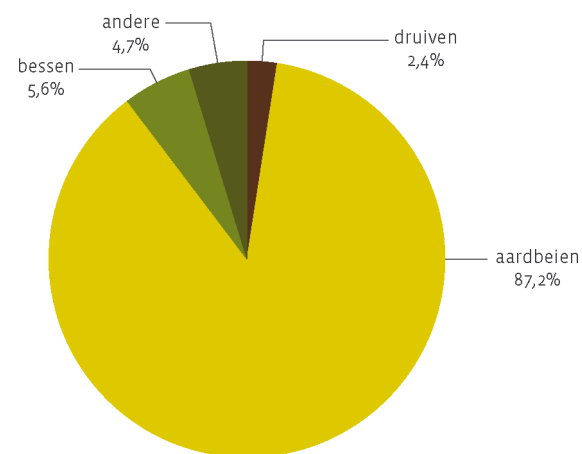
De oppervlakte fruitteelt onder glas bedraagt 337 ha en is goed voor bijna 2 % van het totale areaal fruitteelt. De grootste oppervlakte onder glas is bestemd voor de aardbeienteelt.

Figuur 5. Verdeling van het fruitareaal in openlucht en onder glas over de diverse teelten, 2009

1. openlucht

2. onder glas

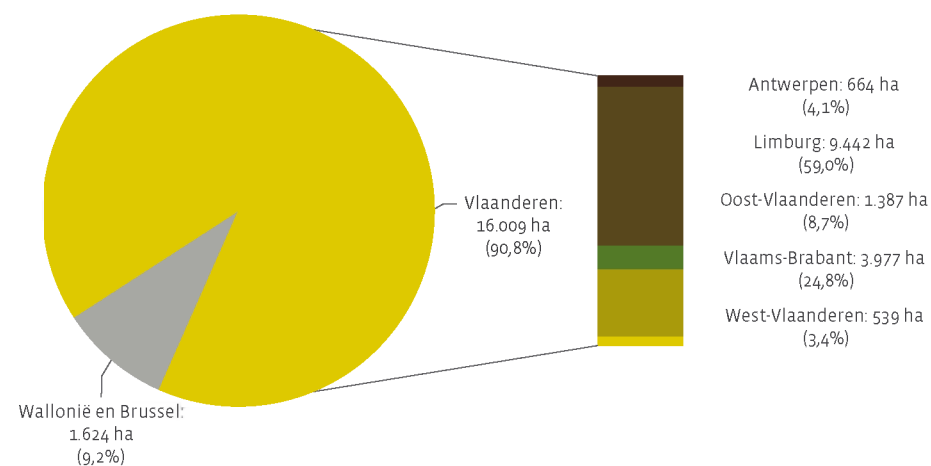

totaal fruitareaal onder glas = 337 ha

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Met ruim 90 % van het nationale areaal is fruitteelt duidelijk een Vlaamse aangelegenheid. De fruitteelt is vooral terug te vinden in de provincie Limburg en in mindere mate in Vlaams-Brabant (figuur 6).

Figuur 6. Verdeling van het fruitareaal over de gewesten en provincies, 2009

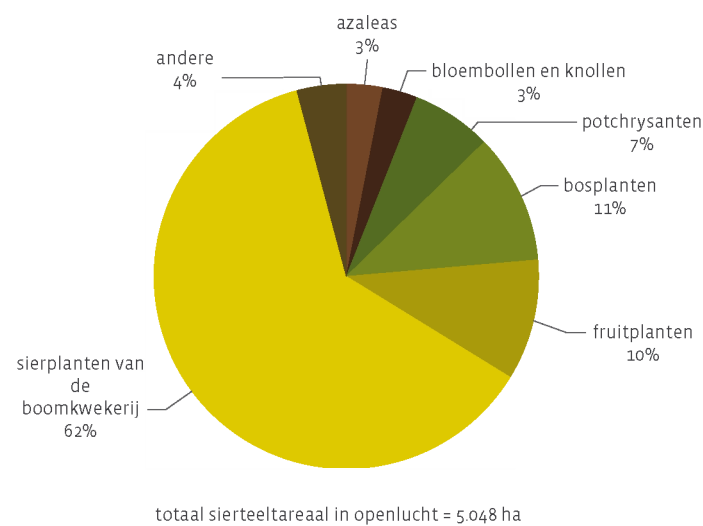
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Sierteelt

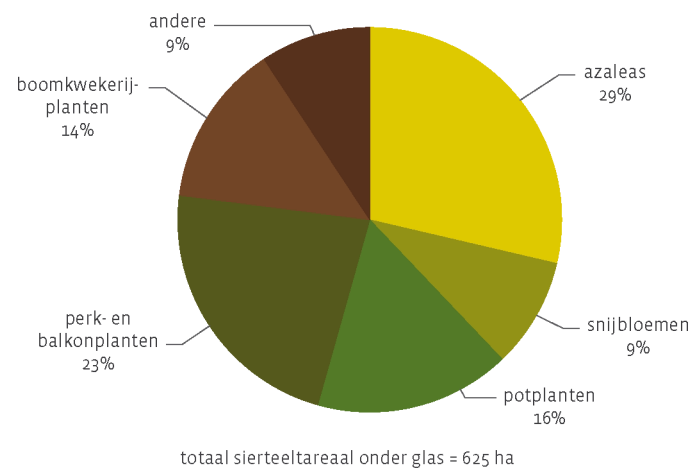
Van de totale sierteeltoppervlakte (5.673 ha) is ruim 88 % bestemd voor de openluchtteelt. Hiervan nemen de sierplanten van de boomkwekerij (rozen, heesters, struiken, enz.) de grootste oppervlakte in (figuur 7).

Figuur 7. Verdeling van het sierteeltareaal in openlucht en onder glas over de diverse teelten, 2009

1. openlucht

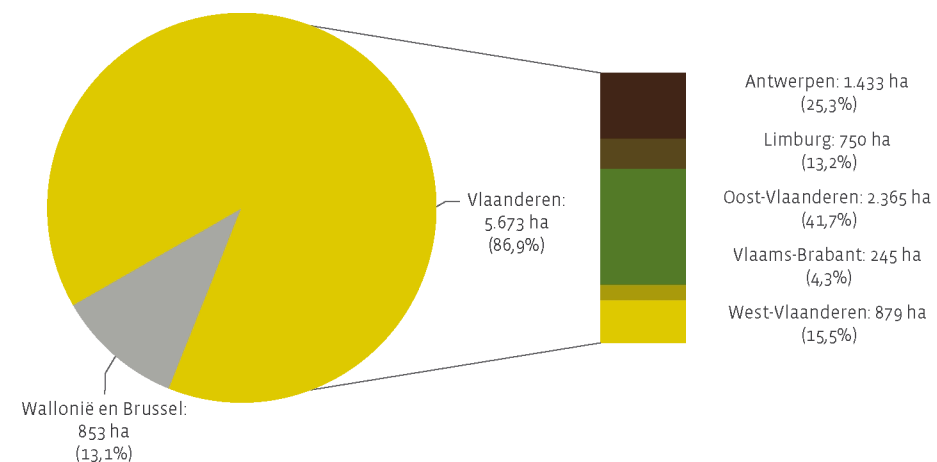
2. onder glas

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Vlaanderen is verantwoordelijk voor 87 % van het totale Belgische areaal sierteelt. De sierteelt is vooral verspreid over de provincies Oost-Vlaanderen en in mindere mate Antwerpen (figuur 8).

Figuur 8. Verdeling van het sierteeltareaal over de gewesten en provincies, 2009

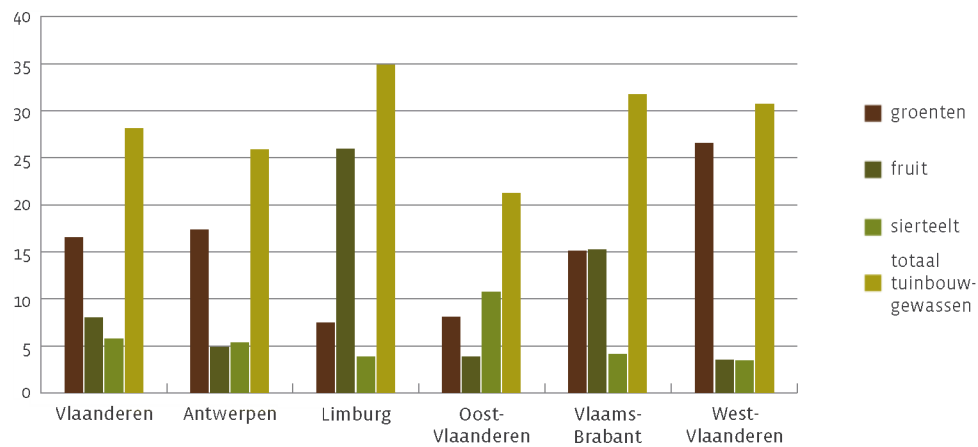
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

1.2 Productie-eenheden

1.2.1 Aantal bedrijven

In 2009 zijn ongeveer 17 % van de Vlaamse landbouwexploitaties gespecialiseerde tuinbouwbedrijven, wat overeenkomt met 4.874 bedrijven. Het aantal bedrijven dat tuinbouwgewassen teelt, ligt echter hoger en bedraagt 8.259 in 2009. Dit komt overeen met 28 % van alle Vlaamse landbouwbedrijven. 4.851 bedrijven produceren groenten, 2.357 bedrijven telen fruit, en 1.695 bedrijven doen aan sierteelt (figuur 9).

Figuur 9. Aandeel bedrijven met tuinbouwgewassen in het totale aantal landbouwbedrijven van de provincie, %, 2009

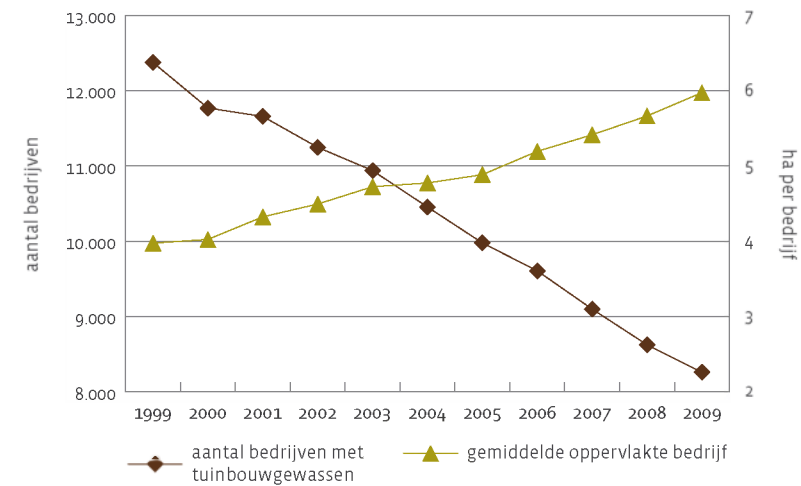

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

1.2.2 Bedrijfsgrootte

De combinatie van een lichte afname van het totale tuinbouwareaal en een relatief grotere daling van het aantal tuinbouwbedrijven wijst op een schaalvergroting. De gemiddelde oppervlakte tuinbouwgewassen per bedrijf stijgt de afgelopen tien jaar met 50 % en bereikt in 2009 6,0 ha (figuur 10). Het gemiddelde areaal tuinbouw in openlucht bedraagt 6,7 ha en dat van tuinbouw onder glas bedraagt 0,7 ha.

Figuur 10. Evolutie van het aantal bedrijven met tuinbouwgewassen en de gemiddelde oppervlakte tuinbouwgewassen per bedrijf, 1999-2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Een indeling per grootteklasse leert dat 39 % van de bedrijven met tuinbouw in openlucht meer dan 5 ha tuinbouwgewassen in openlucht teelt (tabel 1). Deze bedrijven vertegenwoordigen 84 % van het tuinbouwareaal in openlucht. 23 % van de bedrijven met tuinbouwgewassen onder glas heeft meer dan 1 ha tuinbouwgewassen onder glas. Samen zijn deze bedrijven goed voor 62 % van de totale oppervlakte tuinbouwgewassen onder glas.

Tabel 1. Indeling per grootteklasse van de bedrijven die tuinbouwgewassen telen, 2009

openlucht			onder glas		
aantal ha tuinbouw per bedrijf	% bedrijven	% areaal	aantal ha tuinbouw per bedrijf	% bedrijven	% areaal
< 1	24,3	1,4	< 0,5	53,2	14,7
1 tot 2	12,9	2,7	0,5 tot 1	23,8	23,6
2 tot 5	24,0	11,7	1 tot 1,5	11,3	18,7
5 tot 10	19,2	20,2	1,5 tot 2	4,5	10,7
10 tot 15	8,0	14,5	2 tot 2,5	3,1	9,7
≥ 15	11,6	49,5	2,5 tot 3	1,4	5,3
			≥ 3	2,7	17,3
geheel van de bedrijven	100	100	geheel van de bedrijven	100	100

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Groenteteelt

Het gemiddelde bedrijfsareaal groenten in openlucht bedraagt 6,5 ha, en dat van groenten onder glas bedraagt 0,9 ha.

Uit tabel 2 blijkt dat 42 % van de bedrijven met groenten in openlucht, meer dan 5 ha hiervan teelt. Deze bedrijven vertegenwoordigen 81 % van het areaal groenten in openlucht. 30 % van de bedrijven telen meer dan 1 ha groenten onder glas. Samen zijn deze bedrijven goed voor 67 % van de totale oppervlakte groenten onder glas.

Tabel 2. Indeling per grootteklasse van de bedrijven die groenten telen, 2009

openlucht			onder glas		
aantal ha groenten per bedrijf	% bedrijven	% areaal	aantal ha groenten per bedrijf	% bedrijven	% areaal
< 1	15,9	1,0	< 0,5	40,8	9,2
1 tot 2	12,4	2,7	0,5 tot 1	29,4	24,0
2 tot 5	29,8	15,4	1 tot 1,5	14,3	19,1
5 tot 10	24,1	25,9	1,5 tot 2	5,9	11,7
10 tot 15	8,2	15,3	2 tot 2,5	3,8	9,6
≥ 15	9,6	39,7	2,5 tot 3	2,2	6,8
			≥ 3	3,6	19,6
geheel van de bedrijven	100	100	geheel van de bedrijven	100	100

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Fruitteelt

De gemiddelde bedrijfsoppervlakte fruit in openlucht bedraagt 7,7 ha, terwijl die van fruit in serres 0,5 ha bedraagt.

Tabel 3 toont aan dat 40 % van de bedrijven met fruitteelt in openlucht meer dan 5 ha fruitteelt in openlucht heeft. Samen vertegenwoordigen deze bedrijven meer dan 91 % van het totale areaal fruitteelt in openlucht. 17 % van de bedrijven heeft echter een oppervlakte fruitteelt in openlucht groter dan 15 ha, samen goed voor 64 % van de totale fruitteelt in openlucht. Bijna 15 % van de bedrijven met fruitteelt onder glas heeft meer dan 1 ha fruitteelt onder glas, samen goed voor 55 % van de oppervlakte fruitteelt onder glas.

Tabel 3. Indeling per grootteklasse van de bedrijven die fruit telen, 2009

openlucht			onder glas		
aantal ha fruit per bedrijf	% bedrijven	% areaal	aantal ha fruit per bedrijf	% bedrijven	% areaal
< 1	37,3	1,5	< 0,5	68,4	21,9
1 tot 2	10,0	1,8	0,5 tot 1	16,8	23,3
2 tot 5	12,8	5,2	1 tot 1,5	8,5	20,2
5 tot 10	13,5	12,8	1,5 tot 2	2,3	7,9
10 tot 15	9,4	15,0	2 tot 2,5	1,7	7,5
≥ 15	17,0	63,7	2,5 tot 3	0,3	1,6
			≥ 3	2,0	17,6
geheel van de bedrijven		100	geheel van de bedrijven		100

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Sierteelt

Voor bedrijven met sierteelt is de gemiddelde oppervlakte sierteeltgewassen gelijk aan 3,7 ha en voor sierteelt onder glas 0,6 ha.

16 % van de bedrijven die aan sierteelt in openlucht doen, heeft een oppervlakte sierteelt die groter is dan 5 ha. Samen vertegenwoordigen deze bedrijven 73 % van de totale sierteeltoppervlakte in openlucht. Van de bedrijven met sierteelt in openlucht heeft 5 % een oppervlakte sierteelt in openlucht die groter is dan 15 ha, samen goed voor bijna 49 % van de totale oppervlakte sierteelt in openlucht (tabel 4). 17 % van de bedrijven met sierteelt onder glas, heeft meer dan 1 ha sierteelt onder glas, samen goed voor 55 % van de totale oppervlakte sierteelt onder glas.

Tabel 4. Indeling per grootteklasse van de bedrijven met sierteelt, 2009

openlucht			onder glas		
aantal ha sierteelt per bedrijf	% bedrijven	% areaal	aantal ha sierteelt per bedrijf	% bedrijven	% areaal
< 1	48,8	5,0	< 0,5	63,7	22,2
1 tot 2	17,1	6,2	0,5 tot 1	19,1	22,9
2 tot 5	18,2	15,4	1 tot 1,5	8,4	17,5
5 tot 10	7,8	14,5	1,5 tot 2	3,8	11,1
10 tot 15	3,2	10,2	2 tot 2,5	2,7	10,4
≥ 15	4,9	48,7	2,5 tot 3	0,9	4,2
			≥ 3	1,4	11,7
geheel van de bedrijven		100	geheel van de bedrijven		100

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

1.3 Economisch belang op gemeenteniveau

Onderstaande figuren geven het belang van de verschillende sectoren weer voor elke gemeente.

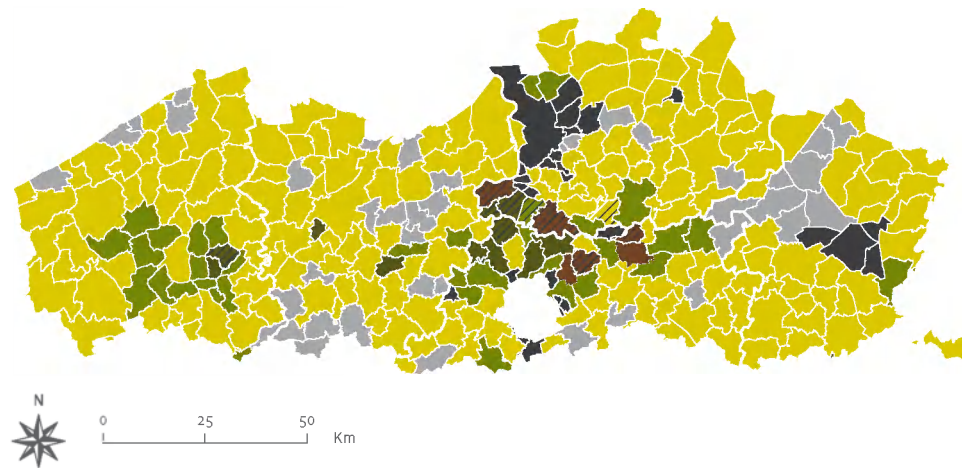
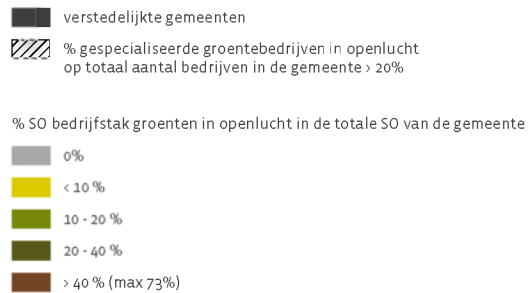
Groenteteelt

Zoals uit figuur 11 blijkt, is de groenteteelt in openlucht vooral van groot belang voor de streek rond Mechelen, waar voor een aantal gemeenten de groenteteelt in open lucht minstens 40% uitmaakt van de totale standaardoutput (SO) van desbetreffende gemeente. In de streek rond Roeselare zijn er een groot aantal gemeenten waar de volgegrondsgroenten tussen 10 à 20 % van de totale SO uitmaken. Hier worden voornamelijk groenten geteeld bestemd voor de diepvriesindustrie en is er vooral contractteelt.

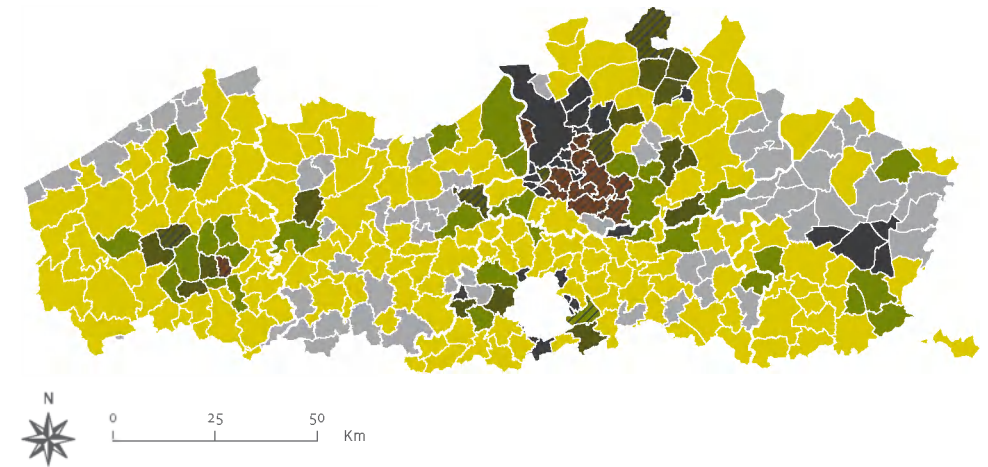
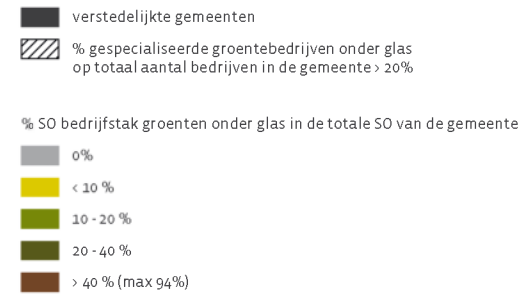
Voor de groenten onder glas liggen de gemeenten behorende tot de hoogste klasse vooral in de driehoek Putte – Rumst – Wommelgem. Daarnaast zijn de glasgroenten ook van groot belang voor de regio rond Hoogstraten en Roeselare.

Figuur 11. Economisch belang van de groentesector (inclusief aardbeien) per gemeente, 2009

1. Groenten in openlucht

2. Groenten onder glas

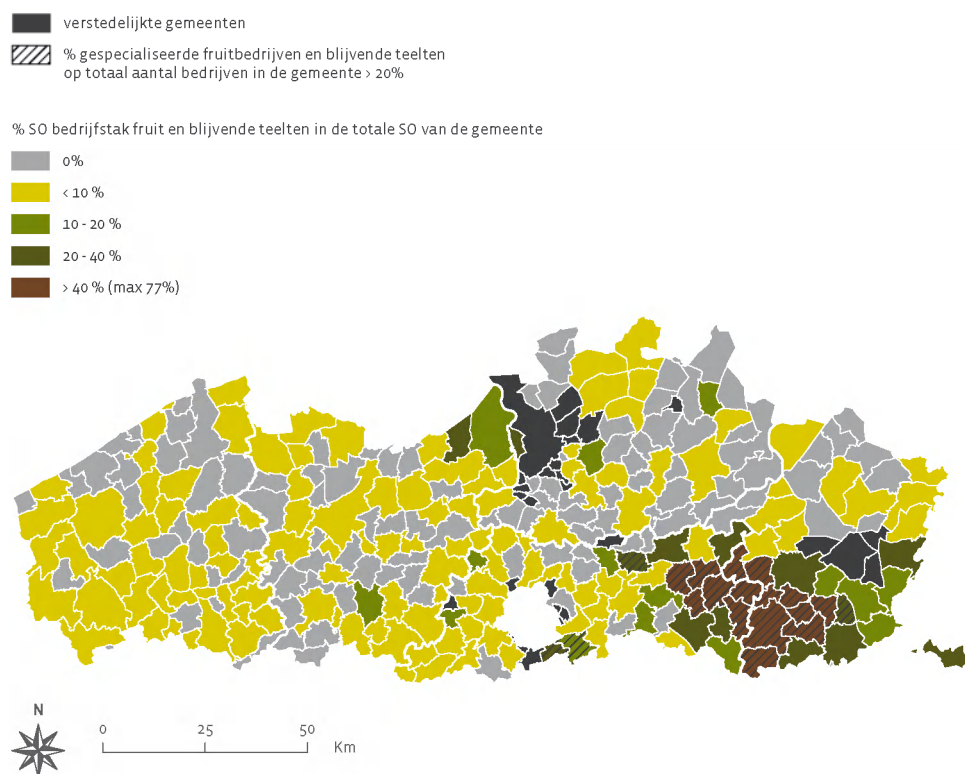

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, NGL-AGIV

Fruitteelt

In figuur 12 komt de fruitregio op basis van het relatieve aandeel van de SO en van de gespecialiseerde fruitbedrijven duidelijk tot uiting. De fruitteelt is vooral van groot belang voor de streek rond Sint-Truiden (de driehoek Tielt-Winge, Hoeselt, Gingelom) (figuur 12).

Figuur 12. Economisch belang van de fruitsector per gemeente, 2009

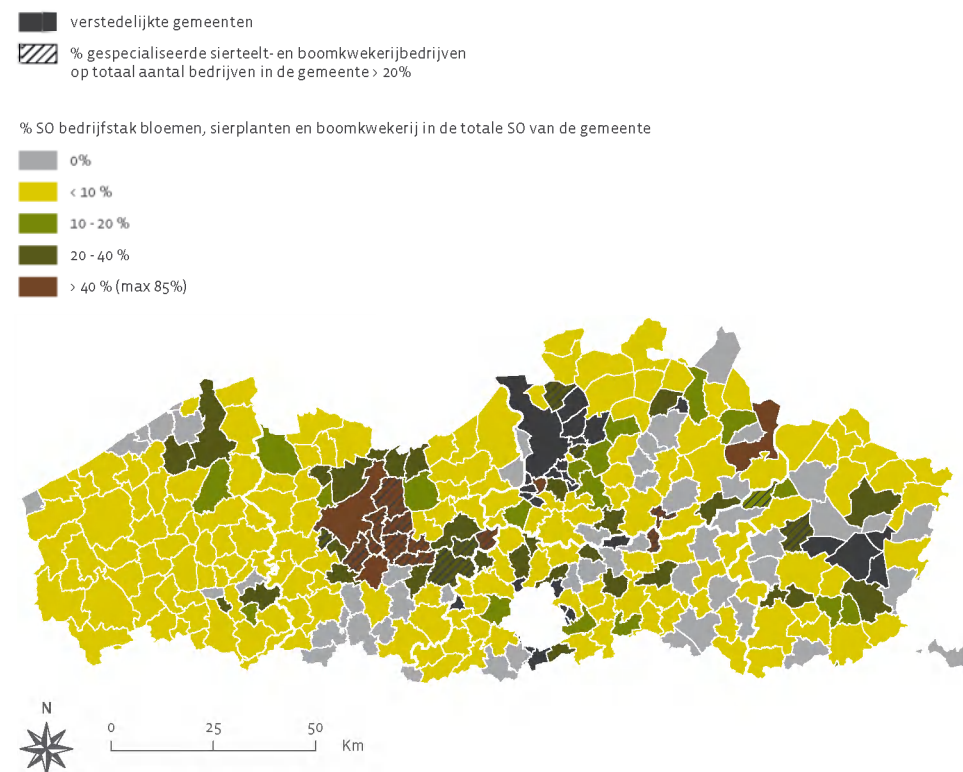

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, NGI-AGIV

Sierteelt

De sierteelt is vooral belangrijk voor Oost-Vlaanderen. In de streek rond Lochristi, Destelbergen, Merelbeke en Melle worden hoofdzakelijk potplanten geteeld. In de regio Wetteren, Oosterzele, Laarne, Wichelen en Lede zijn dit vooral sierbomen. Meer richting Brussel vinden we de snijbloemensector. De bosboomteelt bevindt zich vooral in de streek Maldegem, Waarschoot, Evergem (figuur 13).

Figuur 13. Economisch belang van de sierteeltsector per gemeente, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, NGI-AGIV

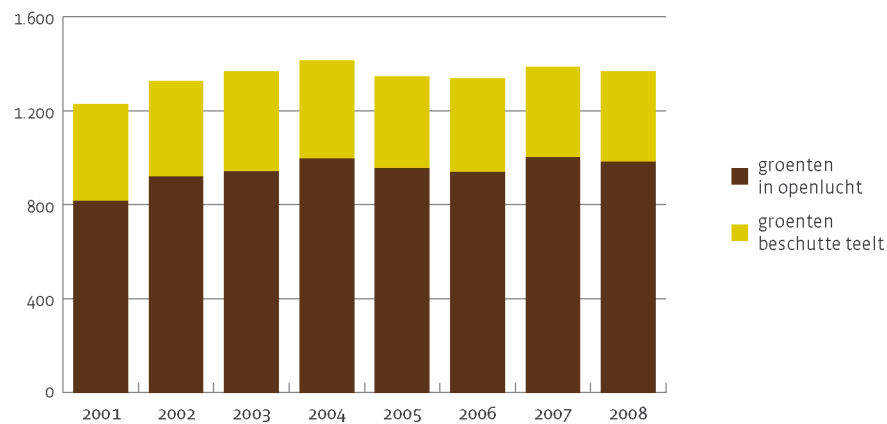
2 PRODUCTIE

2.1 Productievolume

Groenteteelt

De Vlaamse productie van groenten in 2008 wordt geraamd op 1,36 miljoen ton, wat overeenkomt met 85 % van de nationale groenteproductie. De productie schommelt van jaar tot jaar, wat blijkt uit figuur 14.

Figuur 14. Evolutie van het productievolume van de groenten, 1.000 ton, 2001-2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

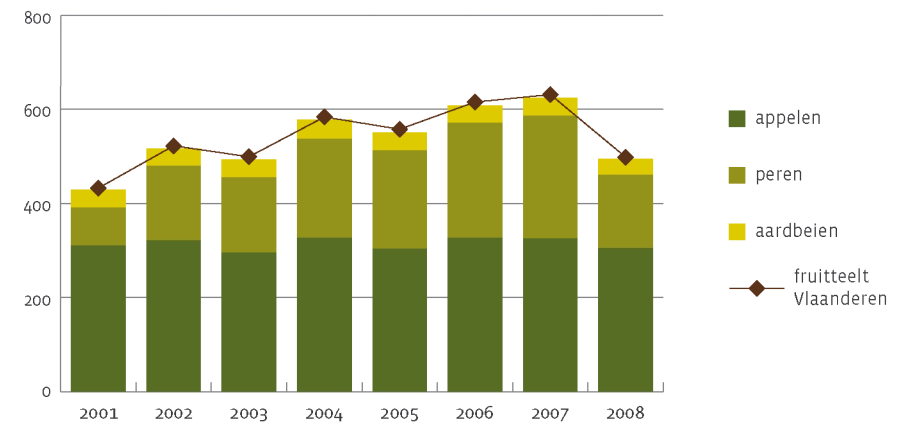
In 2008 gebeurt 72 % van de totale productie van groenten in openlucht. De voornaamste teelten zijn wortelen, prei, bloemkool, spruiten en spinazie, met respectievelijk 20 %, 16 %, 9 %, 7 % en 7 % van de totale Vlaamse groenteproductie in openlucht. De industriegroenten zijn sterk ontwikkeld in Vlaanderen. Van de groenteproductie in open lucht is ongeveer 66% voor de industriële verwerking.

De groenteteelt onder glas is samen met de champignonteelt goed voor 28 % van de totale productie van groenten. De tomaten zijn, met 59 % van totale productie van de beschutte groenteteelt, duidelijk het belangrijkste gewas dat onder glas wordt geteeld. De diverse slasoorten en de champignons zijn verantwoordelijk voor respectievelijk 17 % en 9 %.

Fruitteelt

De Vlaamse productie van fruit bedroeg in 2008 ongeveer 500.800 ton en vertegenwoordigt hiermee 91 % van de Belgische productie van fruit. De belangrijkste fruitsoorten zijn appels en peren. Van de totale fruitproductie in 2008 namen de appels 61 % en de peren 31 % voor hun rekening (figuur 15). Het jaar 2008 werd echter gekenmerkt door een zeer kleine perenoogst. Het weer tijdens de bloei van de perelaars was zeer ongunstig voor de vruchtzetting.

Figuur 15. Evolutie van het productievolume van het fruit, 1.000 ton, 2001-2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

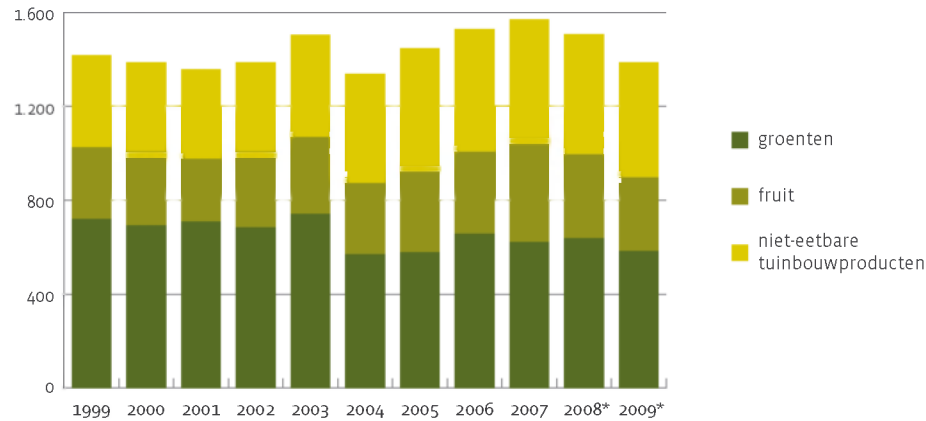
Sierteeltsector

Voor de sierteeltsector zijn geen gegevens over het productievolume voorhanden.

2.2 Productiewaarde

De tuinbouw is in 2009, met een eindproductiewaarde van 1.388 miljoen euro, goed voor 31 % van de waarde van de Vlaamse land- en tuinbouwproductie (figuur 16).

Figuur 16. Evolutie van de productiewaarde van de tuinbouwproducten, miljoen euro, 1999-2009

*voorlopig cijfer

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Groenteteelt

Het aandeel van de groenteteelt in de totale waarde van de Vlaamse tuinbouwproductie bedraagt met 583 miljoen euro, 42 %. Binnen de groenteteelt is 52 % van de waarde afkomstig van de vollegrondsteelten (openlucht). De voornaamste vollegrondsteelten zijn prei, wortelen, bloemkool en witloof. De groenteteelt onder glas is verantwoordelijk voor 48 % van de productiewaarde van de totale groenteteelt, met tomaten en sla als voornaamste groenteteelten onder glas.

Fruitteelt

Met 315 miljoen euro bedraagt het aandeel van de fruitteelt in de totale waarde van de Vlaamse tuinbouwproductie 23 %. Peren en appels nemen respectievelijk 39 % en 29 % van de fruitomzet voor hun rekening.

Sierteelt

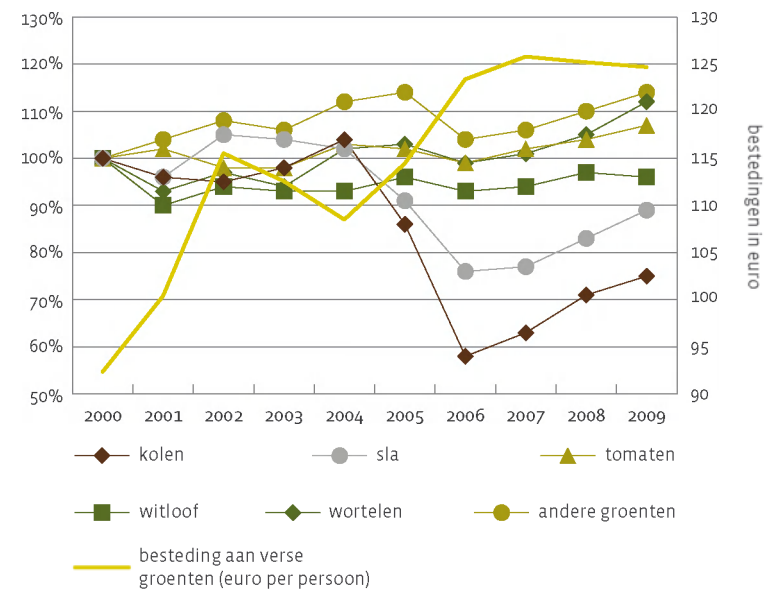
Hoewel de sierteelt slechts iets meer dan 11 % van het tuinbouwareaal inneemt, is de sierteeltsector verantwoordelijk voor 490 miljoen euro, ofwel 35 % van de totale waarde van de Vlaamse tuinbouwproductie. Binnen de sierteeltsector zijn de bloemen en sierplanten goed voor ongeveer 53 % van de productiewaarde, terwijl de boomkwekerij verantwoordelijk is voor de resterende 47 %.

3 AANWENDING VAN DE PRODUCTIE

3.1 Consumptie

In 2009 kocht elke Belg gemiddeld 62,7 kg verse groenten aan, goed voor 124,5 euro. In figuur 17 wordt de consumptie weergegeven van de voornaamste groenten in volume (index 2000 = 100 %) en in euro per persoon. Uitgedrukt in euro per persoon wordt er ten opzichte van 2000 meer geld uitgegeven aan verse groenten. In volume is de evolutie productafhankelijk. Tomaten en wortelen noteren een index boven 100. Sla en kolen zitten de laatste jaren in de lift, maar blijven onder het niveau van 2000. De meest geconsumeerde groenten zijn tomaten (16 %), wortelen (16 %), uien(11 %), kool (10 %) en witloof (10 %).

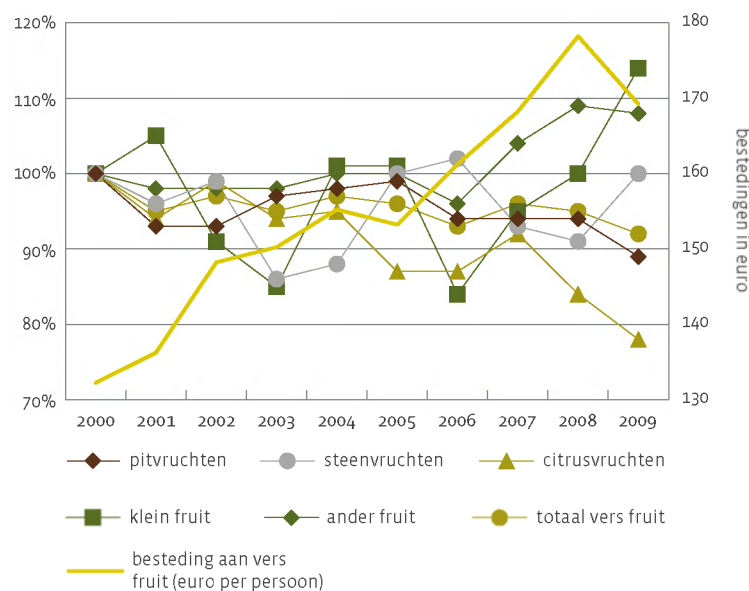
Figuur 17. Evolutie van het thuisverbruik van de voornaamste groenten, index: 2000 = 100 %, 2000-2009

Bron: GfK Panel Services Benelux, VLAM

In het jaar 2009 werd er 82,4 kg vers fruit geconsumeerd per persoon. Uitgedrukt in besteding, spendeerde de Vlaming gemiddeld 169 euro per persoon aan fruit. Ten opzichte van 2000 wordt er minder fruit thuis verbruikt in volume, maar er is wel een toename in euro per persoon (figuur 18). De citrusvruchten en steenvruchten nemen het grootste aandeel in het fruitverbruik voor hun rekening, namelijk respectievelijk 29 % en 28 %.

Figuur 18. Evolutie van het thuisverbruik van de voornaamste fruitteelproducten, index: 2000 = 100 %, 2000-2009

Bron: GfK Panel Services Benelux, VLAM

Wat de sierteelt betreft, wordt de consumptie enkel uitgedrukt in bestedingen (euro per capita). Gemiddeld spendeerde de Vlaming in 2009 46,8 euro, wat lager is dan in 2004. Het meeste geld wordt gependeed aan snijbloemen, die 30,5 % uitmaken van de totale uitgaven voor sierteelt (tabel 5).

Tabel 5. Besteding aan sierteelproducten, euro per capita, 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
snijbloemen	16,30	15,20	15,60	15,59	15,27	14,26
kamerplanten	5,51	6,66	6,87	6,93	7,34	7,66
bloemstukken en plantencomposities	8,47	8,21	7,45	7,19	7,84	6,94
balkon- en perkplanten	11,95	7,70	7,76	7,47	7,81	8,35
bomen en tuinplanten	7,25	7,36	7,14	7,85	8,14	8,88
bloembollen	1,34	0,91	1,03	0,75	0,82	0,72
totaal sierteelt	50,82	46,06	45,84	45,80	47,21	46,81

Bron: GfK Panel Services Benelux, VLAM

3.2 Zelfvoorzieningsgraad

In 2006/07 (laatst beschikbaar cijfer) bedraagt de Belgische zelfvoorzieningsgraad voor groenten 136 en voor fruit 73.

3.3 Buitenlandse handel

De tuinbouwsector noteert in 2009 een positief saldo van 336 miljoen euro (tabel 6). De groentesector heeft het grootste positieve handelssaldo. Enkel voor fruit is de invoer groter dan de uitvoer. Dit handelstekort is vooral te wijten aan de invoer van verse bananen en citrusvruchten.

Tabel 6. Overzicht van de Belgische handel in tuinbouwproducten, miljoen euro, 2009

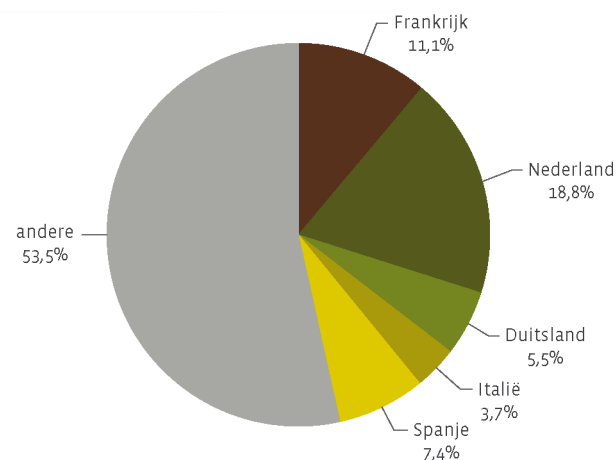
	invoer	uitvoer	saldo
groenten	1.451	1.905	454
fruit	3.537	3.331	-206
sierteelt	586	674	88
totaal	5.574	5.910	336

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

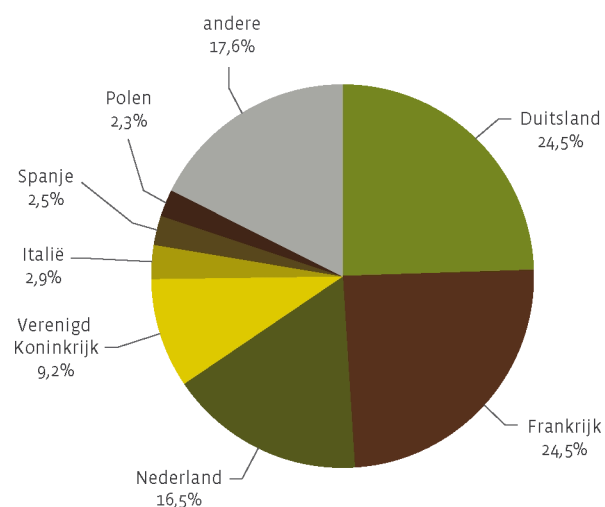
Iets meer dan de helft van de totale import van tuinbouwproducten komt uit landen van de EU. Hiervan zijn Nederland, Frankrijk en Spanje de grootste leveranciers. Aan de uitvoerzijde gaat ruim 94 % van de uitvoer naar de landen van de EU. De voornaamste exportpartners zijn Duitsland, Frankrijk en Nederland (figuur 19).

Figuur 19. Verdeling van de Belgische handel in tuinbouwproducten volgens handelspartner, 2009

1. invoer

2. uitvoer

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

Groenteteelt

Het positieve saldo bij de groenten is vooral te danken aan de grote uitvoer van diepvriesgroenten en in minder mate aan de uitvoer van verse tomaten (tabel 7).

Binnen de verse groenten zijn de voornaamste exportproducten tomaten, prei, wortelen en rapen, paddenstoelen en kropsla. Aan de invoerzijde wordt de top 3 gevormd door tomaten, wortelen en rapen en uien en sjalotten.

Tabel 7. Overzicht van de Belgische handel in groenten, miljoen euro, 2009

	invoer	uitvoer	saldo
verse groenten	571	604	33
waarvan			
tomaten	89	171	82
prei	10	69	59
kropsla	3	46	43
paddenstoelen en truffels	34	49	15
paprika	26	26	0
wortelen en rapen	50	51	1
uien en sjalotten	49	18	-31
bonen	45	23	-22
aromatische planten	44	24	-19
verwerkte groenten	785	1.262	477
waarvan			
diepvriesgroenten	283	877	594
geconserveerde groenten	289	239	-50
groentesappen	22	13	-9
olijfoliën en bijproducten	52	15	-37
totaal groenten en aromatische planten	1.451	1.905	454
aandeel in totale tuinbouw	26,0 %	32,2 %	nvt

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

Fruitteelt

De fruitteelt kent een negatieve handelsbalans van - 206 miljoen euro, wat vooral te wijten is aan de grote import van vers fruit.

Binnen het verse fruit valt op dat meer dan drie kwart van de invoer toe te schrijven is aan zuidvruchten (bananen, enz.) en citrusvruchten. De top 3 bij de uitvoer wordt gevormd door de zuidvruchten, peren en appels met respectievelijk 69 %, 8 % en 7 % van de export. De negatieve handelsbalans van vers fruit is toe te schrijven aan de handel in citrusvruchten, zuidvruchten en druiven (tabel 8). De negatieve handelsbalans van vers fruit en van noten wordt slechts gedeeltelijk gecompenseerd door het handelsoverschot van verwerkt fruit.

Tabel 8. Overzicht van de Belgische handel in fruit, miljoen euro, 2009

	invoer	uitvoer	saldo
vers fruit	2 251	2 070	-181
waarvan:			
zuidvruchten	1 507	1 423	-84
citrusvruchten	232	88	-145
aardbeien	69	117	48
druiven	120	59	-61
appelen	113	146	33
peren	44	168	124
verwerkt fruit	1 055	1 124	70
waarvan:			
bevroren vruchten	113	123	10
geconserveerde vruchten	100	66	-34
jam en gelei	49	125	76
fruitsappen	690	754	64
noten	231	137	-94
totaal fruit	3 537	3 331	-206
aandeel in totale tuinbouw	63 %	56 %	nvt

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

Sierteelt

Het saldo van de Belgische handel voor 2009 in sierteeltproducten is licht positief, namelijk 88 miljoen euro. De voornaamste producten die bijdragen tot deze positieve balans zijn de perkplanten en boomkwekerijproducten. Bij snijbloemen is de invoer groter dan de uitvoer (tabel 9).

Tabel 9. Overzicht van de Belgische handel in sierteeltproducten, miljoen euro, 2009

	invoer	uitvoer	saldo
sierplanten	341	404	62
waarvan:			
bollen en knollen	22	23	1
azalea's en rododendrons	0	28	28
kamerplanten	96	115	18
snijbloemen	168	120	-47
rozen	45	38	-7
perkplanten	55	118	63
andere tuinbouwproducten	245	270	26
waarvan:			
zaaigoed	46	35	-11
stekken	24	34	10
boomkwekerijen	54	96	42
snijgroen	62	64	2
totaal sierteelt	586	674	88
aandeel in totale tuinbouw	11 %	11 %	nvt

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

4 RENTABILITEIT

4.1 Prijsevolutie

Groenteteelt

De marktsituatie voor de groenten was in 2009 niet al te best. Vooral de markt voor de glasgroenten stond onder zware druk.

Openluchtgroenten

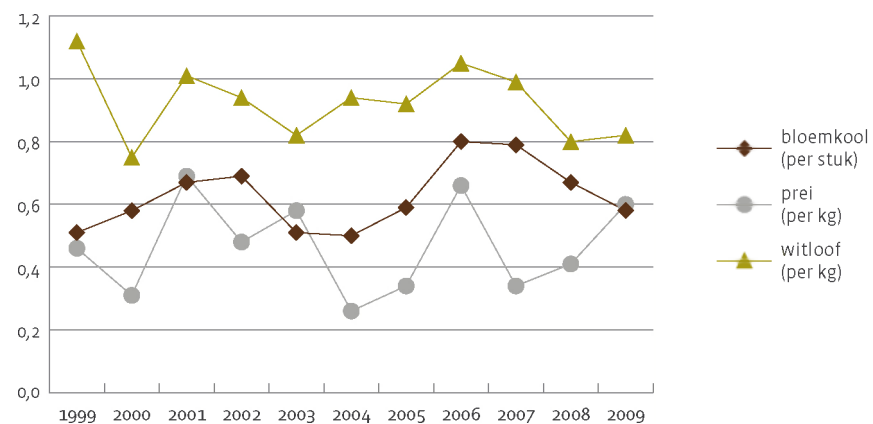
Figuur 20 toont de prijsevolutie van enkele belangrijke groenten in openlucht.

In 2009 bleef de witloofprijs ondermaats. Het jaarbegin werd gekenmerkt door een erg ruim aanbod in ons land, Nederland en Frankrijk. Tijdens de zomer werd een deel witloof uit de markt verwijderd. De laatste maanden van het jaar kwam er een prijsherstel door een verminderd aanbod. Er waren immers minder witloofwortelen gezaaid in 2009 en door de droogte waren er problemen met de witloofwortels. Dit resulteerde in een gemiddelde jaarprijs die net iets boven die van 2008 lag.

Het jaar 2009 was voor prei duidelijk beter dan 2008, wat weliswaar geen topjaar was. Voor zowel losse als gebusselde prei lag de prijs een stuk hoger. De aanvoer voor losse prei bleef stabiel, maar de gebusselde prei zakte in volume. In verschillende Europese landen zorgde de erg koude winter voor een terugval in de productie, wat in het begin van het jaar de marktprijs ten goede kwam.

De gemiddelde prijs van de bloemkool is gedaald in 2009. De handel verliep vrij wisselvallig. De aanvoeren liepen sterk op en af, waardoor de prijzen erg fluctueerden.

Figuur 20. Evolutie van de prijs aan producent voor een aantal belangrijke openluchtgroenten, euro, 1999-2009

Bron: tot 2002: VMV en REO; vanaf 2003: VBT

Beschutte groenteteelt

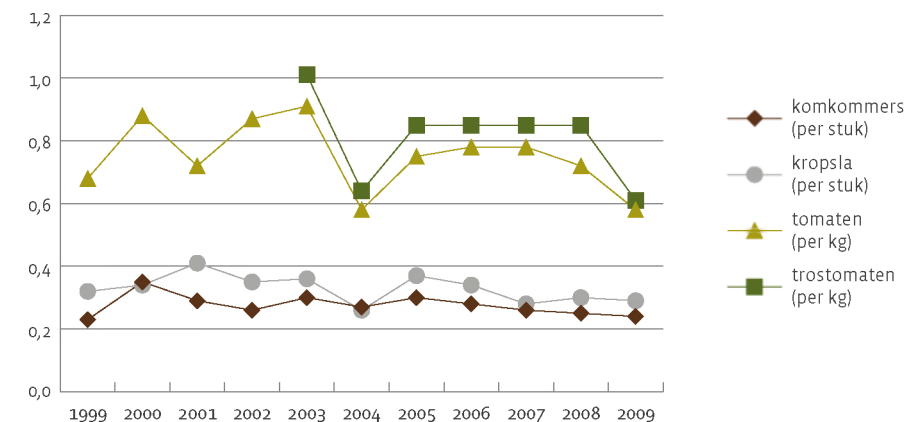
In figuur 21 wordt de prijsevolutie van enkele belangrijke glasgroenten weergegeven.

De prijzen voor tomaten waren in 2009 bijzonder slecht. De aanvoercijfers voor de losse tomaten bleven in 2009 min of meer stabiel ten opzichte van 2008, maar voor de trostomaten was er een sterke stijging. De eerste maanden van het jaar was het tomatenaanbod benedenmaats met daardoor hoge noteringen. Maar daarna werd de prijs neerwaarts bijgesteld door een toenemend aanbod uit binnen- en buitenland.

De slateelt kampt al enkele jaren met lage prijzen. In 2009 bleef de prijs laag. Landen zoals Groot-Brittannië en Scandinavische regio kenden een toegenomen productie, net als de grootste afnemer Duitsland.

Ook de komkommerteelt kende de laatste twee jaar vaak crisismomenten met matige tot slechte prijzen. Er is de toenemende productie van het belangrijkste afzetgebied Duitsland en de sterke concurrentie van de belangrijkste Europese exporteur Spanje, dat zijn productie de laatste jaren sterk uitbreidde.

Figuur 21. Evolutie van de prijs aan producent voor de voornaamste glasgroenten, euro, 1999-2009

Bron: tot 2002: VMV en REO; vanaf 2003: VBT

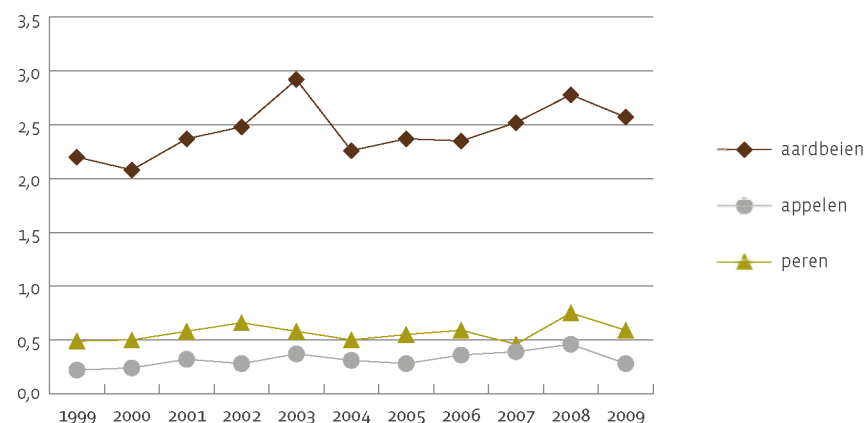
Fruitteelt

Het aanbod appels in 2009 noteerde een stijging van bijna 7 % in vergelijking met 2008. De prijs was echter zeer laag (figuur 22). Tijdens het seizoen 2008/09 veroorzaakte de verbeterde Oost-Europese situatie een druk op onze markt. Het seizoen 2009/10 startte met slechte prijzen door restanten van het seizoen 2008/09 en sterke concurrentie op de exportmarkten.

De jaarprijs voor peren daalde in 2009 ten opzichte van 2008, maar bleef op een behoorlijk niveau. Opvallend voor het perenseizoen 2008/09 was de zeer kleine oogst vanwege de slechte weersomstandigheden (o.a. vorst in het voorjaar en een sombere zomer). Door deze beperkte aanvoer verliep de verkoop van peren op de veilingen zeer goed qua prijsvorming. De perenoogst 2009/10 was ruim en kwalitatief goed. Vanwege de grote Europese producties konden de perenprijzen de zeer hoge prijzen van 2008/09 niet evenaren. Op de perenmarkt is Rusland een belangrijke afnemer. Sinds 2008 heeft Rusland zijn eigen maximale residulimieten vastgelegd die verschillen van de Europese. Door aanpassingen van de spuitschema's kon de export naar Rusland in 2009 zonder problemen doorgaan. Hierdoor kon een relatief goed prijsniveau voor de peren behouden blijven.

De prijs voor het aardbeiseizoen 2009 lag lager dan in 2008. Het welslagen van het seizoen was echter sterk afhankelijk van teler tot teler. Globaal genomen kan gesteld worden dat traditionele telers (openluchtteelt, grondteelt en tunnelteelt) een beter seizoen hadden zeker ten opzichte van 2008, dat een grote catastrofe was voor de vollegrondproductie. Voor de jaarrondtelers (substraat- en glasteelt) was het seizoen 2009 minder goed.

Figuur 22. Evolutie van de prijs aan producent voor de voornaamste fruitteelten, euro per kg, 1999-2009

Bron: VBT

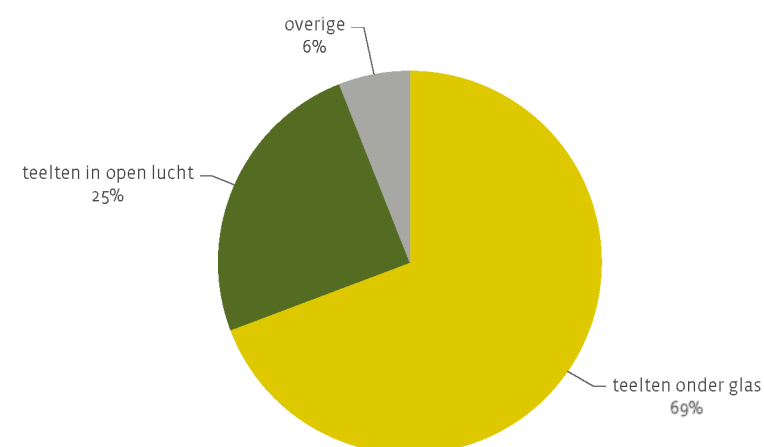
4.2 Technische en financiële resultaten

4.2.1 Groente- en aardbeiensector

De analyse van de financiële bedrijfsresultaten is gebaseerd op de boekhoudresultaten van 119 gespecialiseerde groentebedrijven, met gemiddeld 5,9 ha cultuurgrond.

Gemiddeld voor alle groente- en aardbeienbedrijven noteert men in 2008 een stijging van de opbrengsten per are cultuurgrond met 8 % tegenover 2007. De stijging is te danken aan de opbrengsten uit glasteelten (+12 %); de teelten in openlucht daalden (-10 %). Figuur 23 geeft de structuur van de opbrengsten weer. Hieruit blijkt dat op een gemiddeld groentebedrijf 69 % van de opbrengsten afkomstig is van teelten onder glas.

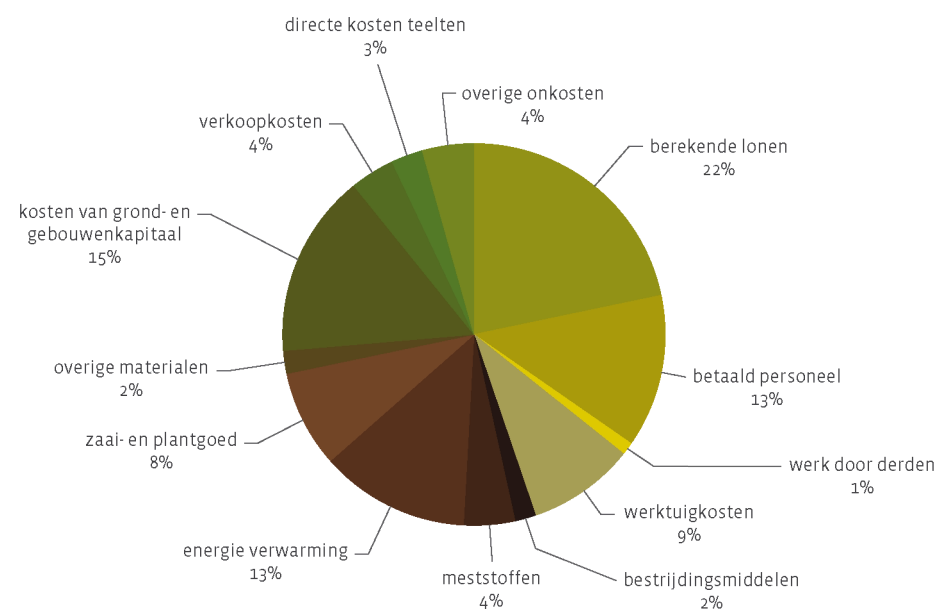
Figuur 23. Structuur van de opbrengsten voor de gespecialiseerde groentebedrijven, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

De kosten stegen iets minder sterk dan de opbrengsten (+6 %). Uit de verdeling van de kosten volgens oorsprong (figuur 24) blijkt dat de belangrijkste kosten die voor arbeid, grond- en gebouwenkapitaal en verwarming zijn.

Figuur 24. Structuur van de kosten voor de gespecialiseerde groentebedrijven, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Per are uitgedrukt is het arbeidsinkomen toegenomen met 2 %. Het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht (VAK) is echter gedaald door de toename van het aantal VAK. Het inkomen daalde tot 52 % van het vergelijkbaar inkomen. Gemiddeld werken er 4,1 arbeidskrachten op de gespecialiseerde groentebedrijven, waarvan 1,9 familiale (tabel 10).

Tabel 10. Bedrijfsresultaten van de gespecialiseerde groente- en aardbeienbedrijven, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
referentieoppervlakte (ha)	5,7	5,3	5,7	5,9
aantal VAK	3,2	3,3	3,3	4,1
rentabiliteit				
opbrengsten per are cultuurgrond	448	510	476	513
kosten per are cultuurgrond	486	558	534	568
netto bedrijfsresultaat euro/are cultuurgrond	-39	-48	-58	-55
opbrengst per 1.000 euro kosten	921	913	892	903
arbeidsinkomen (in euro per VAK)	26.116	25.699	24.096	20.461
arbeidsinkomen (in euro per are cultuurgrond)	146	158	139	142

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Het arbeidsinkomen per VAK daalde in alle deelsectoren: bij de glasgroentebedrijven -4 %, bij de bedrijven met overwegend groenten in openlucht -31 %, bij de champignonbedrijven -29 % en bij de aardbeibedrijven -21 %.

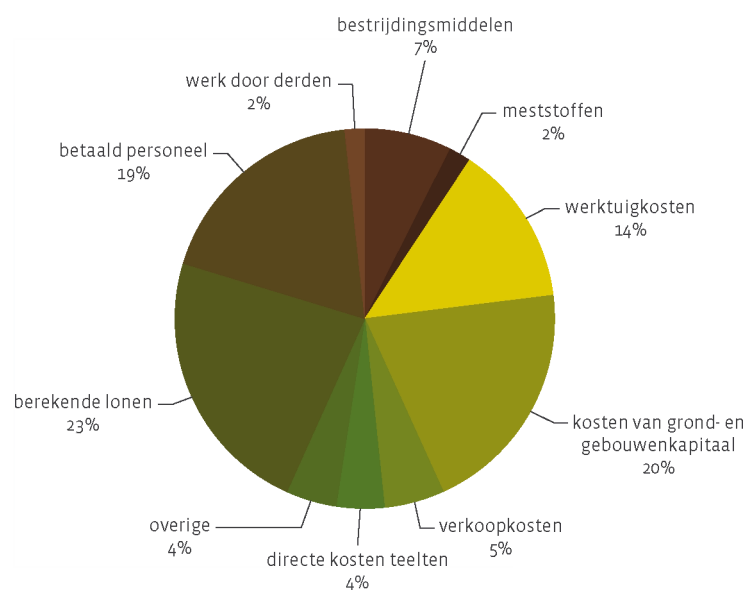
4.2.2 Fruitsector

De analyse van de financiële bedrijfsresultaten is gebaseerd op de boekhoudgegevens van 61 gespecialiseerde fruitbedrijven, die gemiddeld 18,7 ha cultuurgrond bewerken. De opbrengsten uit fruit maken bij de gespecialiseerde fruitbedrijven 96 % van de totale opbrengsten uit (tabel 11). De opbrengsten zijn sterk gedaald na het uitstekende jaar 2007 (-26 %).

De totale kosten per hectare zijn met 8 % gedaald. De sterkste besparing werd gerealiseerd bij de betaalde lonen (-23 %). Ook de verkoopkosten daalden sterk (-34 %). De sterkste stijgers bij de kosten waren de werktuigkosten (+5 %) en de bemestingskosten (+16 %).

In figuur 25 wordt de verdeling van de kosten over de voornaamste kostenrubrieken weergegeven. Hieruit blijkt dat de lonen (berekende + betaalde lonen) en de kosten voor grond- en gebouwenkapitaal de voornaamste kosten zijn.

Figuur 25. Structuur van de kosten voor de gespecialiseerde fruitbedrijven (zonder aardbeienbedrijven), 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

De lagere opbrengsten konden slechts deels gecompenseerd worden door de gedaalde kosten, waardoor het arbeidsinkomen per VAK sterk daalt tot 62 % van het vergelijkbare inkomen. Gemiddeld werken er 4,5 arbeidskrachten op de gespecialiseerde fruitbedrijven, waarvan 1,7 familiale arbeidskrachten.

Tabel 11. Bedrijfsresultaten van de gespecialiseerde fruitteeltbedrijven (excl. aardbeien), 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
referentieoppervlakte (ha)	16,3	16,89	17,35	18,74
aantal VAK	3,6	3,9	4,2	4,5
rentabiliteit				
opbrengsten per ha cultuurgrond	14.820	16.041	20.580	15.243
waarvan fruit	14.026	15.360	19.743	14.566
kosten per ha cultuurgrond	14.939	15.954	17.160	15.772
netto bedrijfsresultaat euro per ha cultuurgrond	-120	87	3.420	-528
opbrengst per 1.000 euro kosten	992	1.005	1.199	967
arbeidsinkomen (in euro per VAK)	29.674	30.448	46.072	24.935
arbeidsinkomen (in euro per ha cultuurgrond)	6.571	7.088	10.937	6.028

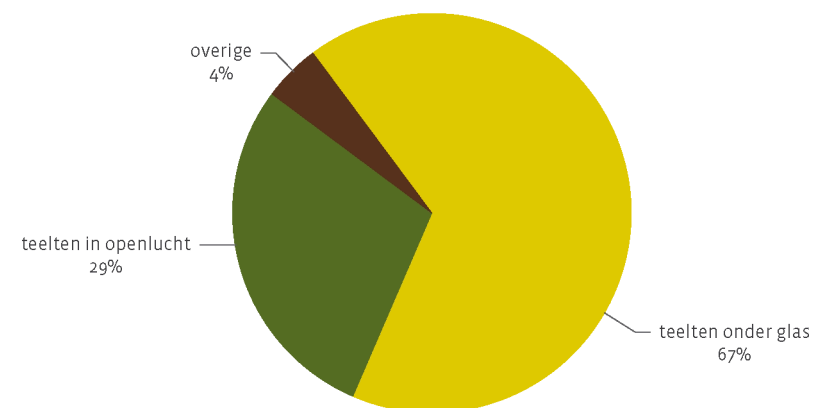
Bron: Departement Landbouw en Visserij

4.2.3 Sierteeltsector

De analyse van de financiële resultaten is gebaseerd op de boekhoudresultaten van 74 gespecialiseerde sierteeltbedrijven, met een gemiddelde oppervlakte van 1,5 ha.

De totale opbrengsten daalden in 2008 met 7 % ten opzichte van 2007. 67 % van de opbrengsten is afkomstig van teelten onder glas (figuur 26).

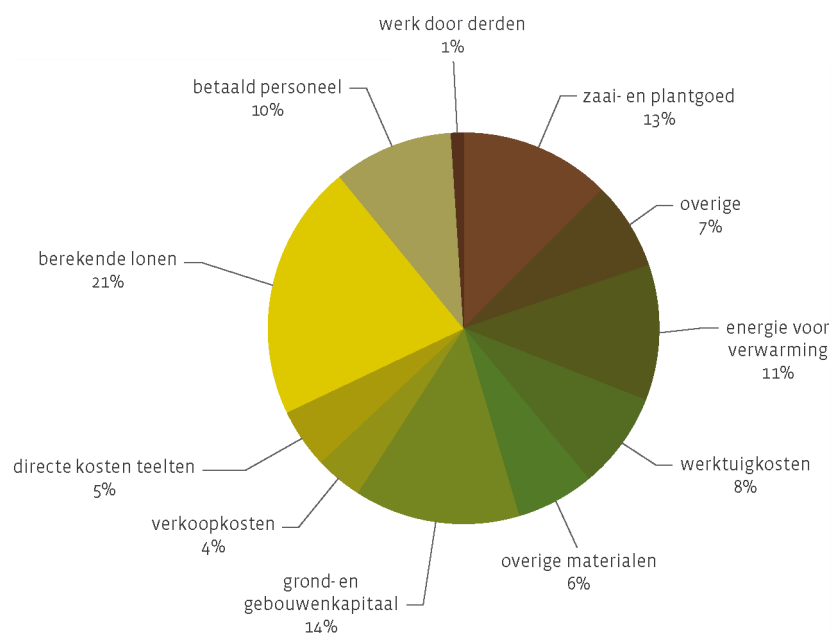
Figuur 26. Structuur van de opbrengsten voor de gespecialiseerde sierteeltbedrijven, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Ook de kosten daalden met 5 %, wat vooral toe te schrijven is aan de dalende kost voor fictieve lonen, voor grond- en gebouwenkapitaal en voor zaai- en plantgoed. De energiekost stijgt met 14 %. De belangrijkste kosten zijn die voor lonen (betaald en berekend), grond- en gebouwenkapitaal, zaad en plantgoed en energie voor verwarming (figuur 27).

Figuur 27. Structuur van de kosten voor de gespecialiseerde sierteeltbedrijven, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

De daling van de kosten was onvoldoende om de daling in de opbrengsten te compenseren. Het netto bedrijfsinkomen daalt tot -347 euro per are.

Het gemiddeld arbeidsinkomen per VAK daalde met een kwart bij de sierteeltbedrijven en bedraagt in 2008 16.064 euro of 41 % van het vergelijkbare inkomen. Gemiddeld werken er 3,0 arbeidskrachten op de gespecialiseerde sierteeltbedrijven, waarvan 1,9 familiale (tabel 12).

Tabel 12. Bedrijfsresultaten van de gespecialiseerde sierteeltbedrijven, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
referentieoppervlakte (in ha)	1,4	1,4	1,4	1,5
aantal VAK	2,7	2,5	2,7	3,0
rentabiliteit				
opbrengsten per are cultuurgrond	1.743	1.589	1.932	1.787
kosten per are cultuurgrond	2.027	1.848	2.244	2.134
netto bedrijfsresultaat euro/are cultuurgrond	-284	-259	-313	-347
opbrengst per 1.000 euro kosten	860	860	861	837
arbeidsinkomen (in euro per VAK)	21.906	23.112	21.379	16.064
arbeidsinkomen (in euro per are cultuurgrond)	420	400	414	315

Bron: Departement Landbouw en Visserij

De evolutie van het arbeidsinkomen per VAK is sterk afhankelijk van de deelsector. De bedrijven gespecialiseerd in de teelt van potplanten en azalea's werden geconfronteerd met een dalend arbeidsinkomen met respectievelijk -43,8 % en -25,7 %. Bij de snijbloemenbedrijven evolueerde het inkomen positief na het zeer slechte resultaat van 2007 (+30,6 %).

REFRENTIES

- Bernaerts E. & Demuyne E. (2009) *Productierekening van de Vlaamse land- en tuinbouw 2009*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Bernaerts E. & Demuyne E. (2005) *Regionale rekeningen van de landbouw*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Coulier T. (2009) *Rentabiliteitsrapport Land- en tuinbouw 2008*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Danckaert S., Lenders S. & Oeyen A. (2009) *De landbouwactiviteit in Vlaamse gemeenten, proeve van typologie*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- D'hooghe J. & Campens V. (2009) *Vlaamse standaardopbrengsten voor de gewassen en de veehouderij 2003-2005*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Eurostat (12/2010) *Intra- and extra-EU trade, combined nomenclature*, Luxemburg.
- FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. *Mei-enquête*, meerdere jaargangen, Brussel.
- GfK Panelservices Benelux (2008), Brussel, www.gfk.be.
- Instituut voor de nationale rekeningen (2010) *Regionale rekeningen 1999-2008*, Brussel.
- Raad van de Europese Unie (1985) *Bijlage 2 Classificatie van de landbouwbedrijven volgens productierichting*, Publicatieblad van de Europese Unie L220, 17/8, 10-13.
- Verbond van Belgische Tuinbouwveilingen (2010) *Jaarverslag 2009*, Leuven.
- www.statbel.fgov.be: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie.
- www.veiling.be.

HOOFDLIJNEN

Hoewel de akkerbouwteelt bijna een derde van de bewerkte landbouwooppervlakte in beslag neemt, is de eindproductiewaarde van de akkerbouw beduidend kleiner dan die van de veeteelt en de tuinbouw. Qua buitenlandse handel levert de akkerbouw een grote bijdrage in de totale in- en uitvoerwaarde van de landbouwproducten. De sector noteert een duidelijk positieve handelsbalans.

De gevolgen van de hervormingen van het gemeenschappelijk Europees suikerbeleid zijn duidelijk zichtbaar. Sinds 2006/07 zijn de suikerbietenprijzen sterk neerwaarts bijgesteld en sinds 2008 is ook de oppervlakte suikerbieten sterk verminderd door de inlevering van quotum. Bij andere akkerbouwproducten (o.a. de granen) werd de prijsondersteuning reeds eerder sterk afgebouwd. Door meer markt oriëntatie wordt de akkerbouwsector geconfronteerd met een toenemende prijs- en inkomensvolatiliteit.

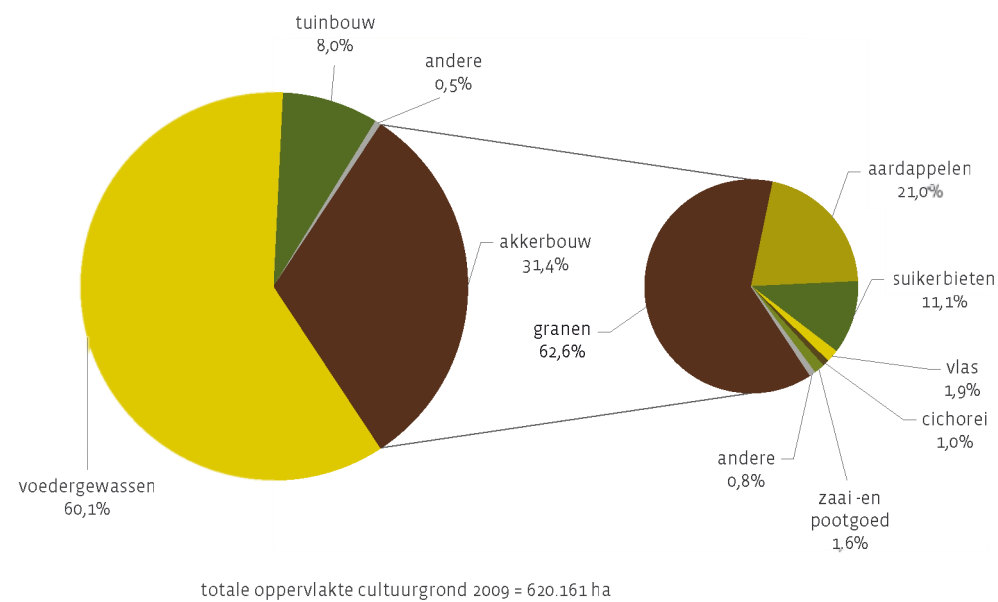
De akkerbouw omvat een brede waaier van gewassen: granen, nijverheidsgewassen (suikerbieten, vlas, koolzaad, enz.), aardappelen en droog geoogste peulvruchten. De analyse in dit hoofdstuk wordt toegespitst op de drie belangrijkste teelten: granen, aardappelen (exclusief pootaardappelen) en suikerbieten. De voedergewassen (voedermaïs, weiden, enz.), die vooral verband houden met de rundveehouderij, werden niet als akkerbouwteelt beschouwd, maar werden opgenomen in het hoofdstuk over de rundveesector.

1 STRUCTUUR

1.1 Areaal

Van de totale Vlaamse oppervlakte cultuurgrond is 31 % bestemd voor akkerbouwgewassen (194.825 ha in 2009). De graanteelt vertegenwoordigt het grootste aandeel in het akkerbouwareaal. Aardappelen en suikerbieten komen op de tweede en derde plaats (figuur 1).

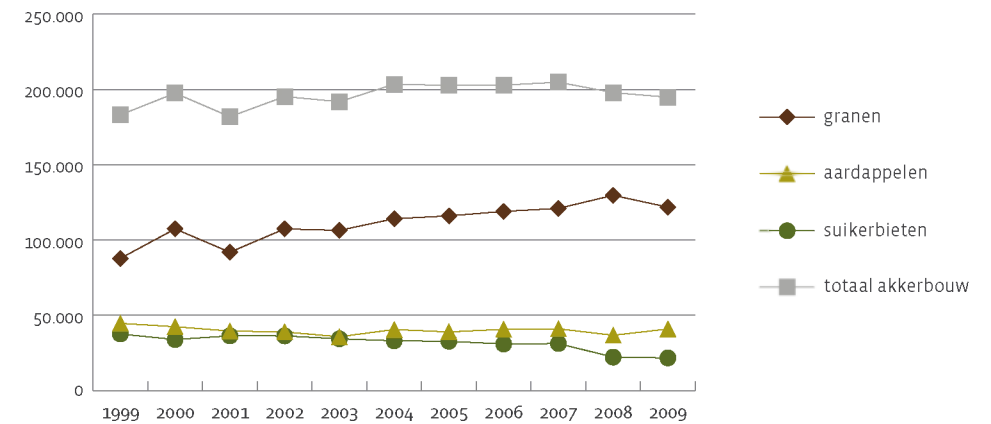
Figuur 1. Bestemming van de oppervlakte cultuurgrond, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Na een uitbreiding tussen 2001 tot 2007, is het akkerbouwareaal in 2008 en 2009 licht gedaald (figuur 2). De areaaltoename was toe te schrijven aan de uitbreiding van het graanareaal en dan meer specifiek van de korrelmaïsteelt. In 2008 nam het suikerbieten- en aardappelareaal af en in 2009 verminderde de graanoppervlakte, zodat de totale akkerbouwoppervlakte in deze jaren kleiner werd.

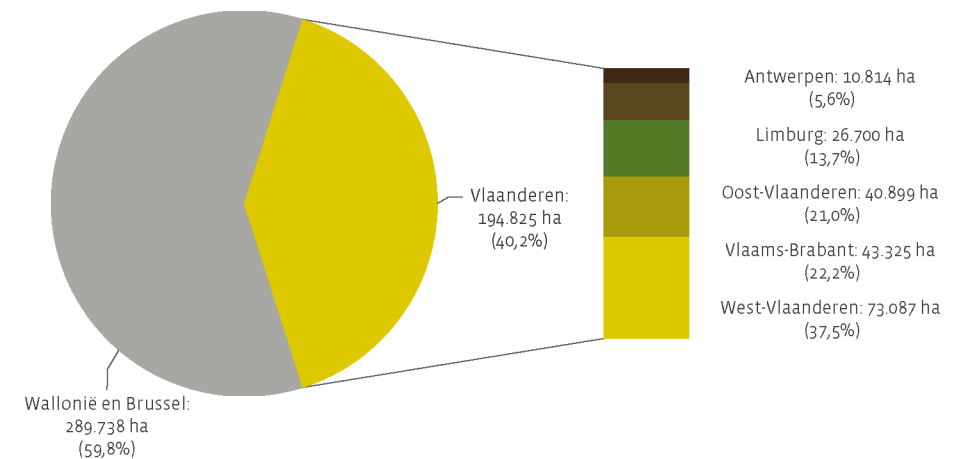
Figuur 2. Evolutie van het akkerbouwareaal Vlaanderen, ha, 1999-2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie-Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Vlaanderen neemt minder dan de helft van het nationale akkerbouwareaal voor zijn rekening. De provincie West-Vlaanderen beschikt over de grootste oppervlakte akkerbouw (figuur 3).

Figuur 3. Verdeling van het akkerbouwareaal over de gewesten en provincies, 2009

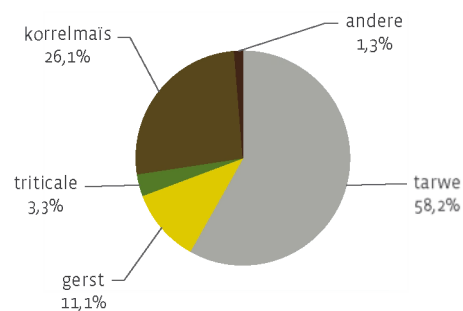
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Het aandeel akkerbouw in de totale oppervlakte cultuurgrond is echter groter in Vlaams-Brabant. Het aandeel bedraagt 50 % in Vlaams-Brabant, 35 % in West-Vlaanderen, 32 % in Limburg, 27 % in Oost-Vlaanderen en 12 % in Antwerpen.

Granen

De graanteelt beslaat een oppervlakte van 121.828 ha in 2009. Tarwe vormt het grootste aandeel, gevolgd door korrelmaïs (figuur 4).

Figuur 4. Verdeling van het graanareaal over de diverse graangewassen, 2009

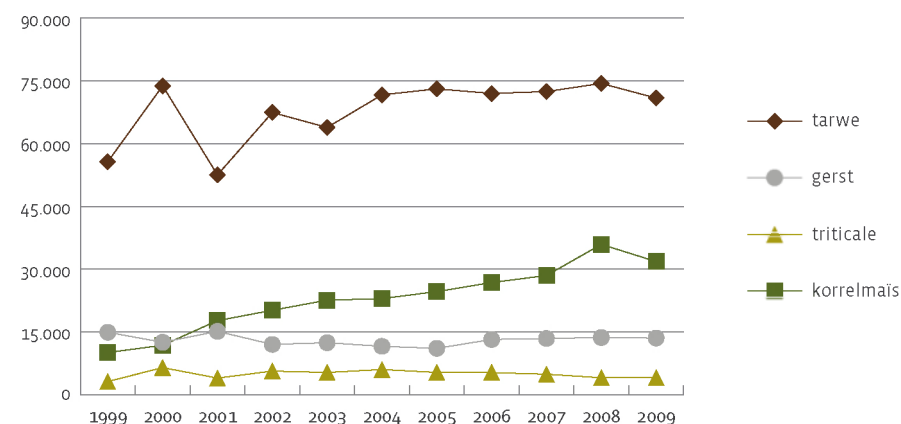

totaal graanareaal 2009 = 121.828 ha

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

De oppervlakte korrelmaïs is in de afgelopen 10 jaar stelselmatig toegenomen (figuur 5). Bovendien zorgde de sterke stijging van de verkoopprijs in 2007 voor een sterke uitbreiding van het areaal in 2008. De daaropvolgende daling van de verkoopprijs zorgde in 2009 dat er aanzienlijk minder korrelmaïs werd ingezaaid.

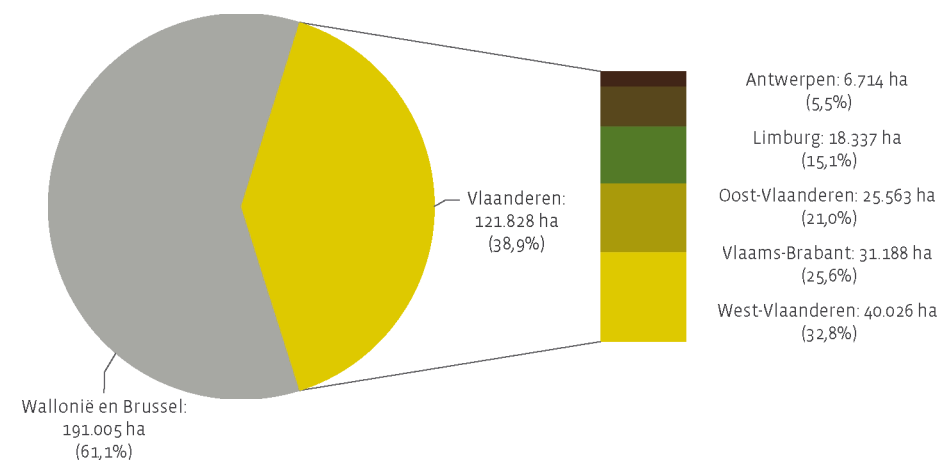
Figuur 5. Evolutie van het graanareaal, ha, 1999-2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

De graanteelt is vooral verspreid over de provincies West-Vlaanderen en in mindere mate Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen (figuur 6).

Figuur 6. Verdeling van het graanareaal over de gewesten en provincies, 2009

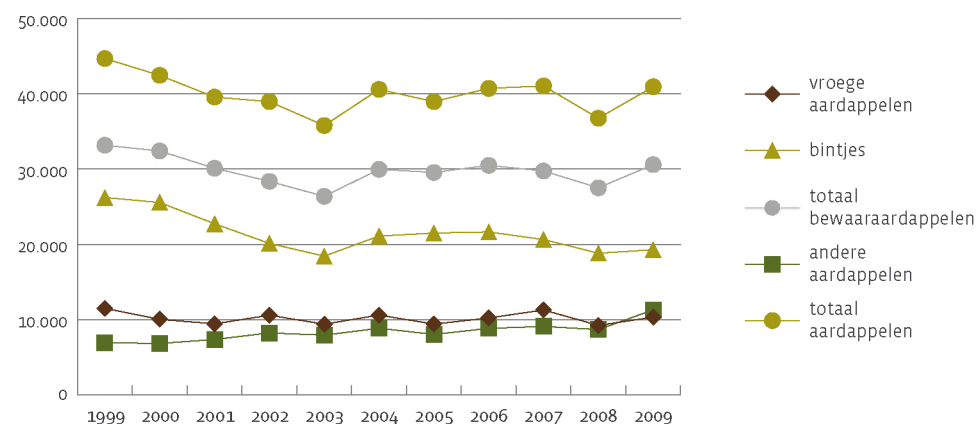
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Aardappelen

Het aardappelareaal schommelt rond de 40.000 ha (40.923 ha in 2009). Volgens het oogsttijdstip wordt de teelt ingedeeld in vroege aardappelen en in bewaaraardappelen. De vroege aardappelen vertegenwoordigen een vierde van het aardappelareaal (figuur 7).

Hoewel het bintje sterk aan belang inboet, blijft dit aardappelras met een aandeel van 63 % in het areaal bewaaraardappelen, de meest geteelde variëteit.

Figuur 7. Evolutie van het aardappelareaal, ha, 1999-2009

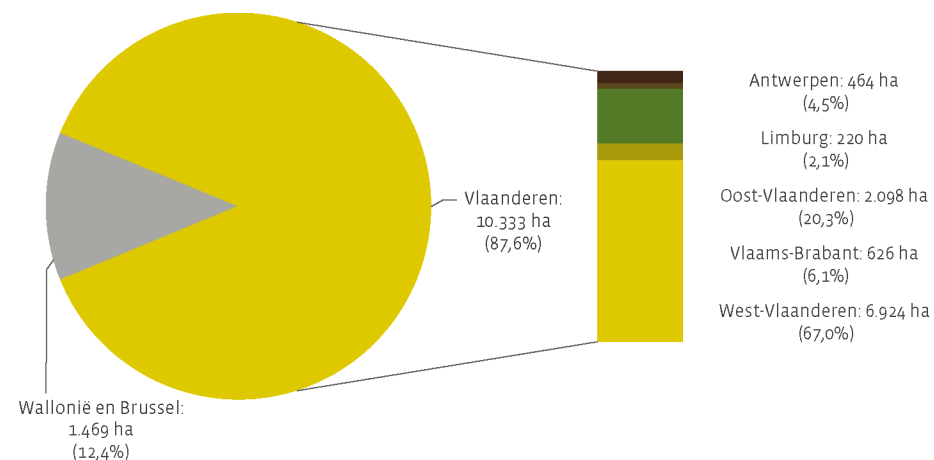

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

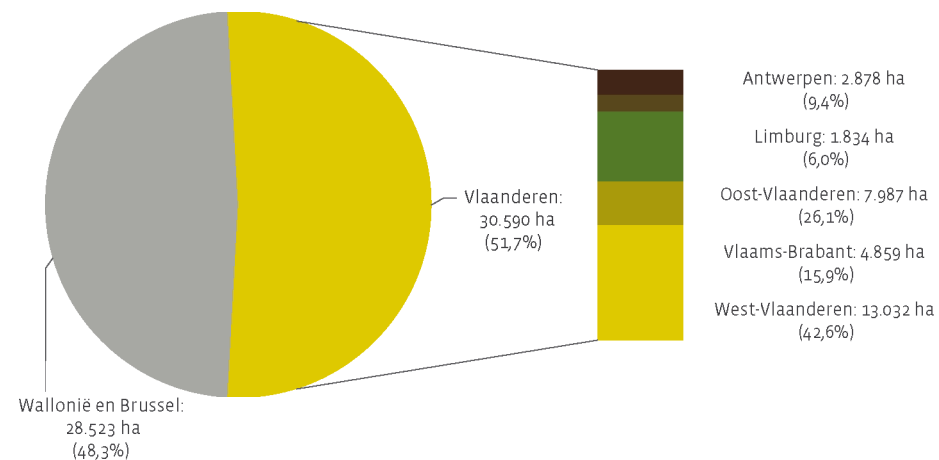
In tegenstelling tot de graan- en suikerbietenteelt, neemt de aardappelteelt in Vlaanderen een groter areaal in dan in Wallonië. Vooral voor de vroege aardappelen domineert Vlaanderen. West-Vlaanderen is de Vlaamse provincie waar de meeste aardappelen worden geteeld (figuur 8).

Figuur 8. Verdeling van het aardappelareaal over de gewesten en provincies, 2009

1. Vroege aardappelen

2. Bewaaraardappelen

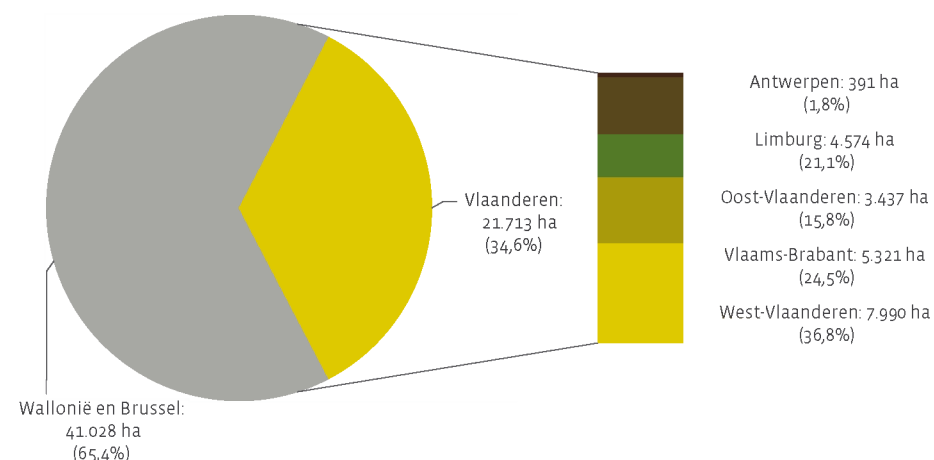

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Suikerbieten

Tussen 1999 en 2007 bleef het areaal suikerbieten redelijk stabiel (figuur 2). Door de inlevering van quatum in het kader van de suikerhervorming worden er vanaf 2008 minder suikerbieten uitgezaaid. In 2009 wordt er op 21.713 ha suikerbieten gezaaid. De Vlaamse provincie met het grootste areaal suikerbieten is West-Vlaanderen (figuur 9).

Figuur 9. Verdeling van het areaal suikerbieten over de gewesten en provincies, 2009

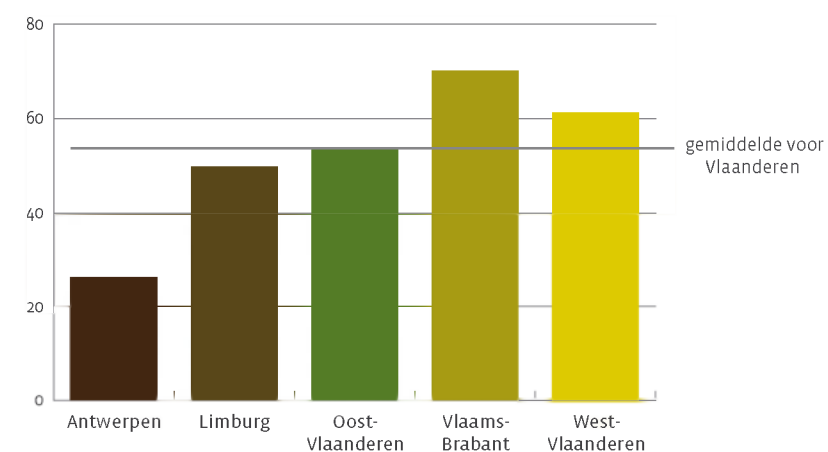
Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

1.2 Productie-eenheden

1.2.1 Aantal bedrijven

Ongeveer 17 % van de Vlaamse landbouwexploitaties (of 4.875 bedrijven in 2009) zijn gespecialiseerde akkerbouwbedrijven. Het aantal bedrijven met akkerbouwgewassen is echter veel groter. Zo telde men in mei 2009 15.756 bedrijven met akkerbouwgewassen of 54 % van de Vlaamse landbouwbedrijven. Dit percentage varieert van 26 % in Antwerpen tot 70 % in Vlaams-Brabant (figuur 10).

Figuur 10. Aandeel bedrijven met akkerbouwgewassen in het totale aantal landbouwbedrijven per provincie, %, 2009

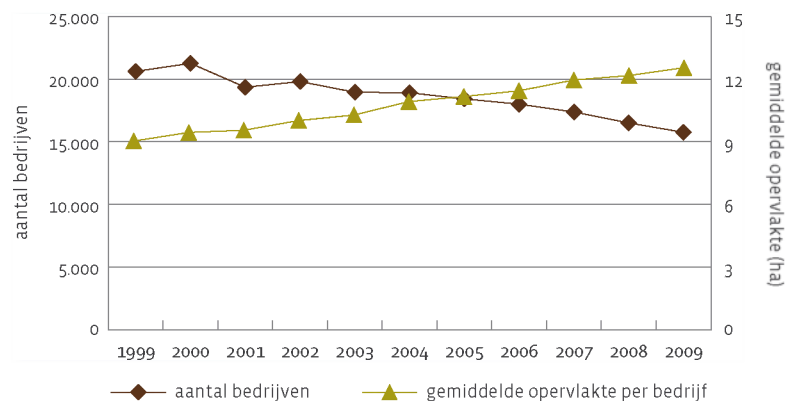
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Het aantal exploitaties met akkerbouw vertoont een duidelijk dalende trend (-24 % t.o.v. 1999) (figuur 11). Het aantal land- en tuinbouwbedrijven daalt echter sneller zodat het aandeel bedrijven met akkerbouwgewassen in het totale aantal bedrijven gestegen is (van 49 % in 1999 tot 54 % in 2009).

1.2.2 Bedrijfsgrootte

De combinatie van een toename van het totale akkerbouwareaal de afgelopen 10 jaar en een daling van het aantal akkerbouwbedrijven, wijst op een schaalvergroting. De gemiddelde oppervlakte met akkerbouwgewassen per bedrijf stijgt in de beschouwde periode met 39,3 % en bereikt in 2009 12,4 ha (figuur 11).

Figuur 11. Evolutie van het aantal bedrijven met akkerbouwgewassen en de gemiddelde oppervlakte akkerbouwgewassen per bedrijf, 1999-2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Een indeling per grootteklasse leert dat de meeste akkerbouwers minder dan 5 ha akkerbouw bewerken, maar deze bedrijven vertegenwoordigen slechts 8 % van het akkerbouwareaal en zijn meestal geen gespecialiseerde akkerbouwbedrijven (tabel 1).

Tabel 1. Indeling van de bedrijven met akkerbouwgewassen per grootteklasse, %, 2009

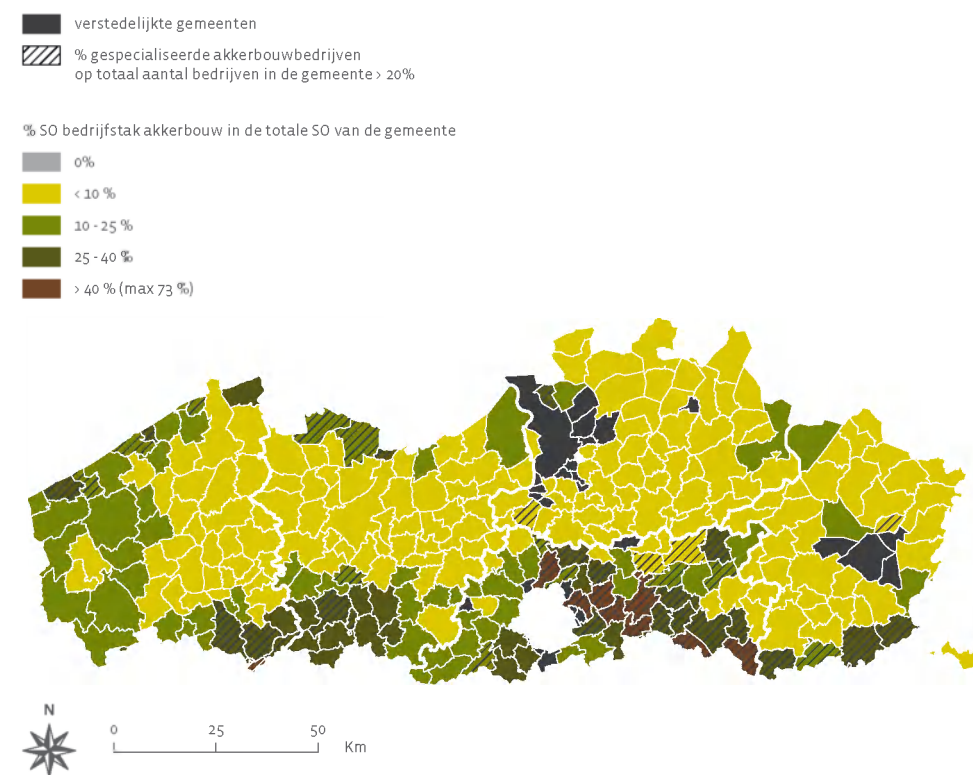
aantal ha akkerbouw per bedrijf	aandeel van de bedrijven	aandeel van het akkerbouwareaal
< 5	41,5	7,8
5 tot 10	21,5	12,4
10 tot 20	19,6	22,6
20 tot 30	7,9	15,5
30 tot 40	4,0	11,0
40 tot 50	1,9	6,9
≥ 50	3,6	23,8
geheel van de bedrijven	100	100

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

1.3 Economisch belang op gemeenteniveau

In alle gemeenten komt akkerbouw voor, maar het belang ervan varieert sterk (figuur 12). De gemeenten waar de akkerbouw van enige betekenis is, zijn, zoals te verwachten, gelegen op de vruchtbare bodems van Vlaanderen: de zandleem- en leemgronden en de polders.

Figuur 12. Belang van de akkerbouwsector per gemeente, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, NGI-AGIV

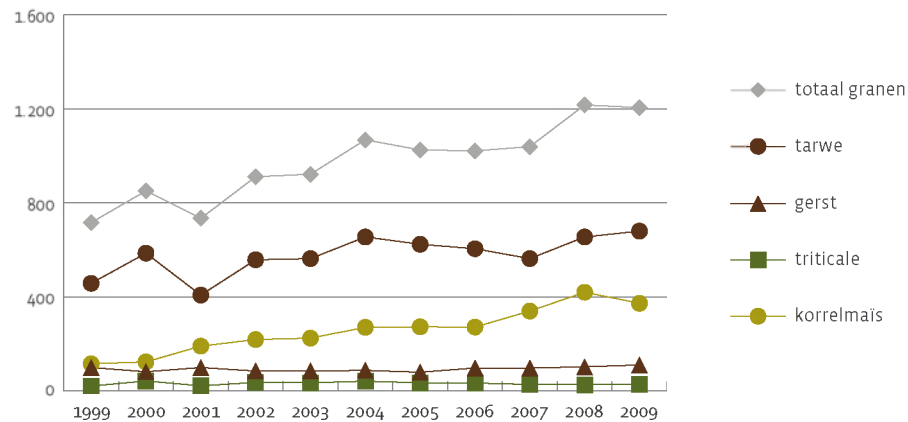
2 PRODUCTIE

2.1 Productievolume

Granen

De Vlaamse graanproductie in 2009 bedraagt 1.205.489 ton, wat 41 % uitmaakt van de nationale productie. De productie ligt de laatste jaren op een hoger niveau, wat toe te schrijven is aan de uitbreiding van de korrelmaïs- en tarweteelt (figuur 13). Tarwe is qua graanproductie het belangrijkste graangewas, gevolgd door korrelmaïs.

Figuur 13. Evolutie van het productievolume van de granen, 1.000 ton, 1999-2009

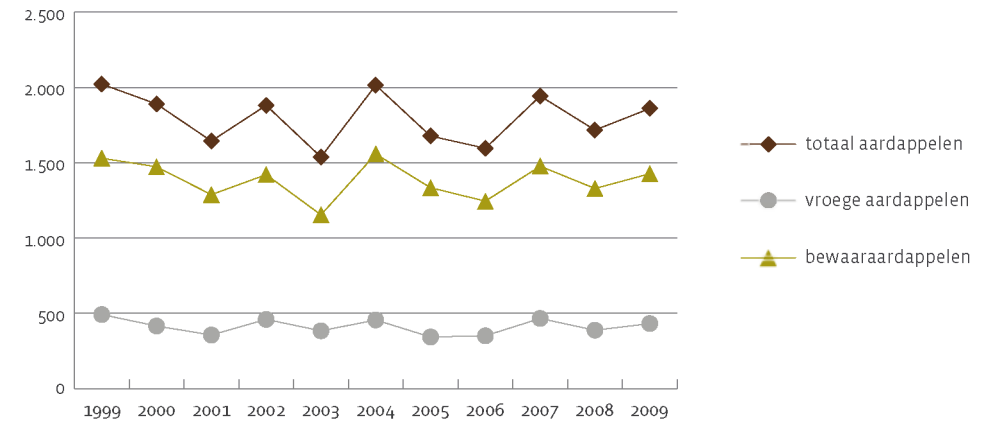

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Aardappelen

De Vlaamse aardappelproductie (1.860.072 ton in 2009) vertegenwoordigt 58 % van de nationale aardappelproductie (89 % voor de vroege en 52 % voor de bewaaraardappelen) en varieert van jaar tot jaar (figuur 14).

Figuur 14. Evolutie van het productievolume van de aardappelen, 1.000 ton, 1999-2009

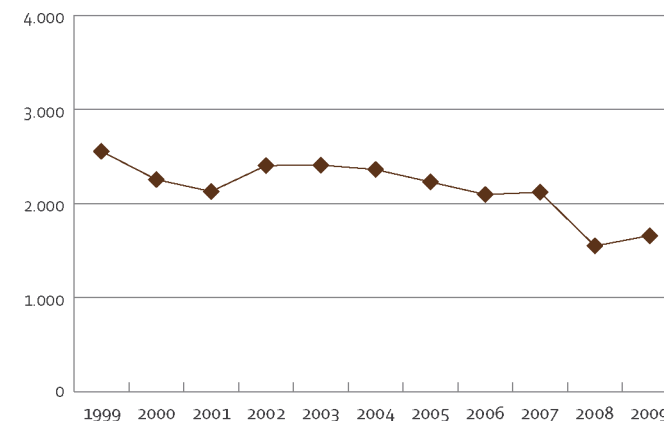

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Suikerbieten

De suikerbietenproductie bleef tot 2007 redelijk stabiel. Door de inlevering van bietenquotum is de productie in 2008 en 2009 een stuk lager en bedraagt 1.659.725 ton in 2009 of 32 % van de nationale productie (figuur 15).

Figuur 15. Evolutie van het productievolume van suikerbieten, 1.000 ton, 1999-2009

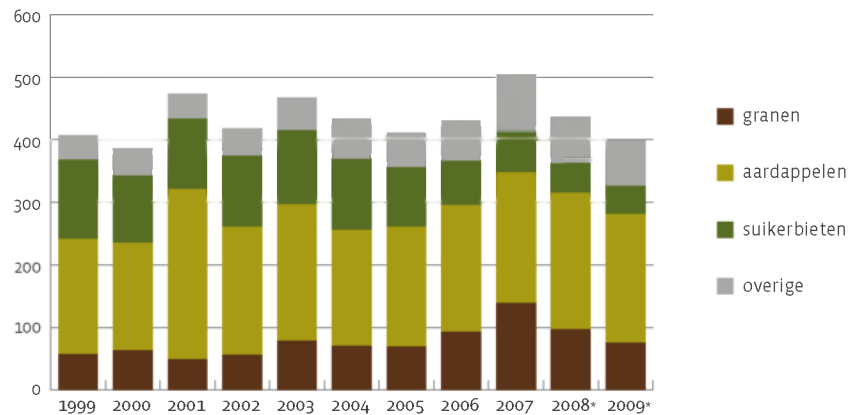

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

2.2 Productiewaarde

De waarde van de akkerbouwproducten bedraagt in 2009 399 miljoen euro, wat 8,9 % uitmaakt van de totale eindproductiewaarde van de land- en tuinbouw. De waarde van de akkerbouwsector is hiermee beduidend lager dan die van veeteelt en tuinbouw. Granen, aardappelen en suikerbieten zijn de voornaamste akkerbouwproducten. Zij nemen in 2009 samen 81,8 % van de totale akkerbouwomzet voor hun rekening (figuur 16).

Figuur 16. Evolutie van de productiewaarde van de akkerbouwproducten, miljoen euro, 1999-2009

* voorlopige cijfers

Bron: Departement Landbouw en Visserij

De waarde van de akkerbouw is sinds 2007 duidelijk afgenomen, vooral als gevolg van de waardeverminderingen bij granen en suikerbieten. Vlaanderen heeft een aandeel van 48 % in de nationaal gerealiseerde waarde voor de akkerbouw.

3 AANWENDING VAN DE PRODUCTIE

3.1 Consumptie

In tabel 2 worden de aankoopcijfers van de voornaamste voedingsartikelen op basis van akkerbouwproducten door de gezinnen weergegeven. Al de vermelde producten, behalve de verwerkte aardappelen, vertonen een daling in volume, wat toe te schrijven is aan een gewijzigd consumptiepatroon (meer substitutieproducten, bereide of kant-en-klaargerechten, meer eten buitenshuis, enz.). De bestedingen in geldwaarde kennen een stijging, behalve voor bloem.

Tabel 2. Evolutie van de aankoop van producten op basis van akkerbouwproducten, 2000-2009

	kg per inwoner			euro per inwoner		
	2000	2005	2009	2000	2005	2009
verse aardappelen	43,3	38,4	37,8	13,0	18,0	22,8
verwerkte aardappelen	nb	6,0	7,1	nb	8,5	11,7
brood (in eenheden)	106,8	87,5	85,8	134,7	127,2	141,6
bloem	10,1	7,1	5,8	5,9	4,5	5,4

Bron: GfK Panel Services Benelux, VLAM

3.2 Zelfvoorzieningsgraad

De aardappelsector heeft een zelfvoorzieningsgraad groter dan 100 (251 in 2007/08), wat wil zeggen dat de nationale productie groter is dan de nationale behoefte. Voor granen en witte suiker zijn er geen recente gegevens beschikbaar.

3.3 Buitenlandse handel

In geldwaarde uitgedrukt, vertoont de buitenlandse handel voor het geheel van de akkerbouwproducten in 2009 een positief saldo van 404,5 miljoen euro. De handelsbalans voor enkele belangrijke akkerbouwproducten wordt weergegeven in tabel 3. Vooral de graanproducten en de aardappelen en aardappelbereidingen dragen bij tot dit positieve saldo.

Tabel 3. Buitenlandse handel in akkerbouwproducten per productcategorie, België, miljoen euro, 2009

	invoer	uitvoer	saldo
granen:	2.966,9	3.173,5	206,6
granen in de korrel	1.145,4	435,6	-709,7
graanproducten	1.821,5	2.737,8	916,4
aardappelen en aardappelbereidingen	311,4	1.102,4	791,0
suikerhoudende gewassen en producten	531,8	878,2	346,4
oliehoudende zaden en producten	2.111,9	874,0	-1.237,9
overige gewassen en derivaten	3.883,8	4.182,3	298,5
totaal akkerbouw	9.805,8	10.210,4	404,5
waarvan: intra-EU-27	7.391,7	8.600,0	1.208,3

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

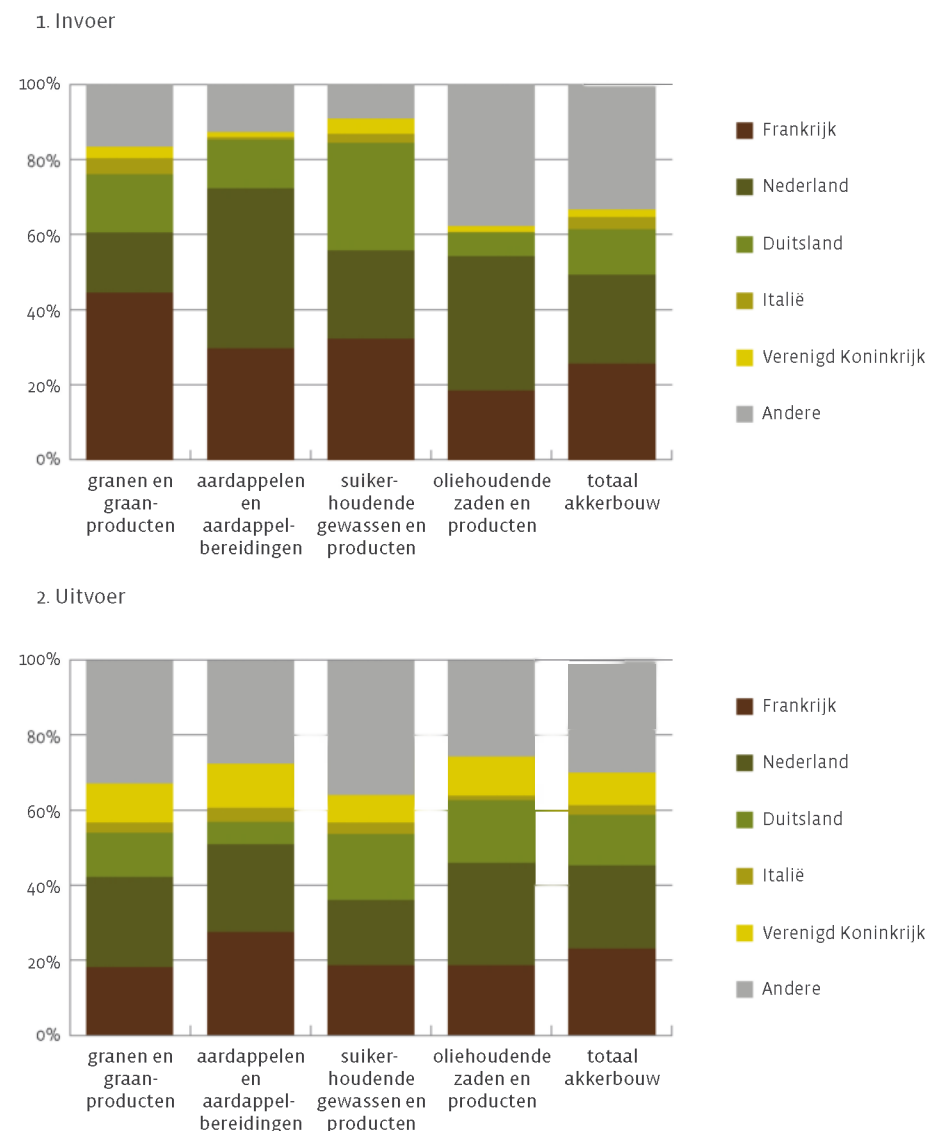
Qua in- en uitvoerwaarde vertegenwoordigt de akkerbouw respectievelijk 36 % en 33 % van de totale in- en uitvoerwaarde van de landbouwproducten.

Figuur 17 toont aan dat onze belangrijkste handelspartners voor de akkerbouwproducten Frankrijk, Nederland en Duitsland zijn, zowel voor de in- als de uitvoer. Er gebeurt echter ook veel handel met landen buiten de EU. Bij de invoer is dit vooral toe te schrijven aan de oliehoudende zaden en producten. Bij de uitvoer is vooral bij de graanproducten en de suikerhoudende gewassen en producten het aandeel van de uitvoer naar landen buiten de EU het grootst.

Opvallend bij de invoer is het grote aandeel van Nederland bij de aardappel (bereidingen) en de oliehoudende zaden en producten. Verder worden veel graan en graanproducten ingevoerd vanuit Frankrijk. Voor de suikerhoudende gewassen en producten zijn Duitsland en Frankrijk de belangrijkste leveranciers.

Bij de uitvoer valt vooral het relatief grotere aandeel op van Frankrijk bij de aardappel(bereidingen), van Nederland voor de oliehoudende zaden en producten en van Duitsland voor de suikerhoudende gewassen en producten.

Figuur 17. Buitenlandse handel in akkerbouwproducten volgens handelspartner, België, 2009

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

4 RENTABILITEIT

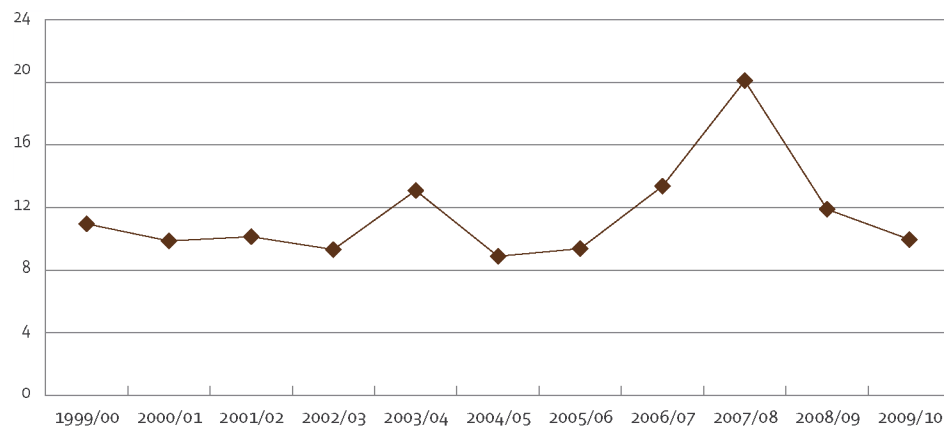
4.1 Prijsevolutie

Granen

De graanprijs wordt o.a. beïnvloed door het gemeenschappelijke marktprijsbeleid in de graansector. Door de geleidelijke afbouw van de prijsondersteuning van granen en de invoering van een ontkoppelde bedrijfstoeslag heeft het marktmechanisme steeds meer invloed op de prijsvorming. Figuur 18 geeft de evolutie van de tarweprijs weer.

In 2007/08 zorgden de slechte oogst binnen en buiten Europa, de extreem lage voorraden wereldwijd en de toenemende vraag voor zeer hoge prijzen. In 2008/09 en in 2009/10 oversteeg de productie de vraag met als gevolg toenemende graanvoorraden en lagere prijzen. Door tegenvallende oogstcijfers 2010/11 binnen en buiten Europa zitten de graanprijzen opnieuw in de lift.

Figuur 18. Evolutie van de prijs aan producent voor voedertarwe, België, euro per 100 kg, 1999/2000-2009/2010

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

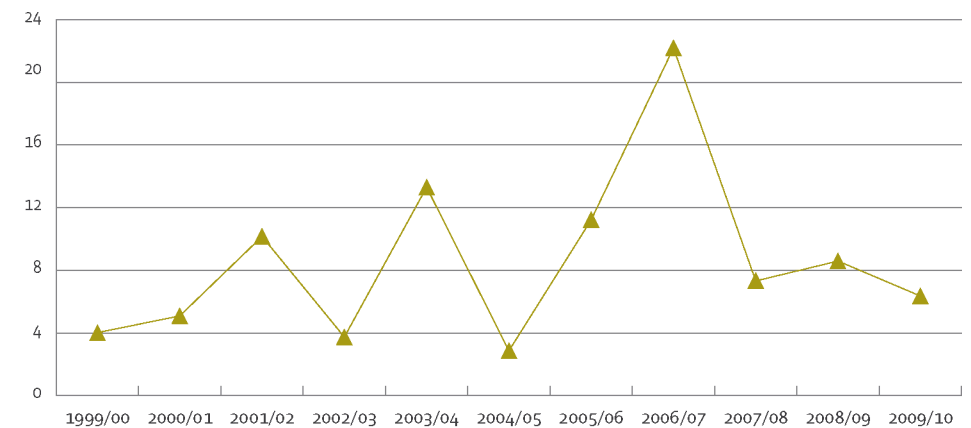
Aardappelen

De gemiddelde seizoensprijs voor aardappelen vertoont op de vrije markt een sterk fluctuerend verloop (figuur 19). De consumptieaardappelteelt is niet onderworpen aan een gemeenschappelijke marktprijsordening, zodat vraag en aanbod prijsbepalend zijn. De vraag naar aardappelen is vrij inelastisch, zodat een relatief kleine variatie in de productiehoeveelheid een grote prijsverandering veroorzaakt.

De hoogste prijs wordt genoteerd in het seizoen 2006/07. Het seizoen werd gekenmerkt door lage rendementen en grote bewaarproblemen als gevolg van de slechte weersomstandigheden tijdens het teeltseizoen. De oogsten 2007, 2008 en 2009 waren ruimer, wat resulteerde in lagere prijsnoteringen op de vrije markt.

Om de schommelingen op de vrije markt op te vangen, worden er contracten afgesloten. Het Proefcentrum voor Aardappelteelt raamt het aandeel areaal onder contract voor 2010 op 51 %.

Figuur 19. Evolutie van de aardappelprijs aan producent op de vrije markt, België, euro per 100 kg, 1999/2000-2009/2010

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Verder wordt ook een belangrijk gedeelte van de consumptieaardappelen rechtstreeks verkocht aan de consument. Uit cijfers van GfK Panel Services Benelux blijkt dat ongeveer 16 % van de aangekochte aardappelen door de Vlaamse gezinnen rechtstreeks bij de producent gekocht wordt.

Suikerbieten

Net zoals de graanprijs wordt ook de suikerprijs beïnvloed door het gemeenschappelijke marktbeleid. In figuur 20 wordt de prijsevolutie van de suikerbieten aan 16 % suiker en gewogen voor productie binnen en buiten quotum, weergegeven. De prijzen bleven tot 2005/06 redelijk stabiel door de ongewijzigde prijsondersteuning. De MTR-hervorming leidde vanaf 2006/07 tot een aanzienlijke verlaging van de prijsondersteuning. De gegarandeerde prijs voor witte suiker werd over 4 jaar met 36 % verlaagd, met als gevolg dalende prijzen voor suikerbieten.

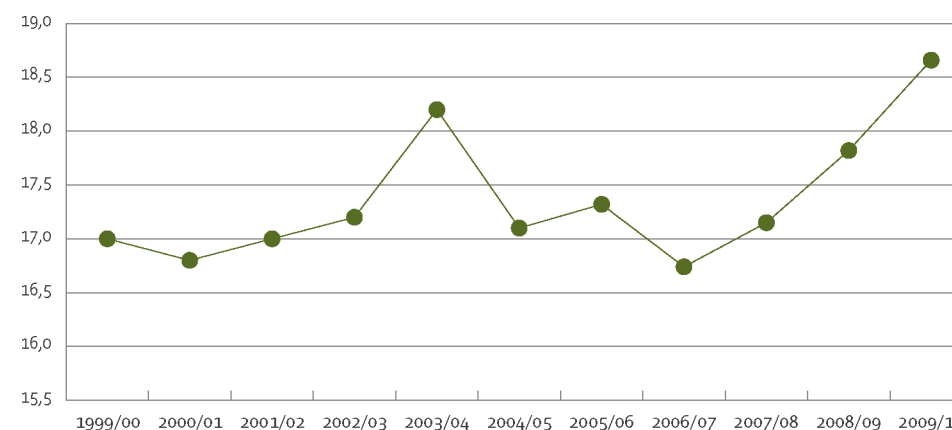
Figuur 20. Evolutie van de prijs aan producent voor suikerbieten (16 %), België, euro per ton, 1999/2000-2009/2010

Bron: Confederatie van de Belgische Bietenplanters

De uiteindelijk betaalde prijs aan producent wordt eveneens beïnvloed door het suikergehalte. Dit gehalte varieert van seizoen tot seizoen en van bedrijf tot bedrijf. In figuur 21 wordt het gemiddelde suikergehalte van de Belgische bietenoogst weergegeven. Door de gunstige weersomstandigheden was het suikergehalte in 2009/2010 uitzonderlijk hoog.

Figuur 21. Evolutie van het suikergehalte van de bieten, België, %, 1999/2000-2009/2010

Bron: Confederatie van de Belgische Bietenplanters

4.2 Technische en financiële resultaten

De analyse van de financiële bedrijfsresultaten is gebaseerd op de boekhoudresultaten van 63 bedrijven, met gemiddeld 51,5 ha cultuurgrond. De gegevens van de bedrijfstak akkerbouw hebben betrekking op alle bedrijven met desbetreffende teelt.

4.2.1 Bedrijfstak akkerbouw

Wintertarwe

De graanoogst 2008 werd gekenmerkt door zeer goede kilogramopbrengsten, maar minder gunstige prijzen. De graanprijzen lagen in 2008 40 % lager dan de uitstekende prijzen van 2007 (tabel 4). Wereldwijd was het aanbod veel hoger dan in 2007 wat de wereldmarkt sterk deed dalen. De prijzen waren echter niet uitzonderlijk laag.

Het grootste probleem deed zich voor aan de kostenzijde. De variabele kosten voor wintertarwe stegen met 20 % ten opzichte van 2007. Alle kosten stegen, maar de belangrijkste stijging in absolute cijfers was toe te schrijven aan de uitgaven voor meststoffen.

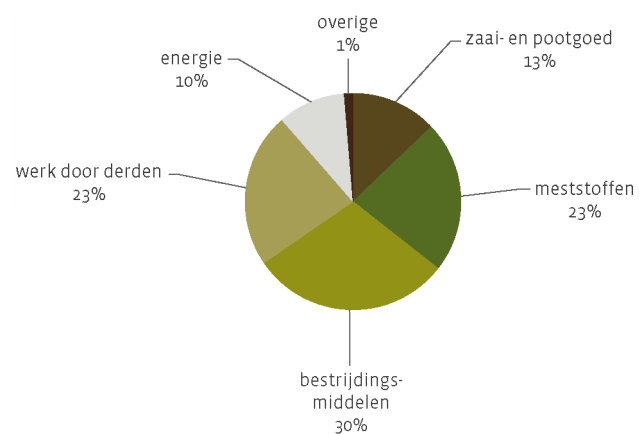
Tabel 4. Evolutie van de opbrengstcijfers van wintertarwe, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
rendement (kg per ha)	8.391	8.178	7.439	8.475
gemiddelde prijs (euro per 100kg)	10,5	14,1	22,5	13,5
opbrengst graan (euro per ha)	877	1.152	1.671	1.141
variabele kosten (euro per ha)	611	610	631	755
bruto saldo* (euro per ha)	456	757	1279	658

* inclusief opbrengsten nevenproducten
Bron: Departement Landbouw en Visserij

De bestrijdingsmiddelen nemen het grootste aandeel in de variabele kosten (figuur 22). De sterk gestegen kosten, die niet doorgerekend konden worden in de verkoopprijs, resulteren in een bijna gehalveerd bruto saldo, ten opzichte van het uitzonderlijk goede resultaat van 2007.

Figuur 22. Verdeling van de variabele kosten per ha wintertarwe, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Bewaaraardappelen

De opbrengst per ha lag in 2008 iets lager dan in 2007, maar de prijs steeg (tabel 5). Een kleiner aanbod zorgde voor een betere prijsvorming. De variabele kosten zijn in 2008 gedaald, na een sterke stijging in 2007. De kosten voor meststoffen en energie stegen sterk, de kosten voor pootgoed en bestrijdingsmiddelen verminderden. De toegenomen opbrengsten en de gedaalde kosten resulteerden in een hoger bruto saldo.

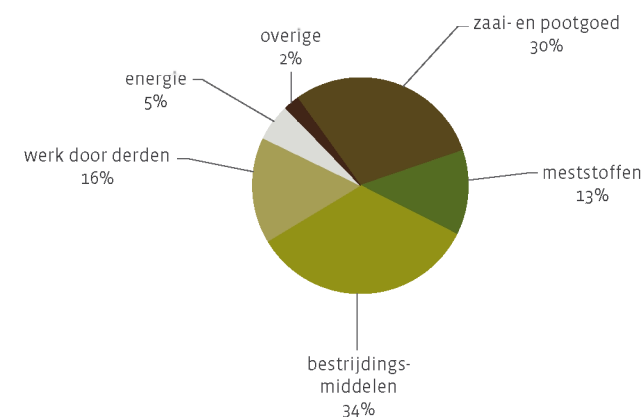
Tabel 5. Evolutie van de opbrengstcijfers van bewaaraardappelen, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
rendement (kg per ha)	40.865	34.522	45.846	43.753
gemiddelde prijs (euro per 100kg)	10,9	15,5	9,3	10,3
opbrengst (euro per ha)	4.459	5.351	4.266	4.487
variabele kosten (euro per ha)	1.541	1.717	2.118	1.970
bruto saldo* (euro per ha)	2.918	3.658	2.163	2.529

* inclusief opbrengsten nevenproducten
Bron: Departement Landbouw en Visserij

Net zoals bij de graangewassen is het aandeel van de bestrijdingsmiddelen de grootste variabele kost (figuur 23). Bijna even belangrijk is de kost voor zaai- en pootgoed.

Figuur 23. Verdeling van de variabele kosten per ha bewaaraardappelen, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Suikerbieten

Het rendement van de suikerbietenoogst lag 5 % hoger dan in 2007 en bereikte de één na hoogste waarde van de afgelopen 7 jaar. Ook het suikergehalte lag hoog. De ontvangsten prijs per ton bieten blijft stabiel (tabel 6). Het effect van de suikerhervorming, die de gegarandeerde prijs voor witte suiker verlaagt, wordt gemaskeerd door de extra vergoeding voor het hoge suikergehalte van de bieten en de hoge pulpprijs. De variabele kosten stegen echter, waardoor het bruto saldo slechts licht hoger was dan in 2007, maar beduidend lager dan in 2005 en 2006.

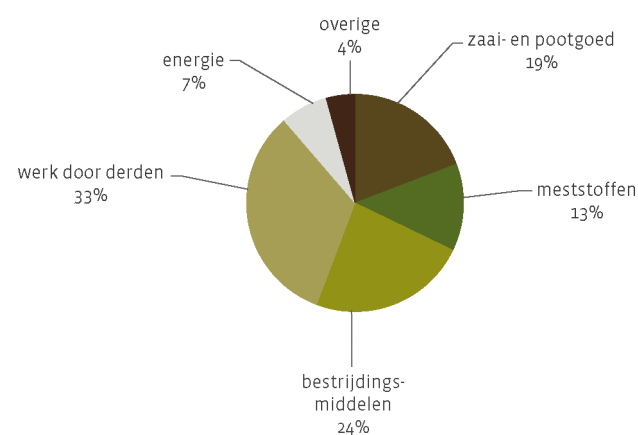
Tabel 6. Evolutie van de opbrengstcijfers van suikerbieten, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
rendement (kg per ha)	64.797	66.810	65.030	68.163
gemiddelde prijs (euro per 100kg)	4,0	3,3	3,2	3,2
opbrengst (euro per ha)	2.599	2.237	2.074	2.170
suikergehalte (%)	16,9	16,4	17,2	17,8
variabele kosten (euro per ha)	1.096	1.073	1.139	1.217
bruto saldo* (euro per ha)	1.504	1.169	942	957

* inclusief opbrengsten nevenproducten
Bron: Departement Landbouw en Visserij

Bij de suikerbietenteelt is het werk door derden de voornaamste uitgave (figuur 24).

Figuur 24. Verdeling van de variabele kosten per ha suikerbieten, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

4.2.2 Bedrijfsresultaten

Na de goede resultaten in 2007 wordt de akkerbouwsector in 2008 geconfronteerd met een sterke inkomensdaling (tabel 7). De totale opbrengsten per ha daalden, terwijl de kosten stegen. Het netto bedrijfsresultaat daalt tot een verlies van 451 euro per ha. Het familiale arbeidsinkomen (netto bedrijfsresultaat vermeerderd met de toegerekende lonen voor familiale arbeid) per FAK valt terug op bijna de helft van de waarde in 2007.

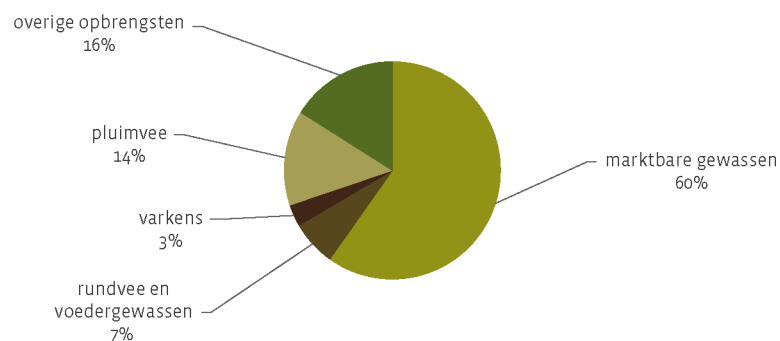
Tabel 7. Bedrijfsresultaten van de gespecialiseerde akkerbouwbedrijven, euro, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
oppervlakte cultuurgrond (ha)	46,2	45,9	48,6	51,5
aantal VAK	1,49	1,52	1,48	1,62
aantal FAK	1,42	1,39	1,35	1,53
rentabiliteit (euro)				
totale opbrengsten per ha cultuurgrond	3.520	3.299	3.546	3.337
kosten per ha cultuurgrond	3.758	3.433	3.545	3.788
netto bedrijfsresultaat per ha cultuurgrond	-238	-134	1	-451
opbrengst per 1.000 euro kosten	937	961	1.000	881
familiaal arbeidsinkomen per ha cultuurgrond	748	878	906	502
familiaal arbeidsinkomen per FAK	24.142	28.898	32.687	16.913

Bron: Departement Landbouw en Visserij

In figuur 25 wordt de structuur van de opbrengsten weergegeven. Hieruit blijkt dat veel gespecialiseerde akkerbouwbedrijven naast de akkerbouwteelten ook nog andere activiteiten uitoefenen. De opbrengsten uit marktbaar gewassen maken 60 % uit van de totale opbrengsten. De premies in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid zijn in de post overige opbrengsten geklasseerd.

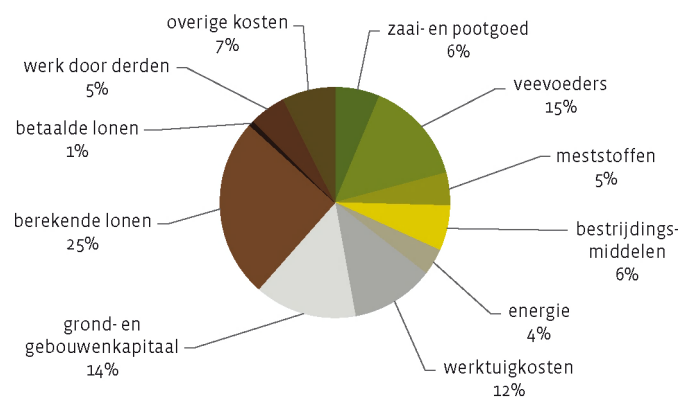
Figuur 25. Structuur van de opbrengsten voor de gespecialiseerde akkerbouwbedrijven, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Ook uit de structuur van de kosten, komt het gemengde karakter van de akkerbouwbedrijven naar voren. De veevoerders zijn immers de op één na grootste kost (figuur 26).

Figuur 26. Structuur van de kosten voor de gespecialiseerde akkerbouwbedrijven, 2008

Bron: Departement Landbouw en Visserij

REFERENTIES

- Bernaerts E. & Demuyneck E. (2009) *Productierekening van de Vlaamse land- en tuinbouw 2009*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Bernaerts E. & Demuyneck E. (2005) *Regionale rekeningen van de landbouw*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Confederatie van de Belgische Bietenplanter. *De bietplanter*, maandelijks vakblad, meerdere jaargangen, Brussel.
- Coulier T. (2009) *Rentabiliteitsrapport Land- en tuinbouw 2008*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Danckaert S., Lenders S. & Oeyen A. (2009) *De landbouwactiviteit in Vlaamse gemeenten, proeve van typologie*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- D'hooghe J. & Campens V. (2009) *Vlaamse standaardopbrengsten voor de gewassen en de veehouderij 2003-2005*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Eurostat (12/2010) *Intra- and extra-EU trade, combined nomenclature*, Luxemburg.
- FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. *Mei-enquête*, meerdere jaargangen, Brussel.
- GfK Panelservices Benelux (2008), Brussel, www.gfk.be.
- Instituut voor de nationale rekeningen (2010) *Regionale rekeningen 1999-2008*, Brussel.
- Raad van de Europese Unie (1985) *Bijlage 2 Classificatie van de landbouwbedrijven volgens productierichting*, Publicatieblad van de Europese Unie L220, 17/8, 10-13.
- Synagra. *Synagra berichten*, vakblad, meerdere jaargangen, Brussel.
- www.statbel.fgov.be: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie.
- www.pcainfo.be: Interprovinciaal proefcentrum voor de aardappelteelt

BEGRIPPEN EN METHODOLOGISCHE TOELICHTINGEN

Bestemming van de oppervlakte cultuurgrond

De oppervlakte cultuurgrond wordt ingedeeld in 4 grote bestemmingen: akkerbouwgewassen, tuinbouwteelten, voedergewassen en andere.

Onder akkerbouw worden volgende teelten geklasseerd: granen voor de korrel (exclusief vochtig geoogste korrelmaïs), droge peulvruchten, nijverheidsgewassen (suikerbieten, cichorei, vezelvlas, oliehoudende gewassen, geneeskrachtige en aromatische planten en kruiden, landbouwzaden en andere nijverheidsgewassen) en aardappelen.

De voedergewassen omvatten: voederbieten, andere wortel- en knolgewassen, voedermaïs (inclusief vochtig geoogste korrelmaïs), andere eenjarige voedergewassen dan maïs, meerjarige voedergewassen (klaver, luzerne en andere), tijdelijk en blijvend grasland.

Tuinbouwteelten zijn groenten en fruit en sierteelt, zowel in openlucht als in serres, tuinbouwzaden en plantgoed en de tuinen voor eigen gebruik.

Het braakland en de wijmenaanplantingen (teelt voor biezten bestemd voor het vlechten van manden) vormen dan de andere bestemmingen.

Bruto (binnenlandse) vleesproductie

De bruto binnenlandse vleesproductie is het resultaat van de nationale slachtingen (inclusief de thuislachtingen) verminderd met de invoer en vermeerderd met de uitvoer van levende dieren.

Bruto standaard saldo (BSS)

Het bruto standaardsaldo is het gemiddelde Vlaamse bruto saldo voor elk van de landbouwproducties. Het bruto saldo wordt gedefinieerd als de geldwaarde van de bruto productie, waarvan men bepaalde bijhorende specifieke kosten aftrekt.

De bruto productie is gelijk aan de som van de waarde van de hoofd- en bijproducten, inclusief de subsidiebedragen die verband houden met de producten, arealen en/of veestapel. De specifieke kosten zijn voor de plantaardige producties als volgt samengesteld: zaai- en pootgoed, aangekochte meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen, kosten voor irrigatie, verwarming, drogen, specifieke kosten voor afzet en verwerking, verzekeringskosten en andere specifieke kosten. Voor de dierlijke producties zijn dit volgende kosten: de kosten voor de vervanging van dieren, veevoeder, ziektebestrijding, dekgeld en kunstmatige inseminatie, productiecontrole, specifieke kosten voor de afzet en verwerking en andere specifieke kosten.

Economisch belang per gemeente op basis van SO (kaarten)

Om het belang van een sector in de landbouw binnen de Vlaamse gemeenten te meten, werd gebruik gemaakt van onderstaande gegevens:

- de oppervlakte van de verschillende teelten en het aantal dieren volgens de mei-enquête van de FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie;
- de Standaard output “2004” (gemiddelde van 2003 tot en met 2005) per teeltgroep of diersoort (zie definitie SO).

Per gemeente wordt dan de totale SO van een bepaalde teelt of diersoort berekend door de gegevens uit de mei-enquête te vermenigvuldigen met de overeenkomstige SO per ha of per dier. Deze werden toegewezen per sector (akkerbouw, melkvee, enz.) en vergeleken met de totale SO (van alle sectoren) binnen een gemeente. Via een kleurenschaal worden de gemeenten ingekleurd naargelang van het aandeel van de desbetreffende sector in het totale SO.

De gemeenten waar meer dan 20% van de bedrijven in de desbetreffende productierichting zijn gespecialiseerd, zijn gearceerd.

Voor de landbouwtyperingskaart steunt de bepaling van de landbouwactiviteit van een gemeente op twee profielen: de verdeling van het aantal bedrijven over een aantal productierichtingen enerzijds en de verdeling van de economische dimensie (SO“2004”) over een aantal bedrijfstakken anderzijds. De gemeenten worden gegroepeerd volgens een min of meer grote gelijkheid van hun profielen. De meest voorkomende productierichting of teeltgroep bepaalt de naam van de landbouwactiviteit van de gemeente.

Voor meer details in verband met het kaartmateriaal wordt verwezen naar volgende publicatie: Danckaert S., Lenders S. & Oeyen A. (2009) *De landbouwactiviteit in Vlaamse gemeenten, proeve van typologie*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Eindproductiewaarde

De (eind)productiewaarde, berekend door afdeling Monitoring en Studie, wordt opgesteld aan de hand van het begrip regionale hoeve: een fictief landbouwbedrijf dat de totale landbouwoutput van de Vlaamse landbouw voortbrengt. De eindproductiewaarde omvat de waarde van het gedeelte van de productie die verkocht wordt buiten deze regionale hoeve, het gedeelte dat verbruikt wordt door de landbouwer en zijn gezin en de inventarisverandering. Voor meer details wordt verwezen naar volgende publicatie: Bernaerts E. & Demuynck E. (2005) *Regionale rekeningen van de landbouw*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Familiale arbeidskracht (FAK)

Het aantal FAK is het aantal niet-betaalde (meestal familiale) regelmatige en niet-regelmatig tewerkgestelde personen die omgerekend worden tot volwaardige arbeidskrachten (zie definitie volwaardige arbeidskrachten).

Grootvee-eenheden rundvee (GVER)

Het aantal GVER wordt bepaald door het aantal dieren (rundvee) in eigendom om te zetten met behulp van volgende coëfficiënten: runderen jonger dan 3 maanden: 0; runderen van 3 maanden tot en met 2 jaar: 0,6 en runderen ouder dan 2 jaar: 1.

Intermediair verbruik

Het intermediair verbruik is de waarde van alle goederen en diensten die als input voor de productie van de beschouwde periode worden gebruikt en buiten de regionale hoeve aangekocht worden. Deze post omvat geen uitgaven waarvan het gebruik verdeeld is over verschillende jaren.

Meer gespecificeerd geeft het intermediair verbruik de uitgaven weer, gedaan voor:

- zaai- en pootgoed dat in de handel aangekocht wordt;
- energie en smeermiddelen;
- meststoffen;
- fyto-sanitaire producten;
- veevoeders gekocht buiten de landbouw;
- ingevoerd gebruiksvee;
- klein materiaal en onderhoud- en herstellingskosten van machines en gebouwen;
- algemene onkosten (diergeneeskundige zorgen, verzekeringen, water, enz.).

Per definitie omvat het intermediair verbruik noch de aankoop van materiaal waarvan de levensduur groter is dan 1 jaar, noch de aankoop of grote herstellingen van gebouwen welke investeringsuitgaven zijn.

De lonen maken geen deel uit van het intermediair verbruik.

Leghennen

Onder de term leghen worden in dit rapport de hennen voor consumptie- en broedeieren verstaan, inclusief de poeljen, tenzij anders vermeld.

Melkleveringen

In het kader van de heffing in de melksector wordt een levering gedefinieerd als elke levering van melk, exclusief andere zuivelproducten, door een producent aan een koper ongeacht of de producent, de koper, het bedrijf dat deze melk behandelt of verwerkt, dan wel een derde de melk vervoert. Een koper is een onderneming of groepering die van een producent melk koopt:

- om deze, ook in het kader van een loonwerkovereenkomst, in te zamelen, te verpakken, op te slaan, te koelen en te behandelen of te verwerken;
- om deze door te verkopen aan een of meer bedrijven die melk of andere zuivelproducten behandelen of verwerken.

Wat betreft het aantal producenten waarop de melkleveringen betrekking hebben, worden alle producenten in aanmerking genomen die betrokken zijn in de berekening van de extra heffing. Sommige producenten zijn niet de hele melkcampagne actief (overnames, enz.) of hebben geen quotum (enkel leasing).

Omgerekend varken

Het aantal omgerekende varkens is gelijk aan het aantal mestvarkens + het aantal jonge zeugen + (het aantal fokzeugen x 2) + (het aantal beren x 1,5).

Productierichting (PR)

De indeling van de bedrijven volgens de productierichting is gebaseerd op het begrip bruto standaardsaldo (BSS, zie definitie BSS). De PR, ook wel technisch-economische gerichtheid genoemd, wordt vastgesteld rekening houdend met het relatieve aandeel van de verschillende producties in de totale BSS van het bedrijf.

De bedrijven worden ingedeeld in 9 grote groepen. Binnen deze groepen bestaat dan nog een verdere opdeling. In dit rapport worden de volgende productierichtingen gebruikt. Voor een gedetailleerd overzicht wordt verwezen naar het Publicatieblad van de Europese Unie (PB, L220 van 17 augustus 1985).

productierichting	benaming
gespecialiseerde bedrijven	
1	gespecialiseerde akkerbouwbedrijven
2	gespecialiseerde tuinbouwbedrijven
3	gespecialiseerde bedrijven met blijvende teelten
4	gespecialiseerde graasdierbedrijven met specialisatie:
41	melkvee
42	mestvee
43	gemengd rundvee
44	andere graasdieren
5	gespecialiseerde veredelingsbedrijven met specialisatie:
501	varkens
502	pluimvee
503	gemengde veredelingsbedrijven
gemengde bedrijven	
6	bedrijven met combinaties van gewassen
7	bedrijven met combinaties van veeteelt
71	bedrijven met veeteeltcombinaties, accent op graasdieren
72	bedrijven met veeteeltcombinaties, accent op veredeling
8	bedrijven met combinaties van gewassen en veeteelt
9	niet te classificeren bedrijven

Rentabiliteit

De rentabiliteitsgegevens zijn gebaseerd op de naar regionaal vlak geëxtrapoleerde boekhoudresultaten van een 700-tal bedrijven die deel uitmaken van het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN). Bij de analyse wordt een onderscheid gemaakt tussen de gegevens voor een bepaalde bedrijfstak en de bedrijfsgegevens. In wat volgt worden de definities van enkele kengetallen weergegeven. Voor meer details wordt verwezen naar volgende publicatie: Bernaerts E., Coulier T., Demuynck E., Platteau J. & Tacque-nier B. (2008) *Rentabiliteitsrapport Land- en tuinbouw 2006*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Bedrijfstak

- bruto saldo

Het bruto saldo voor een bepaalde bedrijfstak wordt gedefinieerd als de totale opbrengsten (exclusief de subsidiebedragen die verband houden met de producten, arealen en/of veestapel) verminderd met alle variabele kosten. Variabele kosten zijn kosten die op korte termijn sterk variëren met de omvang (meststoffen, veevoeders, enz.). Alle kosten die betrekking hebben op grond, gebouwen, werktuigen en arbeidskrachten worden hierin niet opgenomen.

Bedrijfsresultaten

- netto bedrijfsresultaat

Dit bedrag is het verschil tussen de totale opbrengsten en de totale kosten. Een positief (negatief) bedrag duidt een winst (verlies) aan.

- arbeidsinkomen

Het arbeidsinkomen wordt gedefinieerd als de totale opbrengsten verminderd met de totale kosten exclusief de toegerekende en betaalde lonen. Dit arbeidsinkomen wordt uitgedrukt per volwaardige arbeidskrachten (zie definitie volwaardige arbeidskracht).

- familiaal arbeidsinkomen

Het arbeidsinkomen van het gezin is gelijk aan het toegerekend loon voor de niet betaalde regelmatig tewerkgestelde personen, vermeerderd met de winst of vermindert met het verlies. Het familiaal arbeidsinkomen wordt uitgedrukt per familiale arbeidskracht (FAK).

- bedrijfsinkomen

Het bedrijfsinkomen is het familiaal arbeidsinkomen vermeerderd met de toegere-kende vergoeding op het eigen geïnvesteerde bedrijfs- en grondkapitaal. Het bedrijfs-inkomen wordt net zoals het familiaal arbeidsinkomen uitgedrukt per FAK.

Standaardgrootte-eenheden (SGE)

Een standaardgrootte-eenheid (SGE) is een eenheid om de economische bedrijfs-omvang van een onderneming te meten. Eén SGE is gelijk aan 5.810 euro van bruto standaardsaldo “2004” (gemiddelde 2003 tot en met 2005) of in formule: $SGE=BSS$ “2004”/5.810.

Standaard output (SO)

De SO is de geldwaarde van de brutolandbouwproductie per eenheid tegen prijzen af boerderij en exclusief BTW. In tegenstelling met het BSS wordt er bij de SO geen rekening gehouden met de subsidies en ook de specifieke kosten (zaad, meststoffen, bestrijdingsmiddelen, voeders, energie enz.) worden niet afgetrokken.

Toegevoegde waarde

De bruto toegevoegde waarde tegen marktprijzen is het verschil tussen de eindpro-ductiewaarde en het intermediair verbruik. Wanneer de bruto toegevoegde waarde vermeerderd wordt met de subsidies en verminderd met de taksen en de afschrijvin-gen, verkrijgt men de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten. De netto toege-voegde waarde tegen factorkosten vertegenwoordigt dan het globale inkomen van de land- en tuinbouwactiviteit.

Vergelijkbaar inkomen

Het vergelijkbaar inkomen komt overeen met het gemiddelde bruto salaris van een voltijds tewerkgestelde loontrekkende.

Volwaardige arbeidskracht (VAK)

Een volwaardige arbeidskracht is een volwassen persoon, jonger dan 65 jaar, volledig arbeidsgeschikt en bestendig beschikbaar voor het bedrijf. De beschikbare arbeidskrachten worden omgerekend tot VAK met behulp van omrekeningscoëfficiënten die rekening houden met de leeftijd en de arbeidsgeschiktheid. Voor meer details wordt verwezen naar het Rentabiliteitsrapport Land- en tuinbouw 2006.

Zelfvoorzieningsgraad

De zelfvoorzieningsgraad geeft de verhouding weer (uitgedrukt in %) tussen de gepro-duceerde en de totale verbruikte hoeveelheden. Dit kengetal meet in welke mate de nationale productie de nationale behoefte dekt.

AFKORTINGEN

ABC	agrobusinesscomplex
ADSEI	Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie
AGIV	Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen
AMS	afdeling Monitoring en Studie
BCZ	Belgische Confederatie van de Zuivelindustrie
BEMEFA	Belgische beroepsvereniging van mengvoederfabrikanten
BIRB	Belgisch Interventie- en Restitutiebureau
BSS	bruto standaard saldo
EU	Europese Unie
Eurostat	Statistisch Bureau van de Europese Unie
FAK	familiale arbeidskracht
FOD	federale overheidsdienst
GVER	grootvee-eenheid rundvee
ha	hectare
kg	kilogram
LARA	Landbouwrapport
LMN	Landbouwmonitoringsnetwerk
MTR	Mid Term Review
NBB	Nationale Bank van België
NGI	Nationaal Geografisch Instituut
PB	Publicatieblad
PR	productierichting
SALV	Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij
SGE	standaard grootte-eenheid
SO	standaardoutput
VAK	volwaardige arbeidskracht
VEPEK	Vereniging voor Pluimvee, Eieren en Konijnen
VEVA	Vereniging voor Varkenshouders
VLAM	Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing

Landbouw
en Visserij

